

Hic Liber est meus
Jesús est Deus,
Quis illum queris,
Nomen hic erit.

Ego ~~scripsi~~
Anno 1846 $\frac{1}{2}$ Die ~~10~~ Octob.

Merii Palm

IV. Clavis alumnus

1846

Die 5 Februarii

Palm M. Palm

Res redacca.

M. Palm
vita...

EMMANUELIS
ALVARI
E SOCIETATE JESU
DE CŌSTRUCTIONE
OCTO PARTIUM
ORATIONIS
LIBER II.

Pal. IN USUM *Michael.*
MEDIÆ, ET SUPREMÆ
GRAMMATICES CLASSIUM.

EX INDULTU SUPERIORUM

---

typis Cœnantis Csik Somlyóviensis. 1830.

Grammaticae reliquis elementa
viamque ministrat Artibus, et so-
lido cunctas fundamine fulcit.

Syntaxis est recta partium ora-
tionis interse compositio.

Multo labore, assiduo studio,
varia exercitatione, pluribus expe-
rimentis, altissima prudentia,
praesentissimo Consilio constat ars
dicendi sed adjuvatur his quoque
praeceptis! — — etc.

Quintil.

P R A E F A T I O.

SYNTAXIS Alvarinae Regulis *Notas*, quas Tyronibus vel utiles magis, vel necessarias existimabam, subjeci ex causa: ut, nescio, qua *Explicata Syntaxi*, aliisque Grammaticis subsidiis tuto jam carere, sumptibusque huc faciendis parcere possint tum Discipuli, tum Praeceptores. In his *Notis* Latina potius, quam Vernacula utendum duxi, quod, et confirmatiore jam latinitate sint discentes, et plana sint pleraque, nec difficilis intellectionis.

Appendices tertii generis, quae e scholiis seu animadversionibus, quas suis Appendicibus Alvarus ipse subjunxit, excerpta sunt, Characterè *Cursivo* expressimus; ut nota esset, eas quidem explicandas, non item memoriae mandandas. Cum enim, ut singulas examinanti patebit, nihil aliud habeant, ac Regulas quasdam, licentias, quæ usi sunt Classici, excusandi; vel Præcorum Comicorum maxime, uti et Poetis ac Historicis usitata, Oratoribus vero interdicta loquendi genera; vel figuratas quasdam Constructiones; vel singularis cujuscumque verbi idiotismum singularem pertractent; hoc ediscendi la-

PRAEFATIO.

bore sine noxa levabuntur Discipuli. Namque qui Varronem olim, et Plautum, et omne genus Poetarum, ac Historicorum pervoluturi sunt, suapte e multiplici lectione haec animadvertent; cum iis vero, qui studia humanitatis deserturi sunt, praeclare agetur, si summas Alvari Regulas utcunque condidicerint.

Etsi vero Regulas de Generibus, ac Declinationibus Nominum, et Verborum Praeteritis, jam in inferioribus duabus scholis exhaustas esse oportuit, adjecimus tamen; ut dubitaturi fortasse, easdem prompte consulere possint.

DE GENERIBUS NOMINUM,

Quae ex Significatione cognoscuntur.

Quae Maribus solum tribuuntur, mascula sunt.

Mascula censentur, Specie depicta Virili.
Et quibus Appositum tantum tribuisse Virile.
Credibile est Veteres, ut: latro, praesul et Hospes.
Foemineum dices, quod foemina sola reponit.
Jungito Foemineis muliebri praedita forma.
Quaeque Adjectivum tantum muliebri requirunt.
Quae Neutro Apposito gaudent, Neutralia sunt.
Est Commune duum, sexum quod claudit utrumque

Articulo gemino; veluti: bos, fortis, et hostis.
Antistes, Juvenis, Vates, Patruelis, et infans,
Affinis, miles, cum cive, cliente, Sacerdos,
Et Comes, atque Canis, sus, dux, Auctorque, Parensque.

Municipi, conjux, adolescens, augur adhaerent.
Est Comune trium, Generi quod convenit Omni.
Pro Maribus pugnant Menses, Montes, Fluviique.
Insula Foeminea, Urbs, Regio, cum nave Poesis.
Faeminea est arbor: foliis *oleaster* amarus.
Mas est; Hoc Acer, atque Siler, cum Subere robur.

UM Neutris junges, Hominum si Propria demas.

A Plurale Genus neutrum sibi poscit ubique.

Nomen in *I* Maribus, si sit plurale, reserva.
Trade notas neutri, et vocem pro nomine
sumptam.

Et verbum quodvis nuda pro voce repostum.

De Generibus Nominum, Quae ex Terminatione cognoscuntur.

Faemineum *A* primae est: veluti panthera,
fagitta.

Adria mas Esto, cui junge, Cometa, planeta.
Hic Mammona petit: Pascha hoc cui jungito
Manna.

Nomen in *A*, ternae Neutrum est, ceu stig-
ma, toreuma.

E latiale petit neutrum; ut: praesepe, monile.
Faemineum est, Aloe Rhodopeque, et cetera
graeca.

I Neutris tribue: *O* Maribus, ceu pugio, gummi.
Est *IO* Foemineum Verbale, aut corporis expers.
Cui caro jungatur, coenatio, portio, quodque.
Desinit in *do*, *go*. Neutris adscribito pondo,
Harpago, Cudo, Ordo Mas, udo, Caldo, ligoque.
U, *C*, *D*. da Neutris, Velut: Id cum lacte, geluque.
L, *T*. Sit neutrum: Hic mugil, sal, folque re-
poscunt.

An, In, On. mas, Haec Sindon. icon, et Aëdon.
Queis adde aleyonem; neutris da cuncta secunda.
En dabitur neutris. Sed hymen, ren Mascula
linto.

Et Splen, atque lien, atagen cum pectine
lichen.

Postulat Ar neutrum: ceu par cum nectare-
bacchar.

Er maribus dona: Laver hoc cum tubere poscit,
Uber, iter, spinter, laser, cicer, atque papaver.
Ver, siser, atque piper cum Verbere, necte
cadaver.

Or maribus servit, Muliebris demitur arbor.
Accedunt Neutris cor, ador cumque aequore
marmor.

Exigit Ur Neutrum. Hic furfur cum Vulture
turtur.

Faemineum As; Neutrum vas vasis fasque
nefasque.

Mascula sunt Elephas, adamas, as, atquetiaras;
Cumque Vade, ac reliquis flectit quae prima
Pelasgum.

Esto nomen in Es muliebre, sed esto virile.
Limes, pes, fomes, termes, cum palmite, trames.
Et gorges, merges, poples, cum cespite vepres.
Et paries, Stipesque meri nomenque diei;
His Graecum primae, vel ternae jungito nomen.
Hippomanes neutris, Panaces, Cacoethes, ad-
haerent.

Is dato foemineis. Mas sentis, piscis, aqualis.
Anguis tum fustis, tum callis, follis, et ensis.
Sic mensis, vectis, torris, glis, postis, et orbis.
Et sangvis cenchris, collis cum vomere cassis.
Mugilis, atque lapis, Vermis, cum fasce canalis.
Unquis, tum cucumis, tum caulis, pulvis, et axis
Nis quoque finitum, ceu panis, et asse creata.
Mascula in os sunt: Dos, cos, muliebris, et arbos.
Da chaos, atque melos neutris os. argos, epos que.

Nomen in us mas est, seu quartae, sive secundae:

Forticus, atque tribus, muliebris: acusque manusque.

Alvus, humus, vannus, colus, idus, carbasus addes.

Et domus, et ficus pomum, mas morbus habetur.

Plurima in Os graeca. Aufonii, fecere latina.

Quae maribus partim, ut: Prologus, paradisus adhaerent,

Partim foemineis; veluti: diphtongus, eremus.

In neutris numerata virus; pelagusque profundum.

Postulat Us neutrum, quoties id tertia flectit.

Hic Lepus, et mus, pus graecum compositaque junges.

Sit tibi Foemineum: lagopus herba, volucris.

Cum tellure palus, subscus, pulcherrima virtus,

Atque salus, pecudisque pecus quibus additur incus.

Quaeque sibi servus, juvenisque, fenexque jugarunt.

Aes tibi sit neutrum: Laus, fraus muliebria funto.

S. dato foemineis, si consona ponitur ante.

Esto virile rudens, fons, pons, seps, lethifer anguis.

Mons, dens, atque chalybs, asis quibus addito partes,

Et polysyllaba ps, forceps dematur adunca.

X dato foemineis; sed eryx, grex mascula funto.

Et spadix, bombix vermis, cum fornice, phoenix,

Atque calix, coccix, et orix, varixque calixque,

Praeterea volvox, quicunx, septunxque, deunxque.

Ax, ex, finitum polysyllabon, esto virile.
 Foemineum: thomex, halex, cumsmilace, fornax,
 Et forfex, vibex, carex adjuuge supellex,
 Mobile fit fixum si fixum mente subaudis,
 Unde genus capit, ut: Sonipes, oriensque,
 tonansque.

Mobile fit neutrum, ni fixum mente subaudis.

De Generibus nominum quae ex usu et auctoritate cognoscuntur.

Respicimus fines non significata frequenter.
 Zeugma, Reate ideo petit hoc, cum tibre, cere.
 Martius Hic narbo, braccatae gloria gentis.
 Hoc praeneste, hispal. sulmo hic uberrimus
 undis.

Haec Darnata diu Romanis Allia fastis.
 Respicit interdum nomen generale Poeta;
 Unde sibi merito genus inferiora capessunt:
 Sic volucrem sequitur babo, sic flumen Jader.

De Nominibus incerti Generis.

Haec modo foemineis, maribus modo juncta
 videbis.

Grossus, aeps, atomus, limax, cum torque,
 phaselus.

Scrobs, serpens, finis cum corbe, diesque,
 rubusque.

Postulat Hic aut Hoc merito nar, vulgus, et anxur.

Nomina Masculina apud Oratores, quibus

Poetae: interdum in Genere muliebri utuntur.

Mascula Bubo: Specus, cortex, cum pumice, pulvis.
 Et calx pars pedis, atque silex, cum margo,
 palumbes:

Proferet haec caute juvenis muliebria vates.

Nomina fere faeminina apud Oratores, et interdum masculina, praecipue apud Poetas.

Est muliebre aminans, volucris, cum stirpe, cupido,

Sardonychen comitatur onix, grus, clunis, et ales.
Cum talpa, linter, cum dama, linxque penusque.
Haec maribus tribues, cinget cum tempora laurus.

Hunc Jubarem, hunc frondem, hunc pinum
nimiumque vetusta.

Pacuvii Proavis, Atavisque utenda relinque,

De Genere Epicaeno.

Articulo sexum, quae complectuntur utrumque.
Uno, *Epicaena* vocant Graeci: *Promiscua* Nostri.

DE DECLINATIONIBUS NOMINUM

REGULAE GENERALES.

Nomina Composita inflectes ad simplicis instar.
Ast in Compositis flectes tantum modo rectum:
Si recti duo sint, tunc declinabis utrumque.
Sunt Neutris similes tres Casus: nempe Vocandi,
Primus cum Quarto. Similem Pluralia Sexto,
Tertium habent Casum. Primo par Quintus
habetur.

A Recto semper Genitivus flectitur: Omnes
Obliquos reliquos Genitivi inflexio format.

Prima Declinatio.

Rectus *A*, sed Genitivus in *AE* fit flexio prima.
Patrium in *as* Veteres; *ai* vertere Poetae.
Tertius, et Sextus dant *is*; *Equa*, *Filia*, *Mula*,
Nata, *Dea*, et *Liberta*, *duae*, dant *abus* et *ambae*.

Secunda Declinatio.

Altera *us, um* facit, aut *er, ir, ur*. sed *Patrius* exit.

Semper in *i*; verum *ius*, habent; *Uter, ulus*, et *Unus*.

Alteruter, nullus, neuter, tum *solus, uterque, Alterius*, cum *totius*, Genitivus *Alius*.

In Dandi casu dant *i*, Pronominis instar.

Sunt Rectus, Quintusque pares. *Us* habentia Rectum,

Hoc in *e* commutant: *Deus, unus, semper* et *idem*.

Filius i, poscitque *meus*: cui propria junges.

Tertia Declinatio.

Tertia multimodis inflexio finibus exit;

At semper Genitivus in *is*: Sermonis *ovilis*. *Usus* multiplices formas, et Lexica dicent.

Accusativus Tertiae.

Terminat *em* Quartus, testem pro teste capesse. Im contrafaciunt: *buris, vis, pelvis, amussis*, Et *Cucumis, sitis, et ravis, tussi* adde *Securim*, *Hispalis*, et *Tiberis, Zeuxis*, et *Propria* quaedam. His junges *Tigrim, Syrtim*, quibus adde *Charibdim*,

Em dat et *Im. Navis, Clavis, Sementis, Aqualis*,

Et *puppis, febris, turris*, cum *Canabe restis*.
Ablativus.

Sextus e finitur, *Cicerone*, ac *Caesare* teste. I vero cupiunt, quibus *im* tantummodo quarta est.

Adjectiva in *is*, aut *e*, vel *er*, tum Nomina *mensis*:

Mugilis, atque *Memor*, *strigilis*, quibus adde *canalis*.

Et quae Neutra petunt *e* vel *al*, vel *ar*, *i* quoque poscunt.

Sed dat *e* *far*, *bahcarque*, *jubar*, cumque hepate nectar.

Mobile vult *e*, vel *i* generi quod convenit omni, Deme *Senex*, *puberque*, *bipes*, cum *paupere* *sospes*.

Ens, aut *ans*, mediusque gradus per *e* crebrius exit.

Huc *vectis*, *postis*, *classis*, fert *angvis*, et *Ungvis*.

Imber, et *ignis*, et *annis*, *avis* cum *sine* *supellex*.

Et *Vitrix*, *ultrix*, et *rus*, *civisque*, *tridensque*, *Fixaque* Mobilium quaedam retinentia formam.

I donant sexto; Proprium per *e* rectius effert.

Praeter *e* nil sexto; poscunt, *volucrisque*, *rudisque*.

Nominativus Pluralis.

Rectus Pluralis cupit *es* sic flecte *Parentes*.

Semper *a* Neutra volunt, si sextus donet *e* tantum,

Ast *ia* queis *e* vel *i*; Sic *Vectigalia* dices.

Deme gradum medium, ut, *majora*, et *plura*, *vetusque*.

Genitivus Pluralis.

Pluralis Patrius facit *um*, sic flectito *florum*.

Contra in *ium*: quibus *i* postrema est syllaba Sexti,

Aut *e* vel *i* praeter *vetus*, et *memor*, *uber*, *inopsque*.

Degener, et *Celer*, et *dives*, *supplexque*, *parensque*.

Cum

Cum gradibus mediis; sed *ium plus, pluris, habebit.*

Es et is optat ium, patrio; et parisyllaba recto.

Um retinent: vates, panis, juvenisque, Canisque.

Nomina *ium faciunt*, quae duplex consona finit,

Ut: *Mons, Urbs, superadde Uter, Samnisque*

Cohorsque.

Et *linter, dos, cos, faux, vas, caro, venter, et alpes.*

Ex *Glis, lis, as, mas, nix, nox, os, lar, lariumque.*

Um, dat, iumque simul genitivus syncopa, et Usus.

Dativus Pluralis.

Tertius est in *ibus*. Bobus, seu dicito bubus.

Quarta Declinatio.

Quarta dat *us*, dat et *u*; donec plurale videbis,

U non mutabis; sed ui sibi tertius optat,

Um quartus: Recto par quintus: sextus in u sit.

Primus pluralis, quartus, quintusque per *us* fit.

Dant *ua*, neutra per *u*, tonitru, Cornuque, genuque.

Patrius optat *uum*. Cum terno Sextus *ibus* dat.

Arcus, ubus, specus, atque lacus, partusque, veruque,

Verum quaestus *ibus*, vel *ubus*, portusque requirit.

Quinta Declinatio.

Quintae rectus in *es* ut: *Spes*, Genitivus in *ei*.

Se format, vel in *e*. Requies vult et *is*, et *ei*.

Tertius est similis Patrio: sed quartus in *em* fit.

Est Primo quintus similis, sed *e* sextus habebit.

Primus cum quarto, et quinto Pluraliter *es* dant:

Erum vult Patrius: cum Sexto tertius *ebus*.

SYNCOPE.

Pluralem Patrium decurtat syncopa graeca.
Pro *Veprum Veprum* dices, cum Carmina panges.

ANOMALA (SEU DEFECTIVA.) I. NUMERO. A) in genere.

Propria vix unquam numero flectenda Secundo.
Ni careant primo: ni plures nominis extent
Ejusdem: ni sint Apellativa, minorque
In primo Numero gravitas, aut Emphasis adsit.
His junges *liquida*, et *frumenta*, *metalla*,
legumen,
Cum *minerali*, *herbas*, et *aromata* quaeque
vel *ulnis*,

Vel *libra* venduntur; at hordea, balsama, demes
Vina, Crocos, electra, sales, orichalca lupinos,
Aera, fabas, et thura, pices, Zizania, ceras,
Farraque cum pisis, et mella, Papavera, Avenas,
Rutas, malvas, musta: usus te plura docebit

ANOMALA (SEU DEFECTIVA NUMERO.) B) in specie.

1.) *Masculina Singularia tantum, aut raro
Pluralia.*

Mascula plurali quaedam spoliata leguntur,
Nempe: *finus*, *sanguis*, *pudor*, *aër*, *portus*,
et *aether*,
Hesperus, et *Cestus*, *limus*, *sopor*, addito
nemo,
Et *Vesper*, *muscus*, *viscus*, *prolesque diei.*
(id est *meridies.*)

2) *Foeminina singularia tantum, aut raro
Pluralia.*

Posteriore carent numero muliebria: *Bilis.*

Far-

Fama, lues, pituita, fames, fuga, gloria, tellus,
 Alvus, humus, sitis, atque salus, plebs, ta-
 lio, pubes,
 Lux, cholera, et tabes, et pleraque Nomina
 Quintae,
 Quaeque aliquod vitium, aut virtutem Nomi-
 na signant.

3.) *Neutra singularia, aut raro Pluralia.*

Ver, pelagus, barathrum, viscum, nihilumque,
 penumque,
 Lethum, justicium, (seu juristitium) fel,
 coenum, vulgus, et aerum,
 Manna, solum, virus, gluten, callumque, lu-
 tumque,
 Adde gelu, tabum, solium, pus, fasque,
 nefasque.

4.) *Masculina pluralia aut raro singularia.*

Mascula sunt quaedam numero contenta secundo.
 Liberi, et Annales, Natales, atque Penates,
 Manes, et Lemures, Fasti, Proceresque, La-
 resque,
 Antes, Cancelli, loculi, quibus addito ludos.
 Et propria: ut Gabii, locri, Veji, atque Philippi.

5.) *Foeminea Pluralia, vel raro Singularia.*

Foeminea Haec Numero sunt despoliata priore:
 Nundinae, et induciae, Nonae, Idus, atque
 Calendae,
 Copiae, et Illecebrae, grates, direque, genæque,
 Antiae, et exequiae, cunae, valvaeque, mi-
 naeque;
 Litterae, et inferiae, lactes, nugae, atque te-
 nebrae,

Primitiae, insidiae, tricaequae, manubiae, o-
 pesque,
 Vindiciae, thermae, gerrae, quibus adjice
 Scopas,
 Divitias, et suppecias, ac Oppida multa;
 Ut: Thebae, et similes, quarum pars maxi-
 ma Graeae.

6.) *Neutra Pluralia; vel raro Singularia.*

Pluralem tantum Numerum Sponsalia poscunt,
 Tempora cum Castris, aestiva, cibaria, rostra.
 Cumque utensilibus, magalia, moenia, transtra,
 Hibernis, sata, tesqua, juga, et Cunabula junges.
 Festa quoque, et Ludos, et significantia libros,
 His aliquas Urbes adde, et Numeralia plura.

II ANOMALA GENERE (GRAECIS HETEROGENEA)

In Numero Primo sunt mascula Nomina quaedam.
 Neutra in Plurali, sic Baltea, Balteus optat.
 Masculinum, neutrumque genus pluralia poscunt:
 Sibilus, effectus, sensus, locus, acta, jocique.
 Carbasus in Numero Plurali Carbasa donat,
 Sic genus admittit neutrum Plurale, Supellex.
 Masculina sunt numero Caelum Argosque Secundo.
 Sed rastra, et rastros, et frenos, frenaque dices.

III. ANOMALA DECLINATIONE. (GRAECIS *Heteroclitica.*)

Vas vasis terni est, Vasorum Vasa secundi
 Ordinis; at contra in Plurali jugera terni;
 Nonnullos casus ex ordine sumit utroque.

IV. ANOMALA (seu Defectiva) CASU

Sunt quaedam unius casus, nonnulla duorum,
 Quatuor, atque trium, ex usu discenda Magistro.

APPENDIX *Adjectiva Deficientia.*

Haec per *a* non formant Neutrum Plurale
bicuspis,

Immemor, atque vigil, perpes, praepesque,
cicurque,

Ales, liebesque, teres cum pauper, degener;
addes:

Impuber, uber, locuples pariterque tricuspis,
Dives, inops, memor, atque reses cum desi-
de, supplex,

Junge bipes, sospesque, tripes; vègès; atque
superstes.

DE GRAECORUM NOMINUM DECLINATIONIBUS.

Primà Declinatio.

Graecorum nominum prima declinatio in *ās*, *es* vel
ē terminatur, ut *Aneas*, *Archises*, *Epitomae*. Formantur
ut in paradigmatis sequentibus.

Nom. *Aneas*. G. *Æneæ*. D. *Æneæ*. Acc. *Æneam*. V.
ô *Ænea*. Abl. ab *Ænea*. In plurali ut in Latinis.

Nomina in es ut,

Nom. *Anchises*. G. *Anchisæ*. D. *Anchisæ*. Acc. *An-
chisen*. V. ô *Anchise*. Abl. ab *Anchise*. Num. Plur. *Anchi-
sæ* etc. Declinare item potest more Latino: *Anchisa*, etc.

Nomina in e ut:

Nom. *Epitome*. G. *Epitomes*. D. *Epitomē*. Acc. *Epi-
tomen*. V. ô *Epitome*. Abl. ab *Epitome*. Plur. Num. *E-
pitome*. G. *Epitomarum*. D. *Epitomis* etc. more solito.

Nota 1. Latina eadem declinatio fit; ut *Epitoma*, *Epito-
mæ*, *Epitomam*, etc. sic Grammaticæ, Dialecticæ, Rhetoricæ.

Nota 2. Hebræa nomina instar Latinorum flectuntur;
ut: *Mathias*, *Mathiæ*, *Mathiam*, etc. sic *Abraham*, *Ju-
das*, *Thomas*.

Secunda Declinatio.

Secundæ declinationis rectus exit in *os*, *on*, *eus*.

Nomina in os declinantur, ut:

Nom. *Menelaos*, vel *Menelaus*. G. *Menelai*. D. *Menel-*

lao. Acc. Menelaon, vel Menelaum. V. ô Menele. Abl. a Menelao. Sic: Timotheos, Pamphilos, Delos, Rhodos, Pathmos. Lesbos, Abydos, Papyros, etc.

Nomina in on, ut:

Nom. Hion. G. Ilii. D. Illo; Ac. Ilion. V. ô Ili. Abl. ab Ilio. Sic: Mysterion; Symbolon; Encomion, Enchiridon, etc.

Nomina in eus, us:

Nom. Orpheus. G. Orphei. D. Orpheo. Ac. Orpheetum, vel Orphea. V. ô Orphee Ab. ab Orpheeto. Sic: Perseus, Nereus, Tereus, Tydeus, Enipeus, Theseus, Typhoeus, Achilleus, Ulyseus, etc. Hæc, quia Græcorum nominum quintæ declinationi respondent, Accusativum item in a faciunt.

Tertia Declinatio.

Tertiæ declinationis, ut apud Latinos, variæ sunt terminationes.

Genitivus vel in *is* exit Latina flexione, vel Græca in *os*, v gr. Metamorphosis, vel Metamerphoseos; Paridis, Paridos; Erimantidis, Erimanthidos; Thetidis, Thetidos; Poesis, Poeseos; Genensis Geneseos etc.

Græca foemina in *o* longum desinentia, faciunt in *is*, cæteri casus Græci non declinantur, ut Manto, mantus; Sic: Echó, echus; Alectó, alectus; Calysó, ló, Didó, Saphó, Clotó, Clió, Erato etc.

Accusativus desinit in *em* Latinum, a Græcum, v gr. Hector, Hectorem, vel Hectora. Aer, aera; Æther, æthera; Clamys, clamyda; Heroa etc.

Nomina in *is*, vel *ys* foemina, quæ apud Latinos genitivo non crescunt, in *in* vel *im* desinunt, v gr. poesin vel Poesim; Charybdin vel Charybdim; Neapolin, vel Neapolim, Hæresim, Parænesim, Synderesim, Exegesim, Syrtim, Erynnim etc.

Quædam quadruplicem habent Accusativum, in *in* vel in *in* vel in *m* vel in *a* ut: Paris Paridis, Parin, Parim, Paridem vel Parida, Sic Iris iridis, Isis isidis, Thais thaidis etc.

Vocativus Latine similis est Nominativo; Græce plerumque s Nominativi abijcit; v gr. ô Palla, Calcha, Amarilli, Tyndari, Capi, Melampu, etc.

Ablativus exit in *i* eorum nominum, quae faciunt Accusativum *im* vel *in*, v gr. Poesi, Mathesi, Synderesi. Tribrachi, Syrti, Hæresi, Syntbxi etc.

Genitivus Pluralis Latine in *um* Græce in *on* desinit, v gr. Epigrammaton, Hæreseou etc.

Dativus Pluralis a nominibus in *ma*, *atibus* facit, aut *atis*, v gr. Thema. thematibus; vel thematis, Emblematis, Stigmati, Poematis; Glaucomatis etc.

Accusativus Pluralis exceptis neutris in *as* desinit, v gr. Tros, Trois, Troas, Delphinas, Crateras etc.

De PRÆTERITIS, et SUPINIS VERBORUM.

I. REGULÆ GENERALES.

Simplicium leges ferme conjuncta sequuntur. Hinc aliqua excipies; quorum meminisse juvabit. Cum geminat primam simplex, composita priorem.

Praeteriti amittunt: præter præcurro, repungo. Quaeque sibi gignunt Sto, Do, cum Poscere Disco.

Praeteritis quaecunque carent, spoliato Supinis. Ut glisco, vergo, ferio, cum polleo, vado, Ambigo, cum satago, quaeso; quibus hisco, fatisco; Et furit, et moeret, tum aveo, tum ringor, et ajo;

Et vescor, liquor, medeor, reminiscor adauge. Insuper a Verbo seu Nomine nata: tepesco, Mitesco veluti, queis nomen ab incipiendo; Aut certe capiunt a Verbis, unde trahuntur His, dempto *Esurio*; iunges Meditantia Verba:

II. REGULÆ SPECIALES. PRIMA CONJUGATIO.

Praeteritum Primæ facit *avi*, *atumque* Supinum. Ut neco; nam *necui nectum* sibi pignora servant:

At cubui, domui, crepui, vetuique supina
Dant in *itum*, ut cubitum. Hæc tonui, sonui-
que sequuntur.

M, Cubo cum recipit, tantum tibi tertia flectit;
Ast id Praeteritis expungitur, atque Supinis.

Dimicat *avi*, *atum*, micui nil amplius optat.

A fricui frictum, a secui deducito sectum.

A lavi lotum, autum, nec sperne lavatum.

Ex Lavo compositum, ceu Diluo, tertia poscit.

Potatum a Poto, seu potum flectito. Juvī,

A Juvo praeteritum tantum; sed ab Adjuvo
jutum.

Dat Plicui, Plicitum: Compostum poscit u-
trumque.

Supplicat *avi*, *atum*, Replicoque, et Nomine
nata.

Do, *dedit*, atque *datum* poscit, compostaque
Primæ.

Quæ *venum*, *pessum*, *circumque*, *satisque*
crearunt.

Ast *didit*, atque *ditum* faciunt, quæ Tertia
flectit.

A Sto flecte Steti, Statum; Stiti at inde pro-
fecta,

Atque *Stitum* cupiunt, multo sed crebrius *atum*.

SECUNDA CONJUGATIO.

Alterâ Praeteritis dat *ui*, dat *itumque* Supinis.

Ut: Moneo, Taceo; sed *tostum* Torreo gignit.

Sorbeo cum fociis dat *ui*, tamen absque Supino.

Arceo *ui* tantum: sed *itum* sua Pignora poscunt.

A Doceo doctum, a Teneo deducito tentum.

Censeo fert Censum; mistum tibi Misceo donat.

Neutrum, quod dat *ui*, Timeoque carento

Supinis.

Po-

Poscit *itum* Valeo, Careo, Placeoque, Doletque:
 Pareo, cum Jaceo, Caleo, Noceoque, Licetque.
 Dant *di, sum*, Video, fideo, cum prandeo;
 verum

S geminat *sesum*; Stridi nil postulat ultra.
 Mordeo Praeterito geminato flecte *momordi*,
Morsum; Sic spondet, tondet, sic pendeo flectes.
 Dant Maneo, et Proles, *si, sum*; sed *ui* Emi-
 net optat,
 Praeminet, Immineo, cum Prominet absque
 Supino.

Haereo dat *si, sum*, cum svadet, mulcet, et ardet,
 Tergeo, cum mulget, ridet, sed torqueo *tortum*.
 Vult Jubeo, *jussi, jussum*; ast indulgeo *si, tum*.
 Urgeo *si* tantum, cum fulget, turget, et alget.
 Lugeo, Praeteritum *luxi, luctum* que Supinum.
 Luceo duntaxat *luxi*, sic Frigeo, *frixi*.

Augeo Praeterito facit *Auxi, auctum* que Supino.
 Evi, *etum*, Vieo, Flet, Net, cum Deleo, quæque
 A Pleo nascuntur, ceu: repleo, suppleo, complet.
 Civi fume *citum* a cieo: *citum* a cio quartæ.
 Nunc Oleo dat *ui*, dat *itum*, Compositaque,
 odoris

Quæ servant sensum: si non, *evi* effer, et *etum*.
 Ast Abolevit *itum* dat: fert Adolevit, *adultum*.
 Ex *veo* fit *vi, tum*, a Caveo deducito *cautum*.
 A Faveo, *fautum*: tantum Conniveo, *vi, xi*,
 Et Fervere, *bui*; sic Langveo, languit optat.
 Et Paveo *pavi*, nil Flaveo, Liveo, habebunt.
 Audeo nunc *ausus, gavisus* Gaudeo poscit.
 Et *Solitus* soleo solui tibi Chrispe placebat,

TERTIA CONJUGATIO.

JO. . .

Com-

Composita a Specio, aut Lacio dant exit, et
ectum.

Elicui elicitedum: a Feci deducito factum.

A Jeci jactum: dat Fodi *S* duplici fossum.

Vult fugi, fugitum, sapui, sapiive, nec ultra
Progreditur Sapio. Cupio *ivi* gigit, et *itum*.

Dat Capio cepi, captum; sed Coepio priscum

Fer-Coepi, coeptum. A Rapui deducito raptum.

Dat Peperi partum, aut paritum, sunt Pignora
quarta.

A Quatio, *cussi*, *cussum* composita tulere.

U O.

Rite *uo* poscit *ui*, ac *utum*, sit Diluo testis.

A Ruo dic ruitum, sed *utum* dant Pignora
tantum.

A Struxi, structum: a Fluxi deducito fluxum.

Respuo, nulla Luo, Metuoque, Pluoque Supina:

Innuo, cum Renuo, Batuo, Ingruo, Congruo
gignunt.

Bo dat *bi*, dat *itum*; scabo, Lambo, carento
Supinis.

A Scripsi, scriptum, a Nupsi deducito Nuptum.

C O

Ici, fert *ictum*: A Vici depromito victum.

A parsi, parsum, geminat quoque Parco, peperc.

Duco cupit duxi, ductum: a Dixi exige dictum.

SCO.

Sco: *vi*, *tumque* petit, ceu Nosco, Svesco,
Quiesco.

Agnitus, Agnosco: cognosco jungitur illi.

Dat Pasco pastum: Conquexi linque Vetustis.

Ut Disco *didici* tantum, sic Posco *poposci*.

Dispesco dat *ui*; cum Compesco, absque Supino.

DO.

Do, *di, sum* gignit, veluti defendere, cudo;
 N tamen amittunt fundo, cum scindere findo.
 S geminat fissum, ac scisum: dat pandere passum.
 Tundo, petit *tutudi, tunsum*; sed pignora
 tusum.

Sume Cado, *cecidi casum*: cape caedo, *caecidi*
 Caesum. Dat *Tentum*, vel *tensum*, Tendo
tetendi.

Pendo *pependit* habet, *pensumque*; at Pedo
pepedi.

Tum Rudo, tum Sido, tum Strido carento,
 Supinis.

Ex Do, das, *didit*, atque *ditum* dant Pi-
 gnora Ternae.

Dant *Si, Sum*, Claudio, Laedo, cum Rodere,
 Trudo.

Divido cum Plaudo, Rado, cum ludere: *Vasi*,
 Ac *Vasum* a Vado capiunt sibi Pignora tantum.
 Cedo petit *Cessi*; *Cessum* facit inde Supinum.

GO. GUO. HO.

Dant *xi, ctum* GO, GUO, ut Rego: Plango,
 Extinguo Supinis.

N tamen abjiciunt Stringo, cum Pingere Fingo.
 Tango cupit *tetigi, tactum*: *Egi, Ago*, poscit,
 et *Actum*.

Sume Pago *pepigi, pactum*: cape Pangere *panxi*.
 Olim etiam *pegi*, quod nunc composita reservant.
 Dat *Legi, lectum*: *Fregi* dat frangere *fractum*.
 Negligit *exi, ectum*, cum Intellego, Diligo poscit.
 Prodigio, Degeo, *egi*: *Suxi, Sugo* absque Supinis.
 Dat Pungo *pupugi, punctum*; dant Pignora ferme
Punxi. Vult *si, sum* Spargo cum Mergere Tergo:
 dant

Dant *xi, xum*, Figo, Frigo; caret Ango Supino.
 A *Traxi, tractum*, a *Vexi* deducito *vectum*.
 Mejo cupit *minxi, mictumque*, a *mingere*
sumptum.

L O.

Lo *luit*, atque *litum*. Colo *cultum*, consulo
gignit

Consultum: Occulit *occultum*; ast Alo *poscit*,
 et *altum*.

Ante - carent - Cello, Praecello, Excello Supinis.
 Et Volo cum sociis, sed *falsum* fallo *fefelli*.

Dic Psallo *psalli* tantum; cui *junge* *refelli*.

Ast *velli*; *vulsum*: Percello *perculit* optat
Perculsum, *Pepuli, pulsum* dat, *Sustulit* atque.

Sublatum Tollo: *Salli* fert *sallere salsum*.

MO. et NO.

Mo per *ui* dat *itum*; Tremo *flectitur* absque
 Supino.

Dant, *psi, ptum*, Demo, Promo cum Sume-
 re como.

Emi fert *emptum*: Premo, *pressi*, s *duplice*
pressum.

Dat *posui, positum*: *genitum* genuisse *reposit*.

Dat *cecini, cantum*: *cinui* dant *Pignora centum*.

A Sino fit *sivi* atque *situm*; dat *sternere stravi*.

Ac *stratum*; *sprevi, spretum* dat *spernere*.

Cerno

Crevi; sed *cretum* cupiunt sibi *Pignora solum*.

Dat *tempsi, temptum*, Temno, si *legeris*
usquam;

Sed Lino dat *lini, livi, levique, litumque*.

PO. et QUO.

Po, *psi, ptumque* *petit*. Strepo sed *strepui*,
strepitumque.

A *Rupi*, *ruptum*. A *Coxi* deducito *coctum*.
Liquo sibi *liqui* tantum : addunt *Pignora lictum*.

RO, SO.

Quaero, *quaesivi*, *quaesitum* : Carro, *cucuri*,
Cursum : tum Verro, *Versi*, *versumque* Supino.
A Gero dic *gessi*, *gestum* : *trivi*, a Tero,
Tritum.

Ferre, *tuli*, *latumque* ; Uro dabit *ussit*, et
ustum.

A Sero fit *sevi*, atque *satum* ; *vi* rustica proles.
Atque *situm* ; *serui*, et *sertum* fert cetera turba.
So *sivi*, *situmque* petit. Dat Visere, *visi*,
Ac *Visum*. Incesso, *incessi*, tamen absque
supino.

Pinsitus, ac *pistus*, *pinsusque* a *pinsuit* exit.

TO. VO. XO.

Xi, *xum* dat Flecto, sed Pecto, *xi*, *xuit*, et
xum.

Necto ferunt, Plectoque. Peto cupit *ivit*, et *itum*.
Stertuit a Sterto tantum ; Meto messuit optat,
Ac *messum* s *gemino*. Misi dat Mitto. Supinum.
S. duplici *missum*. A Verti deducito *Versum*.
Sisto, *stiti*, *statum*, Activum : Neutrale sequetur
Sto Verbum ; unde *stiti*, atque *stitum* sibi
Pignora sument.

A *Vixi*, *victum*, a *Volvi* deflecte *volutum*.
Texui amat *Texo*, ac *textum* : *solvique solutum*.

QUARTA CONJUGATIO.

Ivi, *itum*, ut : Polio, Fastidio, Quarta requirit:
Fert *Veni*, *ventum*, Venio ; Sepelire, *sepultum*.
Singultum, *singultit* amat : dat *Amixit*, *amictum*.
Ex Pario natum per *ui* flectatur, et *ertum*.
Comperio, reperitque tamen *ri* format, et *ertum*.
Sancio dat *sanxi*, *sanctum*, quod format et *itum*.

Sentio vult, *si, sum*. *Sepsi* dat *sepio, septum*.
Hausi fert *haustum*. Dat *Vinxi*, vincio, *vinctum*.
Farcio dat *farsi, fartum*. Vult *Fulcio, fulsi*,
Ac fultum. *Sarsi, sartum* dat *Sarcio* Verbum.
Veneo fer *venum*, quod ferme *veniit* optat.
 Dat *salui, saltum*; Proles sibi vendicat *ultum*.

DE PRÆTERITIS ET SUPINIS VERBORUM
 DEPONENTIUM,

Ex or finitis Activam fingito Vocem,
 Ut: Vereor, *vereo, veritum*; fluit hinc *veritus sum*.

Ast Fateor, *fassus*: Patior, vult sumere *Passus*.
Nanciscor. Nactus: dant *xus* duo Pignora Plecto.

Orsus ab *Ordire* deducitur: *Usus* ab *Utor*.
 A Reor esto *Ratus*: Proficiscor sume *Profectus*.

Metiri *Mensus* gignit: *Pactusque* paciscor.
 Com-que-miniscor amat *Commentum*, *Adipiscor, Adeptum*.

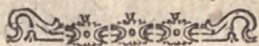
Ultus ab *ulciscor* venit: *Expergiscor* habebit.
Experrectus; et *Oblitum* obliviscor adoptat.
 Dat Labor, *Lapsus*: Misereri funde *Miser-tus*.

Fert *Utus* Loquor, atque sequor; Queror accipe *Questus*.

Dat Nitor, *nixus, nisusve*: Gradi accipe *Gressus*.

Redde Fruor, *Fruitus*: Morior tibi *Mortuus* haeret.

Nascor amat *Natus*: tandem fert *Ortus* oriri:
 In tribus extremis per *iturus* flecte futurum.

DE
INSTITUTIONE GRAMMATICA
EMMANUELIS ALVARI
LIBER I I.

Notis ad usum Juventutis illustratus.

DE CONSTRUCTIONE
OCTO PARTIUM ORATIONIS.

Verbum Personale finiti modi postulat ante se Nominativum aperte, vel occulte, ejusdem Numeri, et Personæ. *Cic. Si vales, bene est, ego quoque valeo. Terent. Quid stamus? cur non imus hinc.*

Nam Verbum infiniti modi ante se Accusativum habet. *Cic. Hunc quidem nubem cito transiisse laetor.*

Nota. Etiam Impersonalia quædam Nominativum petunt, quæ tamen *Defectiva* melius dicerentur, nempe personis præcipuis, prima, et secunda deficientia. Talia sunt: *ea res medelectat, juvat; id mihi libet, expedit, convenit etc.* In Passivis ut: *pugnatur, luditur etc.* putant aliqui subintelligi Nominativos: *pugna, ludus, cursus etc.*

Appendices I. Generis.

I. Voces copulatæ sæpius Verbum Plurale desiderant. *Cic. Hic nobiscum sunt Nicias, et Valerius.* Interdum singulari contentæ sunt. *Cic. Mens, et ratio, et consilium in Senibus est.* Quod intelligitur, etiamsi nonnunquam omitta-

tar Conjunctio. *Cic. Frons, oculi, vultus per-
saepe mentiuntur, oratio vero saepissime.*

✕ *Nota.* Copulatae voces sunt, per particulas copulativas: *et, que, ac, atque* etc. Inter se conjunctae v gr. *Virtus, et honestas, et pudor cum Consulibus esse cogeat.* Saepe etiam sine particulis copulativis reperiuntur voces copulatae.

I. Verbum Plurale nobiliorem Personam sequitur. Prima nobilior est, quam secunda: et tertia: secunda tertiae antepositur. *Cic. Si tu, et Tullia, lux nostra valetis, ego, et suavissimus Cicero valemus.*

Appendices II. Generis.

I. Prima, et secunda Persona ferme non explicantur, nisi cum diversa studia significamus. *Cic. Ego capitis mei periculo patriam liberavi: vos liberi sine periculo esse non vultis.*

Nota I. Harum Personarum: *ego, ego, tu, tu* etc. odiosa esset repetitio, ac praeterea inutilis, cum Latinus exitus: *Amo, as, at. Amamus, atis, ant* seipso suam Personam indicet.

Nota II. Diversorum studiorum nomine veniunt actiones contrariae, ut: *laudo, vitupero Laboro, desideo Amo, aversor. Studeo, ludo* etc. *Tu diem ludo perdis, ego ad serum studeo.*

Aut cum plus significamus, quam dicimus, *Cic. in Verrem: Tu innocentior Metello. tu plus significat, quam Verbum ipsum declaret.*

✕ *Nota.* Significat enim: tu Verres, homo rapacissime, scelerate, crudelis etc. Metello, temperatissimo, sanctissimo etc. innocentior? Sic: Nos hoc feramus? Id est: Liberi, Nobiles, Magistratus? a servis etc. Tu cum Apolline certes? Mirsia, inscite Faune, etc.

II. Verbum Infinitivum interdum partes Nominativi agit. *Terent. Mentiri, non est meum.* Item: Verbum cum suo casu. *Cic. Vacare culpa, magnum est solatium.*

Nota. Id in Verbis Defectivis, quae Impersonalia vulgo nominari diximus frequens est, ut: apparet esse commotum. Non me fallit, id te agere. Pœnitet, peccasse. Non me fugit, te inter meditari. Idem est de Verbo *Videtur*, quando impersonaliter sumitur.

Appendices III. Generis.

Poetae Verbo plurali utuntur aliquando intercedente praepositione Cum. *Virg. Remo cum Fratre Quirinus iura dabant. Quin Verbum plurale praestantiori personae reddunt. Virg. Divellimur inde Iphitus, et Pelias mecum. Quod Oratoribus usitatum non est.*

ADJECTIVUM cum SUBSTANTIVO.

Nomina Adjectiva, Pronomina, et Participia cohærent cum Substantivis in Genere, Numero et Casu. *Cic. Parva saepe scintilla contempta magnum excitavit incendium.*

Appendices I. Generis.

I. Substantiva conjuncta fere Adjectivum Plurale desiderant, ut: *Livius. Hippocrates et Epicides nati Carthagine, sed oriundi ab Syracusis.*

Quodsi Adjectivum singularis sit Numeri, cum viciniore Substantivo in Genere, Numero, et Casu consentiet. *Cic. Multorum arrogantia, multorum odia, superbia, et molestia perferenda est.*

Nota. Seu res animatae sint, seu inanimatae, utriusque numeri, Adjectivum cum proprio concordari poterit, ut mox dicetur. *gr. Video omnium ora, oculosque inter me esse conversos. etc.*

II. Adjectivum plurale praestantius Genus sibi
ven-

vendicat. Virile præstantius est muliebri et neutro, *Terent. Domus, uxor liberi inventi invito Patre.* Neutrum muliebri præfertur præcipue, cum de rebus inanimatis est sermo. *Salust. His genus, aetas, eloquentia prope paria fuere. Idem: Divitiae, decus, gloria in oculis sita sunt.*

✕ *Nota* Itaque male diceretur: *muri, portae, tecta combusti* pro *combustâ*. 2. Si tamen omnia Substantiva fœminina essent, erit itidem Adjectivum, ut: *Iustitiae* conjunctae sunt *pietas, liberalitas. etc.*

III. Cum Substantivis rerum inanimatarum sæpe jungitur neutrum plurale. *Livius, Ira et avaritia imperio potentiora erant Cicero tamen fere proximi habet rationem, ut: Tibi omnium salus, liberi, fortunae sunt charissimae.*

✕ *Nota.* Hac ratio expeditissima est, ne anxie conflictentur Tirones, aut hac in re, multum difficultatis inesse suspicentur.

Appendices II. Generis.

I. Participia: *dictus, factus, creditus, visus, dicendus, et appellatus*, inter duo Substantiva diversi generis, et numeri posita, cum eo concordant, quod est basis, et fundamentum orationis. *Plin. Puteoli, Colonia Dicæarchiâ appellati.*

✕ *Nota.* Basis, et fundamentum orationis est, de quo præcipue sermo est, et de quo ad quæstionem. *Quis?* respondetur v. gr. *Ludi Megalesia appellati. Quis appellatus est Megalesia?* R. *Ludi.* Verbum caro factum est; *Quis caro factum est?* R. *Verbum.*

II. Adjectivum fœmininum interdum respondet viciniore Substantivo pluralis numeri. *Liv. Hoc Senatus consultum: litteraequae in Hetruria-*

riam misae sunt. Si de rebus animatis sermo sit, satius est circuitione uti, hoc modo: *Lucretia castissima fuit, qua virtute etiam ejus mancipium floruit; potius, quam Lucretia, et ejus mancipium casta fuere.*

Appendices III. Generis.

Figurata constructio censenda est, cum apud probatos Auctores adjectivum cum minus praecipuo e duobus Substantivis consentit. Cic. Non omnis error stultitia dicenda est. Paupertas onus grave mihi visum est. Gens universa Veneti appellati.

Poetae Substantivis Praepositione Cum copulatis pluralem adjungunt. Ovid. Sors eadem Ismarios * Hebrum cum strymone siccant. Ismarios Adjectivum est duorum fluviorum. Et sequuntur etiam generis praestantiam, Ovid. Illa cum Lauso de Numitore sati.

RELATIVUM cum ANTECEDENTE.

Relativum: *Qui, quae, quod* concordat cum antecedente in genere, et numero. *Cic. Nemo nos amat, qui te non diligat. Item Pronomina: Hic, is, ille, ipse, is, idem* cum fiunt Relativa. *Cic. Venit mihi obviam puer tuus, is, mihi litteras a te reddidit.*

Appendices I. Generis.

I. Relativum: *Qui, quae, quod*, cum antecedenti praepositur, cum eodem, genere, numero, et casu, perquam venuste cohaeret. *Cic. Quos cum Mario pueros miserat, epistolas mihi tulerunt. Saepius tamen Pronomen subjicitur. Cic. Quam quisque norit artem, in hac se exercent.*

*ante aut Urbe Thraciae Ismaro.

✧ *Nota.* Hanc non tam construendi Regulam, quam Collocationis elegantiam esse, breviusque, et venustius dici: *Populo placebant, quas feci fabulas, quam: ae Fabulae placebant, quas feci.* Hic collocandi modus, Nepoti, Ciceroni etc. quam frequentissimus est.

II. Quodsi inter duo Substantiva ponatur, cum alterutro consentire poterit. *Cic. Est locus in carcere, quod Tullianum appellatur.*

✧ Sic: Unus erat toto naturæ vultus in orbe, quem dixere Chaos. Herculi sacrificatum in loco, quem Piram appellant. Jovis. Stella, quæ Phaeton appellatur. Ad locum, quæ Pharsalia dicitur. Lunæ accessus, quod interlunium vocatur.

III. *Quantus, qualis, etc.* cum Relativa fiunt, non cum antecedente, sed cum consequente Substantivo consentiunt. *Cic. Dixi de te tanta contentione, quantum est forum.*

Appendices II. Generalis.

I. Nominativus et Verbum, Adjectivum, et Substantivum, Relativum, et antecedens interdum, maxime apud Historicos, et Poetas. sensu, et significatione concordant, etsi voce discordent. *Virg. Pars in frustra secant. Ubi ille est scelus, qui me perdidit, hoc est: ille sceleratus. Pars in ludos versi.*

✧ *Nota* 1. Vox *Pars*, Singularis Numeri, et Generis Fœminini est; significatio, Pluralis; et Masculini.

✧ 2. Talia sunt Nomina Collectiva, ut: *Turba* Quiritum Deum placant, *Populus* clamant, convocant, tumultuantur. *Equitum Turma* invasere castra. *Manus, manipulus* militum victoriam peperere. etc. *Pars* earum fœminarum volucres factæ: Huc pertinent Partitiva nonnulla, ut: Pro se *Quisque* de vi queruntur. *Uter* meruistis pœnam. *Uterque* deluduntur. *Neuter* ad me accedatis. *Alter* in alterius sanguine mactati. *Samnitum duo milia* cæsi.

II. Orationis membrum interdum vice antecedentis ponitur, idque in neutro genere. *Cic. Pompejus, quod mihi summo dolori fuit, ipse se afflixit.*

Appendices III. Generis.

Si plura antecedant Substantiva copulata, idem observandum, quod supra de Adjectivis dictum est *Cic. Scis, quae vita nostra, quae suavitas, ad quae recuperanda per fortunas incumbe. Interdum redditur Relativum viciniore Substantivo. Cic. Mihi non venerat in mentem, furorem, et insaniam objicere vobis, in quam incidistis.*

SUBSTANTIVA CONTINUATA.

Substantiva continuata, quae ad eandem rem spectant, casu concordant, quamvis genere, et numero aliquando dissentiant. *Cic. Tulliola, deliciae nostrae, tuum munusculum flagitat.*

Nota. Substantiva continuata sunt, nullam inter se copulante particula vincta, ut cum nomen generale Nomi- ni proprio personarum, vel locorum, rerumque aliarum praemittitur, ut: *Urbs Roma Rhenuis fluvius. Mons Aethna* etc vel interquae Relativum qui adhiberi potest, ut: *Scipiones, qui sunt duo fulmina belli, extincti. Cicero, qui est mel tuum, et oculus. Effodiuntur opes, quae sunt irritamenta malorum.*

Appendices III. Generis.

I. Interdum alterum genitivi est casus; quamquam alterum alio casu efferatur. *Cic. In Oppido Antiochiae, pro: in Oppido Antiochia. Celsam Buthroti ascendimus arcem, pro Buthrotum.*

C.

I. Si e duobus Substantivis continuatis alterum sit proprium hominis, cum eo tam Verbum, quam Adjectivum melius concordat, ut *Deliciae Aesopus ejusmodi fuit*. Si vero proprium fuerit Locorum, ac rerum inanimatarum, cum magis generali consentiet, ut: *De Solis urbe, quae in Cilicia est, egerunt. Soli, Solorum, nomen est Urbis*.

X Sic: Ungri Civitas Galliae fontem habet insignem. Volsonii Oppidum Tuscorum totum concrematum. Corioli Oppidum captum. Suburra Vicus hominibus confertus. Ludi Taurdia per biduum facti. Pergo ad delendam Urbem Vejos. Locri Civitas ampla excisa.

INTERROGATIO, ET RESPONSIO.

Interrogatio, et Responsio casu consentiunt, ut: *Cujus est haec Oratio? Ciceronis. Cui Praeceptorum dedisti operam? Platoni.*

D Nota. Excipe, si de pretio interogetur. v. gr. *Quanti emisti librum? Floreno, non Floreni.* Item: si de Possessivis: *meus, tuus, suus, noster*, sit quaestio, v. gr. *cujus est haec toga? mea, non mei.* Secus dicetur: *Antonii, Pauli etc.*

DE CONSTRUCTIONE VERBI ACTIVI.

Verbum Activum est, quod littera O finitum Passivum fit addita littera R, ut: *Amo, amor.*

PRIMUS ORDO ACTIVORUM.

Verbum Activum post se accusandi casum postulat. Cic. *Avus tuus amavit unice Patriam et Cives suos.* Talia sunt: *Amo, fero, lego, audio, doceo, edo etc.*

SECUNDO ORDUS ACTIVORUM.

Quaedam Verba Activa præter Accusativum, personæ Genitivum admittunt poenam criminisve significantem. Ea fere sunt: *accusandi absolventi damnandi*. Cic. *An non intelligis, quales Viros summi sceleris arguas?* Hujusmodi sunt: *Accuso, incuso, arguo, defero, arcesso, accerso, postulo, insimulo, coarguo; infamo, convinco, damno, condemno.*

Nota 1. Rationem Regulæ dant recentiores, quod sub Genitivo Criminis, per figuram Ecclipsis, seu omissionis subintelligatur Substantivum aliud, v. gr. Accusare aliquem sacrilegii, idem esse, ac *propter crimen*, vel *de crimine*, in crimine sacrilegii. Arcessere, deferre, postulare quempiam furti, subintelligi: *in causa, de causa, ob causam* furti, vel *actione* furti. Dicitur etiam: aliquem injuriarum, furti etc. agere. Intellige *rerum*.

Nota 2. Dicitur etiam accusare, aliquem Judici, Senatui, prætori, etc. vel *apud judicem, senatum, plebem* aliquem postulare, vel *Judicio* postulare.

Appendices: I. Generis.

I. Genitivus criminis, maxime cum his verbis: *Accuso, arguo, postulo, insimulo, damno, condemno, absolvo*, in Ablativum cum Præpositione *de* mutari potest. Cic. *Non committam posthac, ut me accusare de Epistolarum negligentia possis.* Hoc tamen nomen *Crimen* Ablativo sine præpositione effertur. Cic. *Si iniquuses in me Judex, condemnabo ego eodem te crimine.*

Dicimus etiam capite aliquem damnare, punire, plectere. Cic. *Eum vos jurati capite damnastis.*

Nota Præter Capitis vix alios Genitivos Poenæ cum verbis damnandi reperies præsertim illos, qui in-

strumentum pœnæ denotent. Nec enim dixeris: damnare quem *crucis gladii, restis, fustigationis, virgarum, bestiarum etc.* Sed ad *crucem, restem, etc.* Quod si occurrerint ejusmodi Genitivi, ut: *damnari exilii, suspendii, necis, etc.* Per Ecclipsim intelliges *ad pœnam.*

2. *Damnari voti*, est consequi id cujus causa votum est factum, seu rerum fieri voti exolvendi.

II. Verba: *Absolvo, libero, alligo, adstringo, mulcto, obligo, obstringo* quemadmodum suapte natura Ablativum petunt, ita et Ablativum significantem pœnam, crimineve sine Præpositione admittunt. Cic. *Ego me et si peccato absolvo, supplicio non libero.*

Sic: *Magno se scelere alligare, obligare, obstringere. Vitia hominum ignominiiis, vinculis, verberibus, exiliis, morte mulctantur; Magno te piaculo adstringis.*

Appendices I I. Generis.

I. Non temere uti debemus Verbis *accusandi etc.* nec enim *corripio, reprehendo, vitupero, culpo, castigo, punio, plecto, mulcto, excuso* cum Genitivo *criminis* junguntur. Sic: *culpate, reprehendere alicujus parsimoniam, ambitionem, dicam potius, quam culpate aliquem parsimoniae, ambitionis.*

Sic male diceretur: *Increpare aliquem pigritiae, improbitatis notare, purgare tarditatis, sugillare incuriae, vituperare nimiae lenitatis, traducere levitatis; castigare impudentiae.*

VERBA EMENDI.

Etiam Verba *emendi, vendendi, locandi* præter Accusativum, hos fere Genitivos assumunt: *tanti, quanti, plurimi, minoris, tanti*

tidem, quanticunque. Pretium tamen Ablativo effertur. *Cic. Emit homo cupidus tanti, quanti Pythius voluit.*

Talia sunt: Emo, coemo, mercor, commercor, comparo, redimo, vendo, divendo, venundo, distraho, vaneo, liceo, liceor, licit r stat, constat valeo, loco, eloco. Sic. emere tanti quanti plaris. minoris tantidem quanticunque.

Nota. Putant aliqui sub his Genitivis subintelligi: *aeris pretio v. g. emi tanti (aeris pretio.)*

VERBA ÆSTIMANDI.

Verba æstimandi: praeter hos genitivos, istos etiam habent: *Magni, parvi, maximi, minimi. Terent. Merito te semper maximi feci Chreme.*

Talia sunt: Æstimo, duco, habeo, pendo, puto, facio, v gr. Magni aestimat pecuniam, minimi virtutem. Magni fit a Civibus, parvi penditur ab exteris, etc.

Appendix I. Generis.

Dicimus etiam: *magno, permagno, parvo* æstimare. *Cic. Tu ista magno aestimas, an temet parvo aestimas.*

Nota. Reperies item apud probatos Auctiores, *nimio plurimo minimo* æstimare, ubi liquet pretio subintelligi. Certum vero pretium, *ut librum emi floreno*, est Ablativus communis pretii.

Appendices II. Generis.

I. *Nauci, flocci, pili, assis, teruntii, nihili* cum verbo *Facio* junguntur. *Cic. Eum nihili facit.*

Dicimus etiam: *Tuas minas hujus non facio; flocci, nihili tuas fortunas pendo: non assis, non flocci te æstimo, pro nihilo habeo, duco, puto divitias omnes præ virtute.*

II. *Sum pro aestimor* Genitivos *magni*

caeterosque admittit. Cic. Magni mihi erunt tuae litterae. Conscientia mihi pluris est, quam hominum sermo.

III. *Æqui*, *bonique*, vel *aequi boni consulo*, singularia sunt. Terent. equidem isthoc *aequi bonique facio*. Hanc moram boni consulo.

Nota. Singularia sunt, id est Phrasis, seu loquendi modus Latinis proprius.

Hæc item Verba: *Admoneo*, *commoneo*, *commonefacio* Genitivum habent cum Accusativo. Liv. Qui admonerent eum Romani foederis. Grammaticos sui officii admonere.

Eadem tamen pro Genitivo possunt Ablativum cum Præpositione *de* admittere. De quo vos paulo ante admonui.

TERTIUS ORDO ACTIVORUM.

Dativus cum Accusativo.

Quædam Verba Activa præter Accusativum, Dativum exigunt. Ea fere sunt *Dandi*, *reddendi*, *committendi*, *promittendi*, *declarandi*, *anteponendi*, *postponendi*. Cic. Salutem tibi *idem dare potuerunt*, qui mihi reddidere.

Nota. Non Activorum, solum, sed omnium Verborum Dativus, revera videtur esse Dativus Communis rei, vel personæ, cui *acquiritur*, vel *demitur*, *commodatur* vel *incommodatur aliquid*. Quod Alvari regulas examnanti facile patebit. Nec adeo hæc de Dativi Regimine doctrina multum difficultatis affert Tironibus.

Verba dandi: Tribuo, præbeo, præsto, suppedito, subministro, assigno, procuro, concedo, dedo, porrigo, exhibeo, impendo, commendo, munifico, mitto, reddo, refero, restituo, impendo repono, retribuio, *compenso*, solve remitto.

Committendi. Committo, mando, commendo, trado, prodo.

Promittendi. Declaro, expono, explico, aperio, dico, narro, refero, significo, nuncio, denuncio, demonstro, scribo.

Anteponendi. Antepono, antefero, antehabeo, praehabeo, praefero; praepono, postpono, posthabeo.

Appendices I. Generis.

I. Alia sunt hujus tertii ordinis, ut: *Facio tibi injuriam: facio tibi fidem; ago tibi gratias; mitto tibi litteras, etc.*

Nota. Apertum est haec, aliaque Infinita Dativi communis esse, nec Regula eguisse.

II. Multa denique Composita ex Activis, et Praepositionibus: *ad, in, ob, prae sub* praeter Accusativum etiam Dativum, postulant. *Cic. Inimici mihi mea eripuerunt.*

Nota. Haec Regula latissime pertinet, cum pauca Activa sint, quae non compositum ejusmodi progerent. Horum permulta Linguarum prope omnium Syntaxi, et Interrogationi. Cui respondent. Dissident alia, ex Auctoribus, vel indiculo subjecto discenda.

I. Composita ex Praepositione *ad*: *addico, adjudico, addo, adjicio, apparo, adjungo, admetior, adclamo, adhaereo, admurmuro, aequiparo, adfero, adnumero, annuo, adplaudo, adpingo, adpropinguo, adsentio, adsigno, adsimilo, adsisto, adscribo,*

Variant in permultis linguis, et fere cum aliqua Praepositione confuuntur alia, ut:

Admisceo vino aquam.	Sibi aliquid arrogare.
Admoveo manum ori.	Accedere alterius sententiae.
Advertere navem littori.	Assuere frustum pallio.
Advolvere se pedibus alicujus.	Adstringere sibi aliquem.
Alligare aliquem columnae.	Abrogare alicui Consulatum.
Allinere colorem tabulae.	Aspergere alicui aquam.
Applico me studiis.	Adsciscere sibi socios.

Apponere aquam igni.
 Affigere reum cruci.
 Agglutinare asserem asseri.

Attrahere sibi spiritum.
 Advehere merces alicui.

II. Composita ex Præpositione, *Con*: *Comminor, communico, comparo, compono, compenso, confido, confiteor, congratulor, consocio, conniveo, consecro, consigno, contradico, dissentio, diffido.*

Mutato Casu.

Colloquor illi.
 Colludere hosti.
 Confidere se alicui.
 Conjungere se alicui.
 Consentio tibi.
 Consvescere alicui.
 Convivere Militibus.

Consonat orationi vita.
 Convitiari Magistratibus.
 Collaerimor vobis.
 Collaborare alicui.
 Circumdare Urbi aggerem.
vel Urbem aggere.

III. Composita ex Præpositione *In* ejusdem Casus: *Immineo, impero impertio incutio, indico, in do, indulgeo, infero, inhio, ingero, ingenero, inhalo, inhibeo, infideor, in sillo, intercurro, interdico, ignosco, invideo etc.*

Mutato Casu.

Illigare Rosas serto
 Illinere atramentum chartæ
 Illucescit nobis dies.
 Imponere alicui.
 Importare domui malum.
 Incubare lecto.
 Incumbere scamro.
 Inniti sellæ.
 Indignor homini.
 Indoleo tibi.
 Indormio curis.
 Infigo mihi acum.
 Infodere thesaurum terræ.
 Inhæret, pedi spina.

Immergere se fluvio.
 Immittere tignum muro.
 Impendere se scientiis.
 Instare, insistere alicui.
 Insuere nummos vesti.
 Inspargere cibo salem.
 Inspirare alicui animos.
 Intendere lectioni.
 Intercedere legi.
 Interloqui aliis.
 Interponere gaudia curis.
 Interjicitur nobis murus.
 Intervenio vobis.
 Intexere panno flores.

Innatate mari.	Invidere felicibus.
Inscribere nomen libro.	Inurere alicui maculam.
Inserere plantam terrae.	Irascor tibi.
Insidere equo.	

IV. Composita ex Præpositione *Ob*: *Obduco, objicio, obligo, obtrudo; obsisto, obtingo, obvenio, occino, occurro, obedio, obloquor, obnuncio, obrepro, offendo, offero, oppono, etc.*

Variato Casu.

Obequitare Urbi.	Obtrectare laudibus.
Obstruere luminibus alicujus.	Obvertere se alicui.

V. Composita ex Præpositione *Prae* eodem Casu: *Pendo, parco. praedico, praebeo, praecipio, praecino, praeccludo, praeceo, praesto, praefero, praefido. praenuncio, praescribo, praesideo, praesagio, praehabeo, praeludo, praepono, praecipio.*

VI. Composita ex Præpositione *Sub*, eodem Casu: *Subdo, subduco, subjicio, sublego, subministro, suppedito, submitto, subuecto, subservio, substerno, succresco, succumbo, suggero, sufficio, suppono, surripio etc.*

Succenseo vobis.	Suppetit nobis annona.
Supplicio tibi.	Supervenit nobis hostis.
Subolet mihi.	Succedere alicui in munere.

Appendices II. Generis.

I. *Habeo tibi fidem*, id est, *credo*, usitatisimum est. *Dubium* vero, an in eodem significato, *adhibeo tibi fidem*, rite dicatur. *Praesto tibi fidem*, idem est, ac *servo tibi fidem*.

II. Sunt quibus geminus Dativus alter *rei*, *Personae* alter præter Accusativum apponitur, ut

Do tibi hoc laudi, vitio, culpae, crimini, pignori; vertis id mihi stultitiae: id tibi ducis honori, gloriae, laudi, damno, emolumento.

Appendices III. Generis

I. Verbum mutuo non est hujus loci; non enim dicimus: mutuavi pecunias, sed mutuas dedi pecunias. Dicimus autem dare mutuum de pecunia, aliisque rebus, quae non redduntur eadem, sed ejusdem generis. Nam de caeteris commodare usitatum est; quod interdum etiam de pecunia dicitur. Cic. Mulier se aurum commodasse Coelio dicit.

II. Jubeo, cum imperare, aut velle significat, fere Accusativo Infinitivi aperti, vel occulti jungitur, ut: Jubeo te bene sperare. Ne respexeris, dum te jussero; intelligitur respicere.

Jubeo cum Dativo, et particula ne dixit Caesar: Jussit militibus, ne qui eorum violarentur. Quod mirandum potius, quam imitandum est.

Nota. Minus imitandi sunt, Tacitus, Claudianus, aliique Dativo passim utentes, ut: Britannico jussit assurgere Hispanis jubet. Minus illi, qui Conjunctionem ut subjiciunt, ut: Jussit, ut hoc faciam. pro jussit hoc fieri, vel me facere.

Cum autem decernere, statuere, creare significat, non solum Accusativum rei, sed etiam Personae admittit. Populus Romanus legem jussit: Consulem jubere, pro creare.

Nota. Idem intellige de aliis hujus significationis Verbis, quae vulgo secundum Idiotismum Germanicum cum Praepositione in male construuntur ut: cum dicunt: aliquem eligere in Consulem pro Consulem, dare alicui filiam in uxorem, ducere aliquem in uxorem pro uxorem; sumere aliquem in arbitrum.

QUARTUS ORDO ACTIVORUM

Geminus Accusativus post Verbum.

Quædam Verba Activa post se duos Accusativos, *rei* nempe, et *Personæ* admittunt. *Cic. Siliî causam te docui.*

Talia sunt: *Doceo*, *edocéo* aliquem Grammaticam, *Rogo*, *reposco*, *posco*, *flagito* Patrem pecuniam. *Interrogo* quempiam nova. *Celo* te veritatem. *Id* te *moneo*.

Nota. *Moneo*, *admoneo*, *commoneo*: item Verba *petendi*, ac *percontandi*, non quoslibet Accusativos, sed Pronominum tantum admittunt: *Hoc*, *istud*, *illud*, *idem*, *id*, *quod*, *aliquid*, *multa*, *pauca*, *unum*; nec enim dixeris: *monui puerum officium*, sed *officii*, etsi rite dicatur: *dudum id puerum monui.*

Appendix I. Generis.

Moneo, *admoneo*, *commoneo*, *commonefacio*, *erudio*, cum significat *certiorem facio*; item *celo*, Accusativum *rei*, Ablativo cum præpositione *de* mutant. *Cic. Terentiam moneatis de testamento*, *Celo* voce passiva Dativo gaudet *Terent. Si hoc celetur Patri, in metu sum.*

Sic: De re quisque sua me doceat. Senatûm edocet de itinere hostium. Bassus me de hoc libro celavit. Iidem de rebus me interrogavit De rebus omnibus me erudias, velim.

Appendices II. Generis.

I. Verbo *commoneo* non ausim geminum Accusativum dare, sed Accusativum cum Genitivo, vel Ablativo, ut supra dictum est.

II, *Erudio*, *instituo*, *informo*, *instruo*, *imbuo*, quamvis sint Verba *Docendi*, non tamen geminum Accusativum, sed Ablativum *rei* habere.

bent cum Accusativo Personae. *Artibus aliquem erudire. Instituire doctrina, bonis moribus. Informare litteris. Imbuere Religione.*

Nota I. Cicero etiam dixit: *erudire aliquem in civili jure, Item instituire aliquem ad omnem modestiam, humanitatem, animi magnitudinem. etc.*

Nota II. Non est contemnenda recentiorum sententia: a nullo verbo duplicem Accusativum regi, sed alterum Ecclepticum, seu figuræ omissionis esse itaque cum dicitur: *rogo te pecuniam, id me monuit, subintelligi, propter pecuniam.*

Appendices III. Generis.

Peto, exigo, erudio, cum duobus Accusativis nondum, quod meminero, apud veteres inveni. Si reperies; Petere jura Cordubam: exigo te Portorium: erudio te litteras, figuratum est, vel Poeticum.

QUINTUS ORDO ACTIVORUM.

Ablativus, præter Accusativum.

Quædam Verba Activa Ablativum præter Accusativum sibi adsciscunt. Ea fere sunt: *Vestiendi, implendi, liberandi, et his contraria: multa præterea privandi. Cic. Oculos natura membranis tenuissimis vestivit, et sepsit.*

Verba vestiendi. Vestio, convestio, amitio, induo, cingo megladio, instruere equum ornatu regio, caput galea tego, *Contraria:* Exuo, nudo, discingo me omnibus ornamentis.

Onerandi: Onero, opprimo, premo, obruo aliquem laboribus, *Contraria:* Levo, allevo, exonero animum dolore.

Liberandi: Libero, solvo exsolvo, expedio aliquem magno malo. *Contraria:* Alligo, illaqueo, irretio, obligo, adstringo mentem inanibus studiis.

Implendi: Compleo, impleo, repleo, modium frumento, cumulo, orno, augeo aliquem opibus, fartio, refertio, satio, saturo, exsaturo, aliquem cibis.

Privandi: Privo, spolio, orbo, exuo, fraudo, everto, viduo aliquem omnibus fortunis.

Nota. Huc item pertinent permulta verba singularia, ut: *afficere aliquem honore, vel injuria*, accipere aliquem hospitio, mutare pacem bello. Abdicare se magistratu, etc quae e flore latinitatis, aut usu discenda erunt.

Appendices II. Generis.

I. *Impleo, et Compleo* etiam cum Genitivo reperitur, ut: *Implere ollam denariorum. Parasitus, qui me complevit flagitii, et formidinis.*

II. *Dono, impertio, aspergo, intercludo* Dativum vel Ablativum sine Praepositione habent: et aliquando *exuo*. *Cic. Non pauca suis donabat. Eum Pompejus Civitate donavit.*

Sic: Munus impertiri alicui vel aliquem munere: aspergere, inspergere salem cibo, vel sale cibum, intercludere hostem comeatu vel hosti comeatum exuere se toga vel sibi togam.

Appendices III. Generis.

Verba Vestiendi nondum, quod memini apud veteres cum duobus Accusativis legi; Passiva apud Historicos, et Poetas leguntur, ut: *Vestem Fratris induitur, Verbis tamen induo, et exuo Cicero voce activa Accusativum rei tribuit, ut: Talaria induamus. Omnem humanitatem exuere. Voce tamen passiva Ablativum, ut: Vir indutus veste muliebri. Aliquando etiam Dativus additur: Ex spoliis torquem sibi induit.*

SEXTUS ORDO ACTIVORUM,

Ablativus cum Præpositione *a* vel *ab* præter Accusativum.

Quaedam Verba Activa præter Accusativum Ablativum cum Præpositione *a* vel *ab* postulant. Ea fere sunt: *Petendi*, *percontandi*, *auferendi*, *abstinendi*. Cic. *Quid acta vita quid studia tua te exigant, vide.*

Verba Petendi: Peto, posco, reposco, flagito, efflago, contendo, imploro a te opem.

Auferendi: Aufero, abstraho, eripio, surripio, furor pecunias ab aliquo, ab alieno, avoco, abstraho me ab alicujus amicitia.

Removendi: Removeo, amoveo, aliquid ab oculis, absterreo, deterreo hominem a vitio, Arceo, repello, avertō hostem a mœnibus.

Abstinendi: Abstineo me a cibus, contineo: refreno, cohibeo hominem a facinore.

Accipiendi: Accipio, audio, emo, conduco, sumo, reporto, fero, colligo.

Appendix I. Generis.

Intelligendi Verba, ut: *Intelligo*, *cognosco*, *accipio*, *agnosco*, *conjicio*, *disco* Præpositionem *Ex* recipiunt. Cic. *Ea certissima putabo, quae ex te. cognovero.* Horum normam imitantur alia eg: *Quaero* illud etiam *a te* vel *ex te* e g: *Epicuri ex Velleio* sciscitabor sententiam. Cic. *Poma ex arboribus* si cruda sunt vi a velluntur si matura, et cocta decidunt. Maxime vero quæ ex præpositione *ex* componuntur, *ex urbe expelli*, *ejici*, *exterminari*.

Appendices II. Generis.

Quaedam modo Dativum, modo Ablativum cum Præpositione habent, præter Accusativum, ut: *Surripio*, *eripio*, *aufero*, *Tu mihi*, vel *a me pecuniam abstulisti*.

Appendices III. Generis.

Oro, exoro, obsecro, et nonnulla hujus Generis post Accusativum personae, fere Subjunctivum, intercedente ut postulant. *Frater me exoravit, ut huc secum venirem.*

II. Quaedam Verba hujus Ordinis Praepositionem de admittunt, ut *audivi hoc de Patre meo puer. Emere equum de Sylla.*

DE CONSTRUCTIONE

VERBI PASSIVI.

Verbum Passivum est, quod Syllaba OR finitum Activum fit, R litera abjecta, ut: *Amor, amo.* Verbum Passivum Ablativum cum Praepositione *a* vel *ab* postulat post se, qui ex Nominativo Verbi Activi fit. *Cic. Liber tuus et lectus a me est, et legitur diligenter.*

Appendix I. Generis.

Verba Passiva nonnunquam dandi casum pro auferendi more Græcorum admittunt, ut: *Auditus est nobis Laelii sermo.* Interdum Accusativum cum Praepositione *per*; *Subinde per Praetores Consules creantur.*

DE CONSTRUCTIONE

VERBI NEUTRIUS.

Verbum Neutrum est, quod *m* vel *o* litteris finitum, ex se Passivum Personale non gignit. Nec enim dicitur: *Stor* aut *Servior*, a *Sto*, *Servio*. PRI-

PRIMUS ORDO NEUTRORUM.

Utrunque Nominandi Casus.

Omne Verbum Neutrum, præsertim Substantivum utrumque Nominativum habere potest, cum utrumque nomen ad eandem rem pertinet. *Cic. Senectus ipsa est morbus.*

Appendices I. Generis.

I. Non solum Verba Neutra, sed omne Verbum Personale finiti modi, utrinque Nominativum habere potest, cum utrumque Nomen ad eandem rem pertinet. *Cic. Liber, qui inscribitur Laelius.*

II. Huc pertinent maxime Verba, quæ vocativa appellantur. Ejusmodi sunt: *Appellor, vocor, nuncupor, nominor, dicor*, et si quæ sunt hujus generis, ut: *Feror*, pro *dicor*, *videor, habeor* etc. *Cic. Septem dicuntur fuisse uno tempore Sapientes.*

Verba Substantiva: Sum, existo, maneo, permaneo mei similis, evado, fio vir, non in virum.

Vocativa Passiva: Vocor, nuncupor, dicor, appellor, cognominor, nominor Trebatius. *Existimandi*: Æstimor, habeor, ducor probus. Reperior, arguor, invenior doctus.

Verba alia: Sto, sedeo erectus, vivo miserimas, scribo haec senex: nascimur, morimur pauperissimi.

Appendices II. Generis.

I. Etiam Verbum Personale infiniti modi post se Nominativum petit, cum res ad Nominativum præcedentis Verbi pertinet. *Cic. Nolo esse longior. Quod in Verbo Videor est frequentissimum Videor te ausurus appellare.*

II. Verbum etiam *Videor* fere post se Nominativum ejusdem Numeri, et personæ postulat, seu addatur, seu omittatur infinitum. Nec enim dicitur: *Mihi videtur, me sperare. Mihi videtur, hanc esse repugnantiam: sed Mihi videor sperare. Mihi videtur ea esse repugnantia.*

III. Interdum tamen Impersonaliter usurpatur. Cic. *Visum mihi est de senectute aliquid scribere.* Quod tunc accidit, cum non tam opinio, et sententia, quam voluntas, et inductio animi significatur, ac fere pro placuit ponitur, ut: *Visum est, ad te scribere.* Aut cum nullo pacto Nominativo locus esse potest, ut: *Mihi videtur Deo servieudum.*

V De Constructione Verbi *Videor*.

Verbum *Videor* Personale in hunc modum construitur. I. Persona Verbi *videor* ponitur, in Dativo *mihi, tibi, illi, etc. videtur.* Subinde tamen hic Dativus omittitur, ut: *videntur omnes scire.*

2. Nominativus verbi sequentis, sit Nominativus Verbi *videor*, quod cum eodem in genere, numero, et Persona concordat, v. g. ego videor, tu videris, parentes videntur. *Ejus, consilii auctor ego fuisse videor.* Valet hoc, etsi verbum *videor*, iteretur *Videor mihi videri Sapiens.* Sæpius autem repetere, nec latinum, et putidum est, ut *Mihi visum est, Petro visum fuisse, meo fratri visum fuisse, tibi visus esse, Andreas punitus fuisse.*

3. Verbum subsequens omissis Conjunctionibus *quod etc.* in Infinitivo et eodem tempore ponitur: *Pueri mihi videntur ridere.*

4. Si Participium, vel Adjectivum sequatur, cum Nominativo verbi *videor* in genere, numero, et casu concordabit: *Videtur mihi Petrus aegrotus, videntur sorores tuæ brevi venturæ esse.* Infinitivum esse frequentius omittitur: *videtur mihi Petrus aegrotus, videntur*

sorores tuae brevi venturae esse. Infinitivum esse frequentius omittitur: *videtur aegrotus, videntur venturae.*

Quod de verbo Videor dictum est, Idem de aliis supra memoratis intelligendum est: *Ille adjutor fuisse traditur, perhibetur, creditur, etc.*

III. Si Verba *puto, ajo, refero*, et alia ejusdem significationis Infinitum præcedant, durior efficitur oratio. *Lucanus.* Tuumque putavit, jam bonus esse socer. Ait phasellus ille fuisse navium celerrimus: *Pro se bonum Socerum. Phasellum navium celerrimum.*

Nota. Tales loquendi modi Tironibus extra carmen, non modo duram, sed et erroneam facerent orationem.

IV. Si Accusativus antecessit, et sequatur necesse est; *Cic. Cupio me esse clementem. Nolo me esse longiorem.*

Appendices III. Generis.

Infinitum esse antecedente verbo licet, dandi vel accusandi casum postulat. Cic. Licuit esse otioso Themistocli, licebit et Epaminondae.

Cum caeteris vero verbis Dativum regentibus, fere Accusativum habet. Cic. Expedi bonos esse nobis. Licebit mihi otiosum esse.

SECUNDUS ORDO NEUTRORUM.

Genitivus post Verbum.

Quaedam Verba Neutra post se Genitivum petunt. *Terent. Clinia rerum suarum satagit.*

Talia sunt *Sum*, cum possessionem significat, ut: *Totum me Pompeji esse scis. Memini injuriae. Egeo, indigeo consilii. Satago rerum mearum.*

Appendix I. Generis.

Memini pro Recordor, tum Genitivum, tum Accusativum postulat. Cic. Omnia, quae cu-

rant Senes, meminere. Pro mentionem facio cum Genitivo, vei Ablativo cum praepositione De jungitur. *Hujus rei, vel de hac renusquam meminit.*

TERTIUS ORDO NEUTRORUM.

Dativus post Verbum.

Quaedam Verba Neutra post se dandi Casum postulant; ea fere *auxilium, commodum, incommodum, favorem, studium* significant.

Dativo item adhæret Verbum *Sum*, si habere significet.

Multa præterea *Obsequium, obedientiam, submissionem, repugnantiam* significantia.

Multa denique Composita ex Verbis Neutris et Præpositionibus: *Ad, con, in, inter, prae, sub.*

Verba auxiliandi. Subvenio, succurro miseris. *Commodandi.* Provideo, consulo, prospicio Patriæ. *Incommodandi.* Noceo, officio Reipublicæ, cor mihi dolet. *Favendi.* Favere, studere civibus; studere, vacare litteris.

Composita ex Verbo Sum. Absum, adsum periclitantibus, nec desum, nec obsum cuiquam, præsum subjectis, subsum Magistratui.

Obsequendi. Inservio, servio Majoribus. Indulgeo filiis, obedio, ausculto, obtempero Senatui, cedo, concedo æqualibus, obsto, repugno nemini, etc.

Composita ex Præpositionibus plurima sunt, et multa supra inter Activa adnotata sunt.

Appendices I. Generis.

I. *Sum* modo Dativum unum habet. Cic. *Nunciatur ei melius esse.* Modo duos: Cic. *Pagina tua magnæ mihi molestiæ fuit.*

Nota. Adhibetur cum duobus Dativis loco assero, vel afficio, va gr. loco: *tua epistola magnum mihi gaudium attulit* vel *magno me gaudio affectit*, dices: *gaudio mi-*

hi fuit Sic: Hæc res hic homo mihi adjumento, auxilio; bono, commodo emolumento, gloriæ, perfidiæ, solatio voluptati, usui, honori, ornamento, lætitiæ fuit. Ea res tibi dolori, exitio, fastidio, molestiæ, mœrori, noxæ, tristitiæ, tædio, impedimento, fraudi ignominia, ludibrio, calamitati, terrori, oneri probro, damno, incommodo erit. Id mihi cordi curæ erit, etc.

II. *Incumbo*, cum ad studium refertur, Accusativum cum Præpositione *in* vel *ad* postulat, *Cic. In id studium incumbite Adolescentes. Incumbere ad laudem.*

III. *Consulere alicui*, non est *Consilium dare*, sed prospicere. *Consulite vobis. Prospicite Patriæ.* Consulere aliquem, est consilium petere ab aliquo. *Cic. Nunc ego Judices vos consulo.*

Appendices II. et III. Generis.

Verba, quæ varios Casus admittunt.

Sunt Verba, quæ varios Casus eadem, vel diversa significatione admittunt, hujusmodi sunt: *Acquiesco* tuæ sententiæ, vel in tua sententia.

Adulor opulentis, vel opulentos.

Allatro aliquem, vel alicui.

Antecedo, *anteo*, *antevenio*, *anteverto* cæteros, vel cæteris doctrina.

Aspergo aliquem aqua, vel alicui aquam,

Conducit id rei meæ, vel in rem meam.

Consentio tibi, vel tecum.

Communio rem amicis, melius: cum amicis.

Cupio tibi vel tua causa omnia.

Deficit mihi, vel me pecunia.

Despero salutem, vel salutem, de salute.

Dissentio, *dissideo* alicui, vel cum aliquo.

Dominor Civitate vel in Civitatem vel in Civitate.

- Dono* tibi librum, vel te libro.
Furor Hero equum, vel ab Hero.
Incessit mihi, vel me cupiditas.
Incumbo ad litteras, incumbo scamno.
Indignor facto hominis, vel factum.
Induo mihi vestem, vel me veste.
Impertior tibi salutem, vel te salute.
Illudere miseris, vel miseros.
Insulto victis, vel victos.
Interdico tibi ignem et aquam, vel te, vel tibi igne et aqua.
Loquor tibi, vel tecum.
Moderor iræ, moderor numeros, cantum.
Medeor, medicor vulneri, vel vulnus.
Nubo alicui, vel cum aliquo.
Occumbo neci, vel necem.
Obtrecto tuis laudibus, vel tuas laudes.
Praecedo, praeeo, praesto, praecurro alicui, vel aliquem scientia.
Praestolor socio, vel focium.
Prohibeo tibi domum, vel te domo.
Vaco litteris, i. e. litterarum causa ab aliis rebus vacuus, et liber sum.
Vaco curis, crimine, id est: careo curis, sum sine crimine.

QUARTUS ORDO NEUTRORUM.

Accusativus post Verbum.

Quaedam Verba Neutra post se Accusativum postulant. Ea fere ad res mutas pertinent, ut *Aro terram*. Vel sunt ea Verba, quibus additur res Verbi, ut: *Vivo vitam*. Alia praeterea

Ver,

Verba huc revocantur, quæ Neutro Activa appellari possunt, ut: *Ejus sensum bene calleo.*

Verba, ad res mutas pertinentia, seu rustica: Aro terram, planto, rigo hortum, poto pecora, sero, meto siliginem, occo arvom, passino, ablaqueo vites.

Nota. Haec Verba parum ab Activis discedunt, nec video, cur non item aror, seror, metor, plantor etc. saltem a Poetis dici possit.

Verba, quibus res Verbi additur: Vivo vitam, pugno pugnam, curro cursum, servio servitutem. Sic etiam dici posset: Amare amorem noxium, gradi gresum, lachrimare lachrimas, justum gemo gemitum, etc.

+ *Verba Neutro Activa:* Exhalo crapulam, stupeo, obstupeo rem novam, sonare laudes, crepare opes suas, manet te magnum malum, anbelo patriam, erubesco factum, doleo mortem hominis, horreo omen, sitio sanguinem, inclamo fratrem. *Defectiva.* Odi sordidos, cœpi opus, memini factum, novi virum.

QUINTUS ORDO NEUTRORUM.

Ablativus post Verbum.

Quædam Verba Neutra post se Ablativum perunt; ejusmodi est *Sum* cum laudem, vel vituperationem significat. et nonnulla alia. *Tu fac animo forti, magnoque sis.*

+ *Talia sunt:* Egeo, indigeo tua ope; careo omni solatio; vivo, victito glandibus; vaco curis, supersedeo narratione longiore; manat sudore; fluvius sanguine fluit; laboro re fru-

mentaria; affluo, diffluo, circumfluo pecuniis; valeo viribus; multum ingenio potest; stare re judicata; consto corpore, et anima.

Appendices I. Generis.

Sum interdum Genitivum habet, etiam, cum laus, vel vituperatio significatur. *Cic. Menulius animi: nullius consilii fuisse confiteor.* De *egeo*, et *indigeo* idem supra dictum.

Appendices II. Generis.

I. Neutra sæpe Ablativum admittunt significantem partem. *Cic. In principio dicendi tota mente, artubus omnibus contremisco.*

II. Hoc genere loquendi frequentius utuntur Poetæ, qui Ablativum etiam in Accusativum mutare consueverunt, *Horat. Tremet ossa pavore.*

Appendices III. Generis.

Cum Verbo *Sum* quaedam Ablativo melius efferuntur, ut: *Fac animo virili sis. Mira est alacritate. Superciliis rarus est. Contra Genitivo, ut: Nullius consilii sum. Cibi erat minimi.*

SEXTUS ORDO NEUTORUM.

Ablativus cum præpositione post Verbum.

Quædam Verba Neutra ut passionem significant, ita Passivorum more construuntur. *Fustibus ab eo vapulavit. Dixit a Cive se violari malle, quam ab hoste venire.*

Talia sunt: Vapulo, veneo, vel venum eo; Fio pro æstimor.

Appendices I. Generis.

I. *Fio* eleganter cum Ablativo jungitur sine

ne præpositione. *Quid illo factum sit, ignoro. Quid me fiet?*

II Participium *Futurus* eodem sensu eundem casum postulat. *Quid me futurum censes?* Jungitur etiam Dativo. *Vide, quid tibi futurum sit?*

Nota. Constructio hæc figurata est, et Eccliptica; est enim Præpositio *de* vel *ex*, quasi dicas: *Quid de me fiet? quid de hoc puero futurum? quid de hoc homine facias?*

Appendices II. Generis.

Exulo, et *Liceo* prætermisimus, quod ea nondum cum Ablativo Personæ agentis legimus. Verbum *facio* eodem modo usurpatur a Doctis. *Quid hoc homine faciatis! quid huic homini faciatis?*

DE CONSTRUCTIONE VERBI COMMUNIS.

Verba Communia Passiva significatione, Passivorum more sextum casum interdum admittunt. *Cic. Hoc resisterat demum, ut a te fictis aggrederer donis.*

Talia sunt: *Dimetior*, *depopulor*, *experior*, *meditor*, *dignor*, *hortor* etc. *Quæ olim fere Activa fuere.*

Admonitio. Tirones, maxime Tempore Præsenti, et Imperfecto, a Verbis Communibus significatione Passiva quoad ejus fieri potest, abstinebunt; Participiis utantur licet iis, quæ a Clasicis Authoribus usurpata repererint.

DE CONSTRUCTIONE VERBI

DEPONENTIS.

Verbum Deponens, est quod or syllaba tantum finitum, Activi, vel Neutrius significationem habet, ut: *Sequor*, *utor*, *morior*.

PRIMUS ORDO DEPONENTIUM.

Genitivus post Verbum.

Quædam Verba Deponentia post se Genitivum casum adsciscunt. *Qui misereri mei debent, non desinunt invidere.*

Talia sunt: Misereor hominis. Obliviscor in injuriarum: Recordor, reminiscor benefactorum. Potior rei desideratæ.

Appendix I. Generis.

Obliviscor, Recordor, Reminiscor etiam Accusativum postulant. *Cic. Omnia obliviscor, ingratiam redeo.*

SECUNDUS ORDO DEPONENTIUM.

Dativus post Verbum.

Quædam Verba Deponentia post se Dativum exigunt. Ea fere *Adulationem* significant, eaque omnia, quæ Verba Neutra tertii Ordinis. *Cic. Ego vero ornamentis adversor tuis.*

Verba adulandi: Adulor, assentior, blandior lenocinor. *Obsequendi:* Ancillor, adstipulor, famulor, morigeror, obsequor, auxilior, patrocinator, gratificor, gratulor. *Ex Præpositionibus Composita:* Illacrymor, collachrymor, illabor, immoror, inaitor, oborior, obnitor, obloquor, obversor, irascor alicui. Loquor tibi. Medeor vulneri. Moderor iræ.

Appendices I. Generis.

Præstolor, adulor, medicor vel Dativo, vel Accusativo junguntur. *Quem, vel cui præstolare? Parmeno. Eum omnes, vel omnibus adul-*

dulantem vidi. Huic metui, vel hunc metum medicabor.

II. *Indignor* cum Accusativo rei jungitur. *Quidam indignantur imperia.*

Appendices II. Generis.

Verbum *Dominor* fere cum Præpositione *in* apud bonos Auctores invenitur. *Dominatur in Civitate; dominatur in suos.* Si aliter reperias, erit Dativus Communis.

TERTIUS ORDO DEPONENTIUM.

Accusativus post Verbum.

Quædam Verba Deponentia post se Accusandi casum postulant, ut: *Aliorum consilia sequere.* Talia sunt omnia Deponentia Activæ significationis, hoc est ea: quæ etiam in Patria lingua Accusativum admittunt. Horum aliqua jam in Principiis allata sunt. Cætera ex ipsa significatione, et Syntaxi facile intelliguntur.

QUARTUS ORDO DEPONENTIUM.

Accusativus cum Dativo post Verbum.

Quædam Verba Deponentia præter Accusativum Dativum admittunt. *Cic. Graecia Italiae praesidium pollicetur.*

Nota. In his, aliisque Verborum classibus omnibus, Dativus hic potius communis, quam Verborum esse videtur, quod horum prope singula expendenti liquebit. Talia sunt hujus ordinis: *Largior, polliceor, loquor, minor, minitor, admittor, remittor, assentior, gratulor, gratificor, furor,* quod etiam Ablativum cum Præpositione *a* vel *ab* recipit *Furatus est a me librum.*

QUINTUS ORDO DEPONENTIUM.

Accusativus cum Ablativo post Verbum.

Quædam Verba Deponentia, præter Accusativum etiam Ablativum sine Præpositione admittunt, ut *Haud equidem tali me dignor honore. Muneror, remuneror* aliquem pari munere. *Prosequor*, quod ad animi affectionem refertur, ut: *Prosequor te benevolentia, amore, invidia, odio. etc.*

SEXTUS ORDO DEPONENTIUM.

Ablativus cum Præpositione præter Accusativum post Verbum.

Quædam Verba Deponentia, præter Accusativum, Ablativum cum Præpositione *a* vel *ab* postulant, ut: *Multorum vitam a L. Sylla deprecatus est.*

Percontor: sciscitor *aliquid, ab aliquo*, mercor.
Appendix I. Generis.

Percontor, et *Sciscitor* Ablativum etiam cum Præpositione *ex* admittunt. *Epicuri Sententiam ex Vellejo percontabatur.*

SEPTIMUS ORDO DEPONENTIUM.

Ablativus post Verbum.

Quædam Verba Deponentia post se Ablativum postulant, ut: *Commoda, quibus utimur, lucemque, qua fruimur, a Deo nobis dari videmus. Talia sunt: Vescor pane. Potior præmio. Delector, oblector tua præsentia. Fruor, glorior viribus. Fungor Consulatu. Defungor munere. Utor, abutor bonitate.*

Appendices I. Generis.

Potior etiam Genitivum habet, ut: supra diximus, *Cic. li, qui rerum potiuntur.*

Appendices II. Generis.

Nitor, Glorior Præpositionem *in* interdum admittunt. *Cic. In ejus vita nititur salus Civitatis.*

Periclitator cum ad periculum refertur, Ablativum postulat *Periclitatur capite Sosades noster.* Cum experiri significat, Accusativum petit. *Cic. omnia circumspexi, omnia periclitatus sum.*

Appendices III. Generis.

Potior, Vescor, Fungor non raro Accusativo adhaerent. Item *Utor, et Abutor* apud Comicos, ut: *Cic. Vincamus odium; pacem potiamur. Mercare, quae uti velis.*

DE CONSTRUCTIONE VERBI

IMPERSONALIS.

Verbum Impersonale est, quod prima, et secunda Persona utriusque Numeri, et tertia multitudinis fere privatur, unde et nomen traxit, ut: *Pudet, Poenitet.*

PRIMUS ORDO IMPERSONALIUM.

Quedam verba Impersonalia absolute, seu sine Nominativo ponuntur. *Cic. Si fulserit; si tonuerit.*

+ *Fulget, tonat, ningit, fulgurat grandinat, pluit,* quam quam reverà sub his omnibus subintelligitur *Coelum.*

Appendices I. Generis.

His tamen interdum Nominativus additur, ut: *Pericles tonare fulgurare, permiscere Graeciam dictus est.*

Pluit Acculativum, vel Ablativum non respuit, ut: *Sanguinem pluit, lapidibus pluit.*

SECUNDUS ORDO IMPERSONALIUM.

Quaedam Verba impersonalia ante se Nominativum, vel aliquam Orationis partem, praetertim vero infinitivum loco Nominativi postulant, post se Genitivum, ut: *Cic. Hoc vehementer interest Reipublicae. Omnium interest recta facere.* Est, interest, refert.

Appendices I. Generis.

I. *Interest*, et *Refert* hos Ablativos habent: *Mea, tua, sua, nostra, vestra.* *Cic. Et tua, et mea maxime interest.*

II. *Cuja*, vel *cujus interest* dicitur, ut: *Ea caedes illi crimini detur, cuja interfuit.*

III. Verbum est pro Ablativis: *mea, tua, sua etc.* habet *meum, tuum, suum, nostrum, vestrum.* *Cic. Meum est, quod sentiam exponere.*

Appendices II. Generis.

Magni, parvi, tanti, quanti cum Verbis *Interest* et *Refert* junguntur. *Cic. Permagnum nostra interest, te esse Romae.* Caetera ejusmodi per Adverbia adduntur, ut: *Multum, plurimum, maxime, parum, nihil interest.*

Appendices III. Generis.

Verbum *Interest* loco Genitivi potest Accusativum cum Praepositione ad recipere. *Cic. Ad laudem nostram multum interest.*

Quantum, pro quanti apud Ciceronem invenies.

Nota. I. Verbum Interest, Refert, etc. nullam apertum Nominativum admittunt, præterquam pronominum: Hoc, istud, illud, id, quod. quid, v. gr. Quid id mea interest? Igitur Substantivum rei, de qua sermo est, in verbum Infiniti modi commutandum erit. Sic cave dixeris. Mediolanum multum Cæsaris interest, sed addito Verbo Infinito, ut: Cæsaris Multum interest, Mediolanum servari, muniri, etc. Sic mea plurimum interest, apud te gratia valere, pro, gratia. Te valere, pro: valetudo. Dignitate florere, pro: Dignitas. Omnium interest salvam esse Rempublicam, pro: salus Reipublicae. Fidos. amicos. habere, pro: amici. Honestè vestiri, pro: honestae vestes. Tempestive nunciari, pro: nuncius.

Poterit etiam loco infinitivi adhiberi Conjunctivus cum Conjunctione ut: v. g. Cæsaris multum interest, ut servetur Belgradum. Mea refert, ut valeas, dignitate floreas, etc.

Nota. II. Præter nostra omnium, vestra utriusque, etc. recte item dicitur: nostrum omnium, paucorum vestrum, multorum nostrum, etc. sed tum Genitivus omnium, multorum, paucorum, a Verbo interest regitur; alter vero nostrum, vestrum ab his ipsis Partitivis, vel Numeralibus. ut infra de Pronominibus dicitur.

† *Nota. III. Interdum etiam res, loco Personæ in Genitivo ponitur: v. g. Communis salutis multum interest. Tuæ rei familiaris haud parum refert. Quamquam hi Genitivi, personæ vicem sustinentes, frequenter Accusativo cum Præpositione ad mutantur, v. g. Multum ad salutem communem, ad rem tuam familiarem, ad laudem, ad honorem interest, ut jam supra dictam.*

† *Nota. IV. Recte quidam sub his Ablativis mea, tua, etc. subintelligi existimant mea causa vel gratia, vel. in re, de re mea. Itaque esse vel Ablativum communem causæ, vel omissæ Præpositionis, quasi diceretur: de, in ea causa gratia, etc. Quod ex illo Plauti probabiliter arguunt: Mea isthuc nihil refert, tua refert gratia. Sic: Ciceronis causa refert stare Rempublicam.*

Post verbum *Sum* vero, sub illis: *meum, tuum, etc. est*, subauditur officium, v. g. *Meum* (officium) est pro omnibus vigilare.

TERTIUS ORDO IMPERSONALIUM.

Dativus post Impersonale.

Quædam Verba Impersonalia; quorum multa *Eventum* significant, ante se Nominativum, vel aliquam Orationis partem, præsertim vero infinitivum loco Nominativi postulant; post se vero Dativum. *Facite, quod vobis libet. Id tibi non licet.*

Verba eventus. Accidit: evenit, contigit, obtingit, incidit, usuvenit, cadit nobis frequenter, ut- Cedit succedit nobis res e sententia. Bene vertit nobis id negotium. *Verba utilitatis.* Expedit, conducit, præstat, confert, competit tibi, liquet, constat, patet omnibus, suppetit, superat, suppeditat (*pro supero*) nobis quod necesse est, sedet, stat mihi ea sententia, *pro placet*, non vacat mihi, venit mihi in mentem.

Nota. Quibusdam videtur hic item Dativus non tam verborum, quam *Communis Commodi* esse: cujus rei argumentum esse potest, quod idem cum Vernacula Syntaxi plane conveniat, ut singula examinanti patebit.

Appendices I, Generis.

I. *Incessit*, Dandi, vel Accusandi casum admittit, sæpius tamen Accusativum. *Livius. Timor incessit Livium. Gravior cura patribus incessit.*

II. Verba eventus, ut: *accidit etc.* apud Oratores fere infinitum respuunt: Conjunctivo Mo.

Modo cum Coniunctione *ut* gaudent. *Cic. Si ei contigisset, ut te videret.*

QUARTUS ORDO IMPERSONALIUM.

Accusativus post Impersonale.

Quaedam Verba Impersonalia ante se Nominativum, vel aliquam Orationis partem, praefertim vero Infinitivum loco Nominativi, post se Accusativum postulant. *Cic. Decet hoc illum, nescio quomodo.*

Decet, dedecet te iracundia, juvat, delectat me ludere.

+ Nota. I. Huc item pertinent: Praeterit me, fugit; fallit; latet; quid agatur.

+ Nota 2. Comicis, ac veteribus Poetis relinquenda sunt illa: *Ita nobis decet. Latet mihi, quod tibi patet. Age, si quid tibi juvat.*

Appendix I. Generis.

Verbum *Oportet*, Verbum absolutum est, quod modo Nominativum aperte habet, ut: *Haec facta ab illo oportebant.* Modo membrum orationis loco Nominativi *Cic. Irritari Antonium non oportuit.*

Nota. Verbo *Oportet* eleganter praemittitur Verbum Subiunctivi Modi; omissa Coniunctione; ut: v. g. *E rerum cognitione efflorescat oportet oratio; loco: ut efflorescat. Studeas oportet, loco: ut studeas.*

QUINTUS ORDO IMPERSONALIUM.

Accusativum cum Praepositione post Impersonale.

Quaedam Verba Impersonalia praeter Nominativum, vel ejus loco aliquam Orationis partem,

tem, post se Accusativum cum Præpositione ad petunt. *Cic. Hoc ad me nihil attinet.*

Sic Hoc ad te pertinet, spectat. Vulgare illud: *hic liber spectat ad me, loco meus est, barbarum est.*

SEXTUS ORDO IMPERSONALIUM.

Genitivus ante Impersonale.

Quaedam Verba Impersonalia ante se fere Genitivum, post se Accusativum postulant. *Miseret te aliorum; tui, nec te miseret, nec pudet.*

Miserescit, miseret me tui; piget me laboris, taedet illum incepti; pudet me tui. pœnitet peccati.

✱ *Nota.* Hunc item Genitivum figuratum esse probabile est, quasi diceret: pudet me tui *causa*, taedet me laboris *causa*; etc. Vel quod alii volunt: pudor, miseratio; etc. me habet tui. Cujusmodi illud est: venit mihi Platonis in mentem, subintelligitur *sententia*.

Appendices III. Generis.

Quinque hæc Verba, animi affectionem significantia, videntur quondam fuisse Deponentia, ut illud: *Quam Matris, nunc Patris memiseretur magis.*

DE CONSTRUCTIONE VERBI INFINITI.

Verba Infinita eisdem Casus post se postulant, quos finita. *Cic. Malo te valentem, quam statim imbecillum videri.*

Appendices I. Generis.

Præteritum Prefectum Passivum, et Plusquamperfectum ex Infinitivo *esse*, vel *fuisse*, atque Participio Præteriti temporis supplentur, mutatis numeris, et generibus pro re, de qua agitur, ut: *Cic. Clodium meo consilio interfectum fuisse dixisti.*

Verbum *esse*, *fuisse* interdum omittitur. *Cic. Negant lucem intueri fas esse ei, qui a se hominem occisum fateatur.*

Appendices II. Generis.

Futurum Infinitum Activum.

Fore Futurum Infinitum tantum in usu est, jungiturque cum omnibus generibus, et utroque numero. *Cic. Spero nobis hanc conjunctionem voluptati fore.*

Cætera, quibus Prisci usi sunt, jam exolevere, pro quibus Infinito *esse*, vel *fuisse*, prout Oratio postulat, et Participio in *rus* utimur. *Cic. Illum ego futurum esse puto, qui esse debet.*

Infinitivum *esse* frequenter desideratur. *Cic. Ego bellum faedissimum futurum puto.*

✕ Nota 1. Priscis temporibus Futurum Infinitivum *rum* syllaba finitum, non secus ac *fore* omnibus generibus et utriusque numero accommodabatur, ut: *Credebam inimicos meos hoc dicturum: Credebant omnia ex Sententia processurum.*

✕ Fuit et aliud Priscorum Futurum *ssere* syllabis terminatum, ut: *Minatur se Oppidum expugnassere, pro expugnaturum. Puto te id facile impetrassere, pro impetraturum.*

Nota 2. Participiis in *rus*, et *dus* non solum Verbum *esse*, sed et *fore* recte jungitur, ut: *Spero vos id libenter facturos fore. Ajunt brevi omnes exauthorandos fore.*

Appendices III. Generis.

Futurum Infinitum Passivum.

Futurum Infinitum Passivum ex Infinito iri voce simili Supino in um constat, ut: Amatum iri. Doctum iri. Omnibusque generibus, et utrique numero tribuitur, ut: Jurat Pompejus prius ab eo se occisum iri, quam me violatum iri.

Nota. Aliquem interfectum ire, Amatum ire, Honorem habitum ire, Adjutum ire etc. idem prope est, ac: interficere, amare, honorem habere etc.

Appendices IV. Generis.

Ratio supplendi Futurum Infinitum, maxime, cum Verba Supinis carent.

Fore ut, Futurum ut, Verbis: Spero, Puto, affirmo, Suspikor, et similibus juncta, eleganter Futurum Infinitum tum Activum, tum Passivum suppleant. Cic. Nunquam putavi fore, ut ad te supplex venirem.

Hac circuitione subvenitur Verbis, quae Supinis carent, ut: Puto fore, ut brevi his incommodis medeare.

Appendices V. Generis.

Circuitio illa: Futurum fuisse, ex Praeterito, et Futuro mista, non minimum Orationi adfert ornamentum, ut: Existimabant futurum fuisse, ut Oppidum amiteretur.

Haec Circuitio necessaria est, cum Verba Supinis destituuntur, e. gr. Affirmabant omnes futurum fuisse, ut Frater tuus Graecas litteras disceret, nisi lateris dolore consumptus fuisset.

Infinita cum quibus Verbis copulentur?

Verbis: *Coepi, Soleo, Debeo, Cupio, Possum*, multisque aliis, maxime iis, quibus *Voluntas* explicatur, adduntur Infinita, ut: *Qui mentiri solet, pejerare consuevit.*

Nota 1. *Coepi*, incipio, aggredior, ordior, ingredior, instituo munire urbem. *Verba Voluntatis*: *Cupio*, volo, nolo, malo, gestio, recuso, fastidio, dedignor. *Item*: *Gaudeo*, laetor, spero. *confido*, doleo, agre fero, etc. **Huc** pertinent *Verba Intellectionis*, ac *Sensuum*, ut: *Puto*, reor, autumo, arbitror, existimo, suspicor, auguror, experior, censeo, credo, intelligo, perspicio, cognosco, scio, audio, video, tango, palpo, sentio, odoror, narro, refero etc. *Possum*, queo, valeo, etc.

Post hujusmodi Verba evitandus est familiaris aliquin Hungarismus, quò, ut in vernaculo, Subjunctivo cum Conjunctione *quod* utuntur, ut: *gaudeo, quod veneris, pro te venisse*, etc.

Nota 2. Evitandus item error alter, quo Infinitivum adhibent, post Verba 1. *Rogandi*, ut: *precor, obsecro, supplico, oro, insto, insisto, hortor, svadeo, moneo*, etc. te hoc facere. 2. *Eventus*, ut: *Accidit, contingit*, etc. 3. *Imperandi*, ut: *Mando, præcipio, negotium do, permitto, concedo, indulgeo*, etc. (excepto *Jubeo*) quod, ut sparsim hactenus memoratùm, Conjunctivum, et Conjunctionem *ut* postulat.

Gerundia.

Gerundia, quae Passionem non significant, Casus suorum Verborum admittunt, ut: *Tempus obliviscendi injuriarum; ignoscendi inimicis; coercendi cupiditates; abstinendi maledictis.*

Gerundia in DI.

Gerundio in *DI* adduntur Substantiva: *Tempus, causa, studium, finis*, et cætera ejusdem generis. *Cic. Efferor studio Patres vestros videndi.*

Item nonnulla Adjectiva, ut: *Peritus, imperitus, cupidus, insuetus navigandi, ignarus dicendi*, et similia plura. Cic. *Sum cupidus te audiendi.*

Appendix.

Gerundia in *DI* interdum Genitivum multitudinis pro Accusativo admittunt: Cic. *Doleo Stoicos nostros Epicureis irridendi sui facultatem dedisse.* Plaut. *Nominandi tibi istorum erit magis, quam edendi copia.*

In *DO*.

Gerundia in *DO* modo sine præpositione adhibentur, ut: *Plorando defessus sum.* Modo præpositiones, maxime: *a, ab, de, in.* assumunt. Cic. *Ab invidendo invidentia recte dici potest.* *In scribendo impiger.* *De transeundo in Epirum agitas.*

Nonnunquam *e, ex, cum, pro.* Plaut. *Pro vapulando mercedem petam.* *Scribendi ratio cum loquendo conjuncta.*

In *DUM*.

Gerundiis in *DUM* præponuntur Præpositiones *ad, ob, inter;* subinde et *ante,* sed rarius, ut: *Ineptus ad exequendum munus suum.* *Pecuniam accepit ob absolvendum.* *Inter edendum mortuus.* *Ante pugnandum animosus,*

Gerundia Passiva.

Gerundia passionem significantia nullum post se casum admittunt, ut: *Memoria excolenda augetur.* *Ferrum tundendo fit habile.*

✕ *Nota.* Apud aureæ ætatis Auctores vix ejusmodi Passiva Gerundia reperies. Si quæ afferuntur, sere actionem significant.

Ratio variandi Gerundia.

Gerundia, quæ Accusativo gaudent, fere elegantius more Adjectivorum ad hunc modum effertur: *Pompejus studiosus fuit defendendi Rempublicam, Servandi cives. Pompejus studiosus fuit defendendae Republicae servandorum civium.* Ita, ut Gerundii casus maneat servato tamen Genere, et Numero Accusativi, ut: *Princeps defendendae vestrae libertatis semper fui.*

Participale Verbum in *DUM*.

Verbum Participale in *DUM*, accedente Verbo *Sum*, Dativum postulat, omnibus Verbis communem. *Liv. Hic vobis vincendum, aut moriendum est milites.* Casum item sui Verbi admittit, ut: *Tuo tibi iudicio est utendum. Iudicio, Proprius est verbi utor.*

Nota. Differt Participiale in *DUM* a Participiis cæteris, quod ea casus, genera, numeros admittant, et ab Activis vel Activæ significationis Deponentibus fiant, Participiale vero a Neutris ductum, casu, Numerisque, careat. ut: *Assurgendum est Majoribus Standum promissis. sudandum, etc.* Nec enim: assurgendus, standus, dici potest.

Appendix.

Si tamen Casus Verbi fuerit Accusativus, mutabitur Participale Activum in Passivum, hoc modo: *Petendum est tibi pacem: Petenda est tibi pax. Æternas quondam poenas in morte timendum est. Æternæ poenæ timendæ.*

Nota. Participiali cum Accusativo, etsi Varro, Virgilius, Lucretius, et sequioris ævi Macrobius frequenter usi sint, interdictum sibi putent tirones, nec dicent. *» g. Ejiciendum est hanc animi mollitiem. Non ita claudendum nummos. Colendum Parentes, etc. loco: Ejicienda est mollities, claudendi nummi, colendi Parentes.*

Supina in UM.

Supina in UM amant Verba, quæ motum significant, ut: *Percontatum ibo. Exulatum abiit.*

Ante se nullum, post se vero suorum Verborum casus habent, ut: *Ad Caesarem mittunt rogatum auxilia.*

Supina in U.

Supina in U, fere Passivæ significationis sunt sine Casu, adhærentque certis Nominibus Adjectivis, ut: *Optimum factu. Res visu faeda, et auditu.*

DE CONSTRUCTIONE PARTICIPII.

Participia eisdem casus habent, quos Verba, a quibus proficiscuntur, ut: *Cic. Ancus ingenti præda potitus, Romam revertitur.*

Appendices I. Generis.

Participia Passiva præteriti, et futuri temporis, maxime cum fiunt Nomina, etiam Dativo gaudent, ut: *Chremes mihi exorandus est.*

Appendices II. Generis.

Exosus, perosus, pertæsus Accusativum petunt, ut: *Patrios mores exosus. Pertæsus ignaviam suam.*

✕ Nota 1. Participia: cœnatus, pransus, ausus, gavisus, fesus, solitus, fluxus, consideratus, circumspectus, etc. vocem quidem Passivam imitantur, sunt tamen significationis activæ.

✕ Nota 2. Participia Passiva, Præteriti temporis sæpius Ablativum habent, ut: *vexati a te Cives. Juvenis a me amatus.* Uti et Futuri temporis, ut: *Senatus domum meam a Pontificibus liberandam, a Consulibus defendendam suscepit.*

Participia facta Nomina.

Participia in *Ans*, et *Eus* interrogandi Casu gaudent. *Terent. Herus fugitans litium. Amans patriae. Patiens inediae. Mei amans.*

Nonnulla etiam Præteriti temporis, ut: *Consultus Juris. Doctus utriusque lingvæ. Expertus miseriarum.*

Sic dicitur: Homo mei observans. Rerum suarum negligens. Regionum sciens. Ferens laboris. Sitiens opum. Sui potens. Insolens injuriæ. Frigoris intolerans, etc.

Appendices I. Generis.

Participia Præsentis, Præteritique Temporis, cum Nominum naturam induunt, more eorum comparantur, ut: *Neminem habeo mei amantiorem. Nihil illo regno spoliatus, aut egentius.*

Nota. Nec omnia Participia comparativum admittunt, et quæ admittunt, usu discenda sunt. Apud Ciceronem reperiuntur: *Mortalium profligatissimus. Quis hoc Homine consideratior, quis rectior? Quis eo damnatior? Apud eundem Commendatior, comendatissimus. Iratior, iratissimus.*

Appendices II. Generis.

Participiis Futuri Temporis, addito Verbo Substantivo, eleganter utimur pro *debere*, vel *oportere*, ut: *Sum expectaturus fratrem, pro: Frater est expectandus mihi.*

COMMUNES OMNIUM VERBORUM
CONSTRUCTIONES.

Hactenus de *propria*, atque *privata* Verborum Constructione dictum, nunc de *Communi* omnibus dicendum est.

GENITIVUS COMMUNIS.

Propria Pagorum, Castellorum, Urbium primæ, vel secundæ Declinationis ponuntur in Genitivo post quodvis Verbum, si interrogatio fiat per Adverbium *Ubi*. ut: *Egnatius Romæ est. Varro Casilini latuit. Dubitant quidam, dicendumne sit: Marcellus natus est Romæ nobili Urbe, an nobilis Urbis. Cic. alias habet: Antiochiae loco nobili et celebri, quondam Urbe. Alias cum præpositione in: Neapoli in celeberrimo Oppido.*

Propria sequuntur Appellativa quatuor: *Humi, belli, militiae, domi. Genitivo domi adjungi possunt Adjectiva: meæ, tuæ, suæ, nostræ, vestræ, alienæ, ut: Theodori nihil interest, humine, an sublime putrescat. Malo sine periculo domi esse meæ, quam cum periculo alienæ.*

Nota. Cum aliis Adjectivis utendum est Præpositione *in*. Nec enim recte diceretur: *Convalluit domi paternæ, sed in domo paternæ.* Sic etiam dici potest: *in domo mea pransus est.* Cicero etiam dixit: *deprehensus domi Caesaris, et alibi: in domo Caesaris.*

SI Nomen fuerit tertiæ Declinationis, vel Pluralis Numeri, sexto Casu utendum est. *Alexander Babylone mortuus est. Lentulus Putcolis agit.*

Appendix.

Dativo *Ruri*, vel Ablativo *Rure* ad interrogationem *ubi* utimur, ut: *Si illi sunt virgæ ruri, at mihi tergum domi est.*

Nota. Videtur *Ruri* Ablativus priscus fuisse, ut: *Tyburi, Anxuri, Carthagini, pro Tybure, Anxure, Carthagine.*

Motus ad locum.

Si per Adverbium *Quo?* fiat interrogatio, accusandi casu efferuntur, cujuscunque sint Declinationis, ac Numeri, ut: *Quois? Romam, Brundusium, Carthaginem, Athenas, Delphos, Gades, Rus, domum.*

Si per *unde, vel qua?* fiat interrogatio, Ablativo utemur, ut: *Unde redis? Roma, Brundusio, Carthagine, Athenis, Delphis, Gadibus, Rure, domo.*

Appendix.

Propria præpositionem accipiunt, maxime si quæstio fiat per *unde, aut quo?* ut: *ABrundusio nulla fama venit. Profectus ad Capuam.*

Nota, Hæc Ciceroni, Livio, aliisque elegantiae causa licuerint. Tironi, quod Cicero ipse innuit, ad Grammaticæ leges non licent, nisi fortasse Præpositiones *a ad ab* propinquitatem loci significant, ut apud eundem Ciceronem: *Caesar vel ad Capuam, vel Luceriam iturus putabatur,* id est: ad viciniam Capuæ. *Ad Messanam trajecit. Incipiunt accedere ad Syracusas. Cum copitis ivit ad Mutinam. Hyematum est ad Vejos.*

Nomina Insularum, Regionum. etc.

Nomina Insularum, Regionum, provinciarum, cæterorum denique Locorum Præpositionem fere desiderant, ut: *Ex Sicilia in Africam gradus Imperii factus. In Tusculano te expecto.*

Appendices III. Generis.

Propriis majorum locorum interdum detrahitur Præpositio, præcipue a Poetis, et Historicis, ut: *Ibitis Italiam, portusque intrare licebit. Quod tamen in Oratione sine Solecismo fieri nequit.*

Certa Appellativa sine Praepositione eleganter efferuntur; quae alioquin Accusativo cum Praepositione per efferenda essent, ut: Iter fecimus pulverulenta via. Iter terra facito. Vagatur Asia tota.

DATIVUS COMMUNIS.

Quodvis Verbum admittit Dativum ejus Personæ, in cujus gratiam, commodum vel incommodum aliquid fit, ut: *Tibi aras, tibi eidem et metes.*

Nota. Quidam hanc Regulam, ita reddunt: *Omne Verbum regit Dativum personae, vel rei, cui aliquid acquiritur, vel adimitur, docentque a nullis Verbis Dativum regi, sed qui illi vulgo tanquam proprius tribuitur, revera communem esse. Id quod veri specie non caret, percurrenti verba: dandi, narrandi, auxiliandi, favendi, imperandi, obediendi, ante vel postponendi, etc.*

ACCUSATIVUS COMMUNIS TEMPORIS.

Tempus Accusativo, vel Ablativo effertur, s per quamdiu fiat Interrogatio, ut: *Quamdiu regnavit Romulus? Septem et triginta annos vel anis.*

Si vero per quando fiat, Ablativo utimur, ut: *Negotium Magistratibus datum est anno superiore.*

Nota. Interdum ad quæstionem *quamdiu* respondetur Praepositionibus *Ad, in, per.* Multus sermo ad multum diem. Annos ad quinquaginta natus. Perpotavit ad serum vesperum. Ad summam senectutem Tragedias scripsit. *In:* Id verbum in omne tempus perdidit. Amicus ero in perpetuum. *Per:* ut: Per hos annos. Per multas

tas ætates. Per trienniam. Per biduum. *Intra*, ut: *Intra viginti dies, intra decem annos.*

2. Ad *Quando* respondetur Ablativo, ut: mense Septembri, Adulta ætate. Festo die. Nocte, dieque. Tertia vigilia. Multa nocte. Puncto temporis.

3. Quod si tempus significetur cum Præpositionibus *ante*, *vel post*, his Præpositionibus erit utendum. v. gr. Ante Autumnum redibo. Post Calendas me expectate. Ante vel post paucos dies adero. Si vero Præpositio adverbialiter sumatur, dicendum est. Paucis ante diebus. Uno anno ante. Quadridua ante, biennio post. Longo tempore post.

ACCUSATIVUS COMMUNIS SPATII.

Cuivis Verbo apponi potest Accusativus, qui distantiam loci significat, ut: *Negat se pedem a te discessisse. Abest ab Urbe millia passuum ducenta.*

Nota. Quæstio *quam procul?* melius Accusativo effertur, ut: Nonaginta passus. Tria miliaria. Mediam horam. Iter unius diei. Pedes ducentos. Passus decem. Aberam biduum, triduum. Quando legeris: Castra bidui aberant, subintellige iter, vel viam.

Intèrdum Ablativo utuntur Auctores, ut: *Sex millibus passuum a Cæsaris castris confedit.* Ablativus Instrumenti, Causæ, Modi, Actionis.

Quævis Verba admittunt Ablativum significantem Instrumentum, ut: *Pedibus iter confecit. Virgis cæsum necavit.*

Aut causam, propter quam aliquid fit, ut: *Vestra culpa hæc acciderunt.*

Nota. Sic dicitur: tabescit miseria, dolore. Ardet iracundia, studio, amore, desiderio, cupiditate. Contremi-

miscit rigore. Moritur fame. Facit aliquid metu, spe
lucris, timore pœnæ, etc.

2. Interdum causa cum Præpositione *Præ* efficitur,
quod Ciceroni frequens, ut: Non potui scribere, *Præ* timore,
incredulitate, gaudio, præ formidine, præ cura, cupiditate,
lacrymis, letu, et dolore.

Aut modum, quo aliquid fit, ut: *Pacem
summa virtute, et incredibili celeritate con-
fecit.*

Modus Actionis interdum Præpositionem
Cum desiderat, ut Cic. *Cum ira nihil recte fieri
potest. Cum febrī domum rediit.*

Nota: Utendum est Præpositione *Cum*, si societas
aut quasi societas significatur, ut: Rediit ad nos *cum*
pallio, præmio, *cum* timore, periculo: *cum* laude, *cum*
desiderio. Audiuntur Oratores *cum* severitate, Poetæ
cum voluptate. Qua de re jam in Rudimentis actam.

Ablativus excessus.

Cuivis Verbo adjungi potest Ablativus rei,
qua excessus significatur, ut: *Scipio omnes sa-
le, facetiisque superabat. Gloria omnes anteit.*

Ablativus Pretii.

Quælibet Verba Ablativum admittunt, si-
gnificantem pretium, ut: *Senatus tritici mo-
dium tribus denariis aestimavit.*

Nota. Sic dicitur. Frumentum ternis Sestertiis fuit.
Decem drachmis obsonatus est. Viginti talentis oratio-
nem vendidit. Multo sanguine stetit victoria. Magno
illi cunctatio stetit, etc.

Verba quibus fere pretium significatur, sunt: *Emo,*
coemo, paro, valeo, liceo, licitor, addico, loco, condu-
eo, taxo, aestimo, Sum pro valeo.

His tamen Genitivis exceptis: *Tanti,*
quanti, tantidem, quanticunque, pluris, mi-
noris. De quibus alias dictum. Ab.

Ablativus absolutus.

Quibuslibet Verbis addi potest Ablativus absolute positus, ut: *Quod Auctore te velle copii, te adjectore assequar. Ego te audiente posthac cautius loquar.*

Nota. Ablativus absolutus dicitur, quod cum altera constructione, seu sensus parte nullam connexionem habeat, id est, nec nomen, nec Verbum prioris in altera redeat, aut repetatur.

Appendix.

Aliquando absolute ponitur Participium Præteriti sine Nomine, ut: *Comperto, qua hostes tenderent, castra movit.*

Nota 1. Taliâ sunt: Excepto quod: Verba nunciandi etc. ut: *Comperto, cognito, intellecto, viso, audito, nunciato.*

Nota 2. Ablativi absoluti certissimum signum est particula *post* ante Participium Præteriti: Peracto labore licet esse otiosus. Finita concione. Amissa libertate, etc.

Nota 3. Sæpe etiam Nomina Adjectiva, et Substantiva sine Verbo efferuntur Ablativo absoluto, post Præpositiones in vernaculo: *cum, ad, post, contra,* etc. v. g. *Deo bene propitio, te auctore, svasore, impulsore, omnium opinione, me conscio, te iudice, te patrono, omnibus præsentibus, me invito, te ductore, sereno celo,* etc.

Nota 4. Huc pertinent illa: *Mario Consule. Cæsare Dictatore, Teucro Duce. Dum erat Cæsar Dictator, Teucer Dux.*

Brevis, ac tuta Methodus Ablativum absolutum rite struendi; uti et Particulas *Postquam, dum* etc. nec non Conjunctionem et omittendi.

Admonitio. Latina lingua vernaculam nostram brevitate longe superat, quod ope Ablativi absoluti, et Participiorum, quibus ex parte destituimur, e quibus
Con-

Constructionibus unam faciat. Nec alia difficultas Grammatices studiosis Tyranniculis plus negotii facessit; quibus ideo præ cæteris studiosius inculcanda, et creberrima exercitatione in usum denique deducenda erit.

Nonnulli Prædagogi in eam rem cumulos Præceptorum congregare, quibus fere fit, ut obrauantur, turbentur, ac veluti totidem laqueis constricti impediuntur magis, quam explicentur, et leventur. Ego doctrinam hanc quatuor iisque perspicuis, ac præpe generalibus Regulis complexus sum, quas duabus tribusve prælectionibus ita explicari posse, experimento didici, ut exercitio accedente pueri, quamvis in re difficili satis, haud facile aberraturi sint. Recolenda autem erunt, quæ de omissione Relativi *Qui, quæ, quod*, in Infima Grammatica tradita sunt, ad quam hæc regulæ referuntur. Hic vero præcedenda sunt sequentia.

Primo: Constructio alia est *Conjunctiva*, alia *Subjunctiva*. *Conjunctiva* est, in qua particulae *postquam, cum, quia, quando, si* etc. reperiuntur. *Subjunctiva* vero est, quæ *Conjunctivæ* adhæret, et subjungitur. Quamquam, jam hæc, jam illa præponatur. Idem enim, est si dicas: *Dum calet ferrum, tundendum est*, ac: *tundendum est ferrum, dum calet*.

Secundo: An *Subjunctiva* interdum nihil ex *Conjunctiva* repetitur, interdum vero repetitur rectus, vel obliquus, id est, *Nominativus*, vel alius *Casus*, per *Pronomen*: *Hic, iste, ille, ipse, is, idem*. Ut in hac: *dum Ego lego, tu dormis*. nihil repetitur. At in hac: *dum Petrus legit, eum turbas*, per *Pronomen eum* repetitur *Nominativus*.

REGULA I.

Si in *Subjunctiva* nihil repetatur, *Nominativus* in *Ablativum absolutum*, *Verbum* vero in

in Participium Præsentis, Præteriti, vel Futuri, eodem modo mutatur, quo de Relativo *qui, quæ quod*, dictum est. Ut: *si Deus velit, fiet. Deo volente fiet. Dum Roma deliberat, Saguntum perit.* Roma deliberante Saguntum perit.

Sic. *Cum dormirent Homines, supervenit inimicus. Dormientibus Hominibus. Postquam nundinæ elapsæ sunt, emptum venit. Nundinis elapsis. Dum silerent omnes, vociferari coepit. Silentibus Omnibus.*

REGULA II.

Si vero in Subjunctiva Casus aliquis per Pronomen repetatur ex Conjunctiva: 1. Præpones Subjunctivam. 2. Pronomen Conjunctivæ mutabis in Nomen Subintellectum. 3. Loco postquam ponito, *qui, quæ, quod*, et construito, sicut omissum Relativum.

V. g. *Postquam hostes fluvium transgressi sunt, eos caecidimus.* 1. Præponito Subjunctivum: *eos caecidimus.* 2. Loco Pronominis *eos* ponito nomen Subintellectum *hostes*. 3. Loco postquam fingito *qui, quæ, quod*. *Hostes caecidimus, qui fluvium transgressi sunt.* Omissio Relativo: *Hostes caecidimus fluvium transgressos.*

Nota. autem: Verbum melius post Participium, seu ad finem Constructionis poni: *Hostes fluvium transgressos caecidimus.*

Sic: *Dum mihi amici succurrerent, invadebantur: Amici mihi succurrentes. Quia Pater iratus fuit, ei obloqui nolui. Patri irato. Nisi lenitas te corrigit, verbera expectato. Dum ferrum calet, cadendum est fabro. Ferrum calens. Postquam Pater equum emit, Filius cum lusu perdidit. Si Caesar venerit, ei Filium obviam mittam. Postquam multa questus est, os ei compressere: Multa questus os compressere.*

Exceptio. Quod si 1. In Subjunctiva Nominativus, seu *rectus* Conjunctivæ repetatur, et 2. Verbum Activum Perfecti, aut Plusquam Perfecti Temporis suum Accusativum habeat, tum hic Accusativus in Ablativo, Verbum vero in Participio Præteriti ponitur.

V. g. *Postquam operæ laborem suum peregere, eas solvi.* Verte, ut in superiori Regula: *operas, solvi, quæ laborem suum peregere.* Omisso Relativo: *operas labore solvi peracto.*

Sic: Postquam Romulus Numitorem occidit, Regem se fecit. *occiso Numitore.* Cum vix somnum vidissem, experrectus sum. *Vix somno viso.* Postquam thema tuum confeceris, tibi exire licebit. Cum hunc librum perlegerim, alium mihi comparabo. Ut primum Tabellarius litteras reddidit, reversus est. Quia Cicero eloquentia omnes vicit, Consul factus est. Postquam Marcus debita persolvit, in carcerem conjectus est. *Persolutis debitis.*

Nota. Posset item Conjunctiva resolvi in Participium Præteriti præfixa præpositione *post* v. g. *Post peractum laborem operas solvi.* omisso vero *post* adhibetur ablativus absolutus: *peracto labore.* Sic: *post Numitorem occisum, occiso Numitore.* Romulus, etc.

REGULA III.

Verbum non semper ponendum est in eo tempore, in quo ante fuit, sed considerandum, an Conjunctiva fiat *ante* Subjunctivam, vel *simul*, eodem tempore, vel *post* illam: si *ante*, semper fiet Participium Præteriti; si *simul*, Participium Præsentis; si *post* Participium futuri. v. g. *Postquam Urbs capiatur, diruetur;* quia significatum Conjunctivæ, nempe *capi ur-*

bem, prius fieri debet, quam significatum sub-
junctivæ, nempe: *dirui urbem*; dicendum erit:
Capta urbs diruetur.

Sic: Si omnes expellentur, tu non supereris. *Omnibus expulsis*. Nisi te emendaris, nihil a me boni speraveris. *Non emendatus*. Si ignis citius extinctus fuisset, haud ita nociturus erat. *Citius extinctus*. Postquam fur comprehendetur, pendebit. *Comprehensus*. Si puniretur, jugum excuteret. *Punitus*. Si me amabis, te redamabo, *te amantem*, vel *amaturum*. Si eligereris Consul, omnes timerent. *Te electum Consulem*.

REGULA IV.

De omittenda Particula Copulativa, *Et*.

Quando vel expresse, vel tacite subintelligita particula *Et* omittenda est, Constructio eandem præcedens, non autem subsequens, fere secundum primam, secundam, vel tertiam regulam, et eodem modo facienda est, ut in omisso postquam, vel Relativo.

V. g. *Secundum 1. Regulam*. Roma deliberat, et Saguntum perit. *Roma deliberante*. *Secundum 2.* Hostes fluvium transgressi sunt, et nos eos cæcidimus. *Hostes transgressos*. *Secundum 1. et 2.* Pontem perfecimus, hostem insecuti sumus, et victoriam retulimus. *Ponte perfecto, hostem insecuti, victoriam retulimus*. *Secundum 3. regulam*. Caupo salutatur hospites, laute tractatur, nec tamen recipere quidquam vult. *Caupo a salutatis hospitibus, lauteque tractatis nihil tamen recipere vult*.

Sic: Multos hostes interfecere, magnas prædas retulere, et civibus metam omnem exemere. A multis hostibus interfectis, magna præda relata. Si ita pergræaberis, et pecunias lusu perdes, et valetudinem

affliges, et in morbos plures delaberis, et præmature peribis. Ita pergræcatus vel pergræcaturus, perditis ludo pecuniis, afflicta valetudine in morbos delapsus, præmature peribis. Scipio classe defertur in Africam, occupat Carthaginem, Victor in Siciliam redit. Scipio classe delatus in Africam, occupata Carthagine, victor in Siciliam redit. Pompejus extrema hyeme bellum apparat, ineunte vere incipit, media æstate conficit. Bellum apparatus, ineunte vere susceptum, media, etc.

Nota. Haud infrequens est, ut non modo, *Et* particulam præcedens, sed etiam subsequens Constructio per Ablativum absolutum, vel Participium fiat. Exemplis res clarior fiet. Demigrarunt ex urbe, et præter arma nihil secum extulere. Ex urbe *demigrantes*, nihil secum etc. Sol ortus tenebras dispulit, et diem revexit. Sol ortus dispulsis tenebris diem revexit. Vel. Sol die resecta tenebras dispulit. Arma Romam auxere, et voluptates perdidere. Romam armis auctam voluptates perdidere. Vel. Romam arma auxere, voluptatibus deinde perditam. Apud te crescunt anni, et decrescit prudentia. Apud te *crescentibus annis* decrescit prudentia. *Vel* Apud te crescunt anni *decescente prudentia*. Vide, quæ in ornata nostra Syntaxi de Participiorum usu pluribus tractavimus.

De Verbo *Sum*.

Postquam, Si, etc. et Copulativa Et cum Verbo *Sum* perinde omittuntur, ut Relativum. v. g. Si diligentior esses, plus tibi donarem. Diligentiori tibi plus etc. Si diligentior esses, forem liberarior. Te diligentiore forem liberarior. Te futurum Consulem omnes amabunt. Te futuro Consule urbs reviviscet.

Nota. Interdum loco *Sum* Verbum aliud adhibetur, ut: Cum Romæ essem, mihi scriptum est. Mihi Romæ agenti, degenti, existenti, moranti, habitanti scriptum est.

DE CONSTRUCTIONE NOMINIS.

REGULA I.

Genitivus post Nomen Substantivum.

Quotiescunque duo Nomina Substantiva rerum diversarum in Oratione continuantur, alterum erit Genitivi Casus, ut: *Supplicium est poena peccati. Verecundia est maximum adolescentiæ ornamentum,*

Nota. Subiude Substantivum alterum per figuram omissionis subintelligitur, præsertim Accusativus: ædem, fanum, templum, ut: Cum ad Dianæ veneris, ad D. Petri, D. Annæ, etc. Intellige ædem.

Appendix.

Adjectiva cum substantive ponuntur, more Substantivorum construuntur, ut: *Tantum cibi, potionisque adhibendum, quo reficiantur vires, non opprimantur.*

Nota. Hujus classis sunt: multum scientiæ, parum conscientiæ. Plurimum doctrinæ, pietatis minimum. Quantum diligentæ, tantum fructus. Minus viæ, plus viatici. Mors postremum laborum. Ad ultimum inopiæ devenitum.

Item: quædam Pronomina, ut: *Quid novi? Quid hoc hominis? Quid illud monstri? Aliquid mali imminet. Nihil litterarum accepi.*

Illa Poetica sunt, vel Historica: *Angusta vidrum. Abdita causurum. Occulta saltuum. Incerta fortunæ.*

REGULA II.

Genitivus, vel Ablativus post Nomen Substantivum.

Substantiva cum ad Laudem, vel Vituperationem referuntur, Genitivo, vel Ablativo gaudent, ut: *Praestanti prudentia vir. Maxi-*

mi animi homo. Singularis ingenii, vel ingenio puer.

Nota. In aliquibus Genitivus usitator est, ut: Nullius consilii, nullius pretii, nullius frugi, homo omnium horarum.

REGULA III.

Genitivus post Nomen Adjectivum.

Adjectiva, quæ scientiam, communionem, copiam, et his contraria significant, cum Genitivo junguntur, ut: *Peritus, ignarus, particeps, expertus, plenus.* Sic: *Stultorum plena sunt omnia.*

Nota. Scientiam significant: *Juris peritus, consultus, consilii certus, locorum prudens, rerum rusticarum calidus, Musicae docilis, linguae gnarus.*

Certior vel Genitivum habet, vel Ablativum cum Præpositione *de*, ut: *Certiozem me fecit victoriae, vel de victoria. Contraria. Gens maris imprudens. Futuri ignarus. Inscius, ignarus novorum. Incertus sententiae, etc.*

✕ Adjectiva communionis: *Compos voti, compos mentis. Consors infortunii. Contraria: Exors culpæ. Animi impos.*

✚ *Copiae.* Vitiorum *refertus: Dives opum, foecundus, fertilis frugum. Satur rerum omnium. ferax frumenti. Contraria. Omnium egenus. Amicorum inops. Pecuniæ parcus, modicus. Curarum vacuus. Vitiorum immunis. Viduus, orbis argenti.*

Item quædam in *ax, ius, idus, et osus*, ut: *Philosophus tenax recti. Nullius culpæ conscius. Avidus virtutis. Studiosus litterarum.*

Qui-

Quibus adde: *memor, immemor, securus*, ut: *Memor beneficii. Immemor injuriarum. Securus rumorum.*

Nota. Talia Nomina in *ax* sunt: *capax* urnarum decem. *Tempus edax* rerum. *Alieni rapax.* *Frumenti ferax.*

In *ius*: *dubius* futuri. *Anxius* rerum suarum. In *idus*: *Providus* futuri. *Cupidus* auri. *Timidus* procellæ. *Suarum rerum trepidus.*

Ejusdem generis sunt: *Integer vitæ, scelerisque purus. Laudis avarus.* etc. Quæ tamen Historicorum fere sunt, et Poetarum, Hellenismi Figura liberaliter utentium.

REGULA IV.

De Partitivis.

Partitiva Genitivo multitudinis gaudent, ut: *Elephanto belluarum nulla est prudentior.*

Nota. Partitiva sunt: *alius, alter, aliquis, quidam, quisquam, quispiam.* Alteruter vestrum, nemo, nullus civium, neuter vestrum, quis, ecquis? Quicumque, quilibet, quivis, quisquis, uterlibet, utercunque, uterque.

Item Numeralia omnia, ut: *Primus vestrum.* Denique quæcunque Adjectiva, quæ partitionem significant, ut: *multae istarum arborum. Cum paucis amicorum.*

Nota. Seu Numerales *Cardinales* sit, ut: *unus meorum, duo tuorum,* etc. seu *Ordinales* ut: *Primus ducum, secundus militum,* etc. Seu *Distributivum*, ut: *Singuli discipulorum, bini civium,* etc. Hæc tamen etiam cum suo Substantivo convenire possunt genere, numero, et casu, ut: *Nulla bellua, aliquis discipulus, primus Dux,* etc.

REGULA V.

De Superlativis.

Si multa ejusdem generis comparantur, utendum est Superlativo cum Genitivo plurali.

li, ut: *Eloquentissimus Philosophorum. Summus Oratorum.*

Nota. Hoc idem intelligendum est de Adverbiis, ut: *Maxime omnium te decet. Maxime omnium placuit. Reliquorum elegantissime scribit.*

Appendix I.

Tam Superlativa, quam Partitiva etiam Genitivo singulari, qui multitudinem significat, conjunguntur. *Orator hujus ætatis disertissimus. Plato totius Græciæ doctissimus.*

Nota. Ejusmodi Collectiva Nomina sunt: *Populus, gens, natio, plebs, proceres, urbs, civitas, municipium, oppidum; pagus, ætas, sæculum, turma, turba, exercitus, multitudo, societas, collegium, coenobium, senatus, schola, Gymnasium, curia, Italia, Græcia, pro Itali, Græci, etc.*

Appendix II.

Tam Superlativa, quam Partitiva; quæ cum suis Substantivis casu cohærent, et genere, Numero consentiunt, ut: *Indus omnium fluminum maximus.*

Quodsi nullum sit Substantivum, cum Genitivo, quod attinet ad Genus, consentiunt, ut: *Summi, infimique Gabiorum, eminentissimi Græcorum.*

Nota. Docuere quidam Grammatici, sed falso, Superlativum, et Partitivum cum Genitivo concordare debere. Nec enim recte diceretur: *Leo animalium fortissimum, sed fortissimus. Hordeum frugum mollissima, pro mollissimum.*

2. Si Genitivus sit Nominis Collectivi, etsi Substantivum nullum adsit, haud necessario cum eodem in Genere, vel Numero concordabit, ut: *Summi, infimique civitatis, nullus hujus oppidi.*

Appendix III.

Genitivus tam Superlativi, quam Partitivi, in Ablativum cum Præpositione *e vel ex, vel de* mutari potest: *Ex his omnibus natu minimus*

Nota. Sic dices: *Ex omnibus audacissimus. Duo de tribus filiis. Quidam e Philosophis. Multi de victoribus. E tot tuis beneficiis hoc erit gratissimum. etc.*

Mutatur interdum Genitivus Superlativi in Accusativum cum Præpositione *inter, vel ante*, ut: *Inter suos honestissimus.*

Nota. Et hoc modo loquimur: *Inter Reges opulentissimus.*

Appendix IV.

Superlativa præter proprium Casum, admittunt etiam Casum sui positivi, ut: *Juris civilis omnium peritissimus.*

REGULA VI.

Genitivus, vel Dativus post Nomen.

Nomina, quæ similitudinem, aut dissimilitudinem significant, interrogandi, vel dandi Casum exigunt, ut: *Domino similis. Patri similis.*

Item: *Communis, proprius*, ut: *Id senectutis proprium non est. Hoc Cæsari proprium est.*

Nota. *Similitudinem* significant: *Consimilis Deo. Affinis sceleri, suspicioni. Aequalis majoribus. Porro: aequalis, cum ejusdem ætatis hominem, seu coævum significat, Genitivo jungitur, ut: Grachus Scipionis aequalis.*

Huc item pertinent: *Insuetus laboris, vel labori. Superstes fratrum, vel fratribus. Par vero, et impar ad sequentem Regulam referuntur.*

REGULA I.

Dativus post Nomen.

Nomina, quibus *commodum, voluptas, gratia, favor, aequalitas, fidelitas*, et his *contraria* significantur, Dativum poscunt, ut: *Consul salutaris, vel perniciosus Reipublicae.*

Commodum significant: *Salubris* valetudini herba. *Fructuosus* nobis ager. *Secundus* navigationi ventus. *Contrar, Perniciosus, noxius, damnosus, exitialis, funestus, lethalis* Reipublicæ civis.

Voluptatem, gratiam, favorem significant: *Gratus* omnibus, *gratiosus* Principi, *jucundus, acceptus, charus* convivis. *Aequus, benevolus, blandus, addictus, propitius* plebi Senatus. *Musicæ deditus. Contrar. Molestus, acerbus, iniquus, adversarius, odiosus, inimicus* Civitati universæ.

Fidelitatem significant: *Fidus, infidus, perfidus, perduellis. Aequalitatem: par, impar, compar, dispar.*

No. a. Quando *Par* non significat aequalitatem, et ponitur cum Verbo *Sum*, loco Verbi *Possum*, tunc loco *par sum onus ferre*, melius dicitur: *Par sum ferendo oneri. Par sum solvendis debitis.* Elegantius vero, si *Par* per Ecclipsim omittatur. *Sum ferendo oneri. Sum solvendis debitis.*

Nominum Dativum regentium eadem fere vernacula, quæ Latina Syntaxis est.

Item Verbalia in *bilis*, ut: *Amabilis suis. Formidabilis hostibus. Optabilis omnibus.*

Talia sunt quamplurima, ut: *Affabilis, exorabilis, placabilis, sociabilis, flexibilis, damnabilis, penetrabilis.*

Quædam præterea, quæ ex Præpositione con componuntur, ut: *Mihi conscius sum.*

Talia sunt: *Consentanea* veritati narratio. *Conjunctus* mihi, et *consanguineus.* Nostris finibus *contiguus, conterminus.* *Congrua* temporibus Oratio. *Concors, concolor* nobis.

Adjice: *Supplex* Judici. *Obvius* Clodio. *Obnoxius* calumniis. *Pervius* vento. *Discolor, discors* nobis. *Inna-*

ta omnibus cupiditas, et plurima alia usu discenda, et lectione.

Nota. Consciis præter Dativum personæ, Genitivum rei habet, ut: Nullius mihi culpæ conscius sum. Consciis sum tuæ vitæ.

REGULA II.

Dativus, vel Accusativus post Nomen.

Accommodatus, appositus, aptus, idoneus, habilis, utilis, natus, et quædam his contraria Dativum, vel Accusativum cum Præpositione ad regunt, ut: Helluo abdomini, non laudi natus. Vir ad omnia summa natus.

REGULA III.

Accusativus, vel Ablativus post Nomen.

Adjectiva, quibus generalis dimensio significatur, Accusativum, vel Ablativum postulant, qui certam mensuram significat, ut: *Fossa sex cubitis alta, quinos lata.*

Nota 1. Generalem dimensionem significant: *Longus, latus, altus, profundus, crassus;* certam vero mensuram: *Digitus, uncia, palmus, cubitus, ulna, dodrans, orgyæ, virga, passus, stadium, milliære, vel milliærium.*

2. In Comparativo, quod infra dicetur, melius Ablativus usurpatur.

ABLATIVUS POST NOMEN.

REGULA I.

Extorris, nudus, dignus, contentus, inanis atque refertus, inops, locuples, alienus, onustus, immunis, plenus, cassus; divesque, potensque, fretus, vacuus, tum captus, præditus, orbis, indignus, liber, viduus sibi jure Ablativum assumunt Casum, ut: Summo vir dignus honore.

Nota. E recensitis Nominibus ea, quæ copiam vel inopiam significant, ut: *Plenus, refertus, dives, etc.* quod supra dictum, vel Genitivum habent, vel Ablativum.

Extorris-patria, contentus modico, onustus vino, spe fretus, senectute confectus, captus pedibus, liber terrore. *Alienus* vel Dativum habet, vel Ablativum, ut: *Hoc Necessitudini nostræ, vel necessitudine nostra, vel a necessitudine nostra alienum est.*

REGULA II. *Opus.*

Opus, Nomen Adjectivum antecedente Verbo *Sum*, Ablativum postulat, ut: *Nihil opus est arte ad hanc rem.*

Saepe etiam cum Substantivis more Adjectivorum consentit, neque tamen in Casus declinatur, ut: *Dux nobis opus est. Dices: nummos mihi opus esse.*

Nota 1. *Hac re opus habeo, vel hanc rem*, permulti negant, latine dici posse. 2. Interdum loco *Opus*, usus adhibetur eodem construendi modo, ut: *Viginti minis filio usus est.*

REGULA III.

Adjectiva *Diversitatis, et Numeralia Ordinis* Ablativum cum Praepositione *a* vel *ab* admittunt, ut: *Totus a te diversus sum.*

Item: *Securus, liber, vacuus, purus, nudus, inops, orbis, extorris*, ut: *Liber ab omni sumptu.*

Nota. Diversitatem significant, *alius* ab illo, *alienus* a me. *Ordinalia*: *Ancus secundus* a Rege, *primus* a quarto. Item: *Securus* a furibus, *vacuus* a curis, *purus* ab omni labe, *nudus* ab amicis, *inops* a militibus, *extorris* a patria.

REGULA IV. *Comparativa.*

Comparativo utimur cum Ablativo, quando vel duo diversi generis comparantur, ut: *Lu-*

ce clariora sunt tua consilia. Vel cum duo ejusdem, aut diversi generis comparantur, ut: *Quaevis dies acerbior priore. Virtus pretiosior auro.*

Nota. Idem de Adverbiis intellige, ut: *Melius alius loquitur.*

Appendix I.

Ablatius Comparativi intercedente conjunctione *quam*, mutari potest in Casum Verbo congruentem, ut: *Tu innocentior, quam Mellus.*

Appendix II.

Comparativa, quemadmodum et caetera Adjectiva; cum *partitionem* significant, Genitivum desiderant, ut: *Agebant id juniores Patrum.*

Oratores tamen saepius Ablativo utuntur cum Praepositione *e* vel *ex*. ut *Prior ex duobus.*

Sic dicitur: *Animalium sapientiora. Major Neronum. Parentum infeliciores.* Quamquam Genitivi loco Ablativus cum Praepositione *de* vel *ex* melius adhibeatur, ut: *Ex animalibus fortius.*

Appendix III.

Præter suum Casum admittunt Comparativa Ablativum significantem *excessum*, ut: *Turris denis pedibus muro altior.* Item casum sui positivi, ut: *Mihi nemo te amicitior, nec jucundior.*

Denique hos Ablativos: *Opinione, spe, aequo, justo, solito, dicto*, ut: *Opinione omnium majorem coepi dolorem.*

Nota. Hi Ablativi Comparativo fere praeponuntur, quamquam et subsequi possint. *Opinione* Major. *Spe* citius rediit. *Vir aequo, justo* severior. *Dicto* citius. *Nihil* melior.

REGVLA V.

Ablativus Laudis, vel Partis.

Pleraque Adjectiva Ablativum postulant significantem *Laudem*, vel *Vituperationem*, vel *Partem*, ut: *Non tam genere insignis, quam vitiis nobilis. Lingua haesitans, voce absonus, vultu agrestis.*

Sic: Homo virtute, loco, ingenio, copiis ornatus. Oratione durus, et moribus: neminem, nec forma aptiorem, nec voce pleniorum, nec moribus suaviorum vidi. Crine ruber, niger ore, brevis pede, lumine luscus, manibus aeger.

Appendix.

Ablativum *Partis* frequenter in Accusativum mutant Poetae, ut: *Os, humerosque Deo similis.* Item Historici, sed rarius, ut: *Sarmatae totum corpus braccati.*

Nota. Accusativus *caetera*, pro de caetero, caeteris paribus frequens est apud Livium, ut: *Regnum caetera egregium. q. d: quoad caetera.*

DE CONSTRUCTIONE PRONOMINIS.

REGULA I.

Genitivus Pronominis Demonstrativi.

Pronomina Demonstrativa, cum substantive ponuntur, patriam Casam admittunt, ut: *Hoc litterarum ad te dedi.*

Nota. Homo id aetatis, id noctis ad me venit. Non erit id virium, hoc commodi, hoc novi, hoc temporis. etc.

Appendix.

Pronomen *Idem*, cum Dativo apud Poetas reperitur, ut: *Invitum qui servat, idem facit occidenti.* Oratores vero sic loquuntur: *Peripatetici, iidem erant, qui Academici. vel Peripatetici, et Academici iidem erant.*

Nota. Sine Classicorum exemplo vulgo dicimus: *Idem est cum illo. Peripatetici iidem cum Academicis.*

REGULA II.

Genitivus post Possessivum.

Possessiva: *meus, tuus, suus, noster, vester* loco Genitivorum: *mis, tis, sis, nostrum, vestrum* posita, Genitivum postulant, ut: *Perspexi tuum adolescentis studium.*

Nota. Antiquissimis sæculis pronomina, *ego, tu, sui* etiam Genitivum habuere *mis, tis, sis*, In quorum locum succedere possessiva *meus, tuus, suus*, quæ non solum cum Genitivis *uniûs, solius, ipsius, duorum, trium, paucorum, cujusque*, sed aliis etiam junguntur, ut: *mea Patris vestigia persequere. Tuum hominis simplicis pectus. Tuum solius peccatum. Tuum eruditissimi Viri iudicium. Mea domi togati, foris armati industria. Nostra Prætoris proximi exempla sequere.*

REGULA III.

Genitivus mei, tui, sui, nostri, vestri.

Verba, Participia, et Nomina Adjectiva Genitivum regentia, Genitivis: *mei, tui, sui, nostri, vestri* gaudent, ut: *Tui indiget. Mei amantem amo. Memor vestri. Oblitus sui.*

Nota. Hinc excipe Verba: *Interest, et refert*, ut suo loco dictum, quibus Ablativi sunt: *mea, tua, sua, nostra, vestra*, additis etiam cæteris Genitivis, ut: *Meæ Consulibus, Prætoris, Rempublicam administrantis interest.*

Exceptio.

Nomina Numeralia, Partitiva: Comparativa, Superlativa, Genitivos: *nostrum, vestrum*, exigunt, ut: *Primus vestrum. Singuli nostrum. Major, maximus vestrum. Omnium vestrum bona.*

Nota. Etsi recte dicatur *amantissimus vestri*, si tamen partitivum accedat, aut numeralè, dicendum erit: *amantissimus utriusque vestrum.* Interest omnium nostrum. Salus omnium nostrum. Egèo singulorum vestrum:

REGULA IV.

Pronomina post Substantiva.

Possessiva *meus, tuus, suus, noster, vester*, cohærente cum suis Substantivis in Genere, Numero, ut: Casu, cum possessio, vel actio significatur, ut: *Liber meus. Ager tuus. Studium vestrum. Labor vester.*

Exceptio.

At si Substantiva significant partem aliquam generalem corporis, vel animi, cujusmodi sunt: *Pars, dimidium, portio, aliquid, quidpiam, etc.* Genitivis Primitivorum utemur, ut: *Nulam mei partem amisi, id est: non manum, pedem, memoriam, mei dimidium.*

Nota. Aliud est de parte certa, ut: *meum caput, meus pes, mea voluntas, intellectio, mea manus, etc.*

Appendix.

Substantiva, quorum ambigua est significatio, ut: *Charitas, amor, memoria, desiderium, cura*, itemque cætera, si possessionem, actionemque significant, Possessivis adherescunt, ut: *Amor meus, Desiderium meum, quo amo, desideroque.*

Si passionem significant, Genitivos *mei, tui, sui, nostri, vestri* flagitant, ut: *Amor mei, desiderium mei*, quo amor, desiderorque.

Aliquando utrumque conjungitur, ut: *Vehementer tua mei memoria delector. Grata est mihi memoria nostri tua.*

Nota. Talia Substantiva sunt affectionum plerumque, quæ activam, vel passivam significationem admittunt, ut: Odium, adversatio, contemptus, sollicitudo, dilectio, charitas, memoria, recordatio, oblivio, timor, studium, tedium, fastidium, aestimatio, miseratio, cupiditas. Sic: *Tuum odium mihi nocebit. Tuam sollicitudinem, curam, studium magni aestimo. Tui curam Fratri commendabo.*

Nota 2. Dicitur nihilominus: *Fulnus meum, injuria mea, imago mea. Mea causa, tua, sua etc.*

Nota 3. Huc referto illa: *Si tui præsentis potestas fuerit. Sui copiam facere. Utinam tui præsentis facultas sit.*

REGULA V.

Reciproca Sui, sibi, se.

Reciproci *Sui, sibi, se* utimur, cum tertia Persona transit in seipsam, ut: *Caesar recordatur sui, indulget sibi, armat se, loquitur secum.*

Et antecedente Verbo altero, ut: *Marcellus te Caesar precatur, ut ignoscas sibi, ne se hostem putes.*

Reciprocum Suus.

Reciproco *Suus* utimur, cum tertia persona transit in rem possessam, ut: *Recordatur Liberti sui. Indulget liberis suis. Defendit suos clientes. Scripsit manu sua.*

Et accedente altero Verbo, ut: *Timet Pompejus, ne deseratur a suis veteranis.*

Appendix.

Utimur Reciproco *Suus*, cum res possessa in Possessorem transit. *Ulciscentur illum mores sui. Hunc sui Cives Civitate ejecerunt.*

Brevis methodus Reciprocis rite utendi.

Admonitio. Si uspiam locus est monito, certe in Reciprocorum doctrina præceptionum parcum esse, usuique, ac lectioni honorum Auctorum relinqui plurimum oportet. Quidam rem totam hoc Præcepto unico plane explicant: *Nisi Amphibologia. vel Conjunctio copulans intercedat, nunquam non Reciproco utendum.* Quod Viris fortasse, non item Tironibus satisficiat. Alii quidam viginti e Despauterio Regulas congerunt, quas si pueris exhauriendas obtruseris, id demum consequere, ut tot usque laqueis confusi, anxii, nec exitum videntes, ipso errandi metu errent: Paucis itaque, ac certis Regulis viam Tironi præsignandam duximus; in eam vero rem præmonendi sunt: *I. Rectum eundem esse, ac Nominativum: cæteros casus Obliquos dici. II. Reciprocum adhiberi, cum in vernaculo venit: magának, magát, magoknak, magokat, etc. III. Hæc transire, seu referri, recipere se ad eum Rectum, vel Obliquum, quo ad quæstionem: Cujus? respondetur, vgr. Frater amisit librum suum. Cujus librum? Fratris. Igitur suus transit, seu refertur ad Rectum Frater. IV. Hæc Reciproca sæpe fieri in una Constructione, ut: Hic sibi soli canit. Subinde in duabus cohærentibus, ut: Monebo hominem; ut ne se prostituat.*

REGULA I.

Quotiescunque illud: *Magának, magát, etc.* refertur ad Rectum tertiæ personæ, utendum est Reciproco, ut: *Cato sua se manu interfecit.* Idque etsi altera Constructio accedat, ut: *Petiit a me Frater, ut secum essem.*

Exempla unius Constructionis: *Nemo se unquam odio habuit. Iste quidem sui oblitus videtur. Falso sibi*
G. blan-

blanditur. Ipse se Judici detulit. Omnia sibi licere putant. Dicit multa sibi, multa suis canibus opus esse. Ulysses Penelopæ suæ ignotus advenit. Quisque se, suaque curat maxime. Natos suos Saturnus devoravit. Ferae partus suos diligunt. Cicero ab inimicis suis proditus exulat. Obviam venit Patruus in fundo suo. Ceres ablata est a Verre e templis suis.

Duarum Constructionum: Rogai te Caesar, ut partes suas sequaris. Timent Cives, ne fundis suis exuantur. Dixit Ariovisto Caesar, se Gallis bellum intulisse. Omnes boni, quantum in se fuit, interfecere Caesarem. Laude digni sunt, qui officio suo rite funguntur. Gaudet Herus, cum agros suos tam feraces videt. Cato permoveri non potuit, quin sibi manus inferret. Metet Senex, quæ in Juventute sua conseverit. Ni destiterit homo sceleratus, sua eum poena consequetur.

REGULA II.

*Si illa: Magának, magát, etc. ad Obliquum referantur, Rectus autem sit primæ, vel secundæ Personæ, cum nulla inde oriatur Amphibologia, itidem Reciproco utendum erit, seu in una Constructione, ut: Vidi hominem caedentem se flagris. Seu in duabus, ut: Sva-
debo Patruo, ut filios suos melius educet.*

Exempla unius Constructionis: Habetis Ducem oblitum sui, memorem vestri. Nihil malo, quam me similem esse mei, illos sui. Tu primus docuisti filium, parcere sibi. Oppugnasti Rempubicam armis suis. Relinquo lectoribus iudicium suum. Caecidisti eum gladio suo. Cepi columbam cum pullis suis in nido suo. Sciscitatus sum ex Dejotaro, de Regno suo. Allocutus sum Fratrem ante domum suam. Dato cuique quod suum est.

Exempla in duabus Constructionibus, in quarum priore Rectus Primæ, vel secundæ personæ est: Hortatus sum omnes, ne partibus suis desint. Cavebo testamento, ne hæreditatem suam pessumdare possit filius. Deum roga, ne suam a te gratiam abstrahat. Efficies petulantia tua, ut patientiam suam rumpat Pater. Mi-

sereor mortalium, qui salutem suam in postremis habent. Promisi Patri, me res suas curaturum diligenter. Rectus primæ, vel secundæ personæ in posteriore Constructione: Orat hera, ut se ames, ad se venias. Mihi gratias agunt, quod se Reges appellaverim. Si me petierit, suis eum de criminibus accusabo. Si ad te venerit, suo eum nomine compellato. Mihi assignant, quod se servaverim.

REGULA III.

Si illa: *Magának, magát, etc.* referantur ad *Obliquum*, Rectus autem fuerit tertiæ personæ, cum nonnihil ambiguitatis inde exurgat, fere utendum est Pronomine Demonstrativo: *Ipsius, illius, ejus, ipsorum, etc.* Idque seu in una Constructione, ut: *Miles fit obviam Claudio in fundo ejus.* Sive in duabus, ut: *Constat Ciceroni, quam infensus ipsi sit Antonius.*

Exempla: *Vulpes devoravit leporem cum catullis ejus. David Goliatho caput abscidit gladio ipsius. Verres Cererem abstulit e templis ejus. Nunciavit Alexander Parmenioni, ipsi ventura auxilia, id est: Parmenioni. Accersit Pater villicum, cum filiis ejus, Villici. Condidit Titus Cajo, se in ipsius praedium venturum, Caji. Voluit Pater erudiri filium, sed ejus sumptibus, filii. Cavet amicus Paulo, res ipsius salvas fore, Pauli.*

REGULA IV.

Quodsi in utraque Constructione fuerit Rectus, attendendum est, ad utrum illud: *Magának, magát, etc.* referatur. Si ad Rectum ejus Constructionis referatur, in qua illud *Magának, etc.* reperitur, utendum est Reciproco. *Petrus Fratrem rogavit, ut snorum filiorum curam gerat.* hoc est: *Fratris.* Si ad

Rectum alterius Constructionis referatur, Pronomine Demonstrativo erit utendum, ut: *Petrus Fratrem rogavit, ut filiorum ipsius curam gerat, hoc est Petri.*

Sic: *Seripsit Verres Dolabellae, ut ex ipsius Provincia decedat, id est Verris. Docuit Dionysius Rex filias, ut ardentibus juglandium putaminibus ipsi barbam adurerent, id est Dionysie. Rogavit aeger Medicum, et suae ipsius valetudinis curam gereret, Medici. Rogavit Pythius Piscatores, ut ante hortos ipsius piscarentur, Pythii. Pater jussit filium, in ipsius cubiculum concedere, Patris. Queritur Petrus, quod Paulus aprum in ipsius sylva occiderit, Petri. Non ignorat Caesar, quam perniciem ipsi moliatur Senatus, Caesari. Metuebat Victor, ne Cato eum interficeret. Victorem.*

REGULA V.

Si post *Rectum*, vel *Obliquum* sequatur *Conjunctio Et*, Pronomine Demonstrativo utendum est, ut: *Pater, et ejus proles capti.*

Sic: *Columba, et ejus pulli in nido jacent. Odi Marium, et ejus factionem. Fur condemnatus est, et ejus socii. Pacem cum Antiocho, et ejus foederatis iniit. Herum perdidit, et ejus filium.*

Reciproco tamen utendum imò: quando Reciprocum praecedit conjunctionem *Et*, et subsequens *Magának, magát, etc.* ad illud refertur, ut: *Petrus se, et liberos suos occidit.* 2do: Quando adest Verbum Activum, vel Passivum, et illud *Magának, magát, etc.* Conjunctionem *Et* sequens, ad *Rectum* refertur, ut: *Petrus Paulum, et liberos suos occidit, id est: Petri. Petrus a Paulo, et servis suis occisus est, id est: Petri.*

Appendix.

A Classicis Auctoribus non raro loco Demonstrativi Reciprocum, et vicissim adhiberi reperies. Sic Cicero: Vix tamen *sibi* de mea voluntate concessum est. Ubi diserte *sibi* pro *illi* sumptum notat Manutius. Idem Cicero: Non enim a te emit, sed priusquam tu suum *sibi* venderes: possedit. Loco *ipsi*. Lucanus: Quæ nox *sibi* proxima venit insomnis. Loco *ipsi*. Seneca: Multum dederis, si nihil *sibi* dederis, præter exemplum. Loco *ipsi*, etc. Quæ tamen exempla Tironibus neuti-quam imitanda, nisi fortasse, quod sæpe fit, e contextu ipso Orationis ambiguitas omnis tollatur.

DE CONSTRUCTIONE PRÆPOSITIONUM.

Verba absoluta, et intransitiva, Præpositionum beneficio in Casus transeunt, ut: *Cum apud eum Sulpicius sederet, et Antonius in porticu ambularet, Catulus ad eum cum fratre venit.*

Transitiva præter proprium Casum; etiam Præpositiones cum suis Casibus admittunt, ut: *Propter virtutem, et probitatem, etiam quem nunquam vidimus, diligimus.*

Verba Composita, sæpe Casum Præpositionis habent, ut: *Adiit Persarum Magos. Urbem noctu invasit.* Et repetita Præpositione, ut: *Haeredes adeunt ad Verrem. In Galliam invasit Antonius.*

Hanc repetitionem amant multa Verba Composita ex Præpositionibus: *a, ab, de, ex, in,* ut: *Averte tuum a me animum. Abduco me ab omni negotio.*

Sic: *Aspiro ad honores. Applicare se ad litteras. Adscribor ad caeteros. Adjungo me ad te. Convivo cum aliquo. Colludo cum hoste. Consonat vita cum oratione.*

Detrahere, detrudere, depellere hostem de statione. Egredior, ejicior, emigro ex Urbe. Evocor, evolo e carcere. Incurrere in aliquem. Injicere in aquam, Insidere in equo, etc.

Præpositiones cum Accusativo.

Accusativo serviunt: *Ad, apud, ante, adversus, vel adversum, cis, citra, circiter, circa, contra, erga, extra, inter, intra, infra, juxta, ob, penes, per, pone, post, prope, propter, præter, secundum, supra, secus, trans, ultra, versus, usque, ut: Secundum te nihil mihi amicus solitudine.*

Versus suo Casui postponitur, ut: *Arpinum versus.*

Præpositiones cum Ablativo.

Ablativo gaudent: *A, ab, abs, absque, cum, coram, clam, de, e, ex, pro, prae, procul, palam, sine, ut: Clam iis eam vidi.*

Tenus, quemadmodum Versus, postponitur, et Genitivum desiderat, si nomen sit plurale, ut: Lumborum tenus. Narium tenus. Si singulare sit nomen, Ablativum petit, ut: Umbilico tenus.

A, AB, ABS.

A, Consonantibus præponitur, ut: A fronte, a tergo, a lateribus tenetur. Ab. Vocabulis, ut: Cupio ab omnibus amari. Et nonnullis Consonantibus, præcipue: L, R, S, N, J, ut: Ab Senatu, ab nullo, ab Legatis, ab Rege, ab Jove.

IN, SUB, SUPER.

In, Sub, Super modo Accusativum, modo Ablativum pro varia significatione postulant.

In, cum Verbis motus Accusativum amat: *Abi in exilium*. Item pro *erga*, *contra*, *ad*, *pro*, *per*, ut: *Brutus pius in Patriam, crudelis in liberos*. *Crescit in dies periculum*. *In diem tibi librum commodo*.

Cum vero quies, aut aliquid in loco significatur, Ablativo gaudet, ut: *In Templo sum, in foro, in solitudine*. Item cum ponitur pro *inter*, ut: *Nisi in bonis, amicitia esse non potest*.

SUB.

Sub Accusativum postulat, cum ponitur loco *circiter*, *per*, *paulo ante*; vel cum tempus significat, ut: *Sub Vesperum, sub noctem, sub pugnae finem*. Item pro *post*, ut: *Sub eas litteras tuae lectae sunt*.

Et cum Verbis motus, ut: *Nix sub aspectum cadit*. *Abscondit se sub scalas*.

Cum Verbis quietis Ablativum petit, ut: *Sub umbra consedimus*. *Sub dio*.

SUPER.

Super, Accusativo servit, cum Praepositioni *subter* contraria est: maxime, cum motus significatur, ut: *Sedeo super terram*. *Tegula cecidit super caput*.

Item cum significat *Inter*; ut: *Super coenam occisus est*. vel *Praeter*, ut: *Super caetera scelera illud item facinus commisisti*. *Ultra*, ut: *Erant super mille Imperatores*.

Ablativo adjungitur, cum pro *de* ponitur, ut: *Hac super re alias scribam*.

Et interdum cum Verbo quietis, maxime apud Poetas, ut: *Vividi super fronde quievimus*.

SUB.

SUBTER.

Subter, ferme Accusandi Casum postulat, si-
ve quietis, sive motus Verbis jungatur, ut:
Plato cupiditatem subter praecordia locavit.

Præpositio versa in Adverbium.

Præpositio, cum suo casu privatur, in Ad-
verbium migrat, ut: *Multis post annis.*

Nota. Hujus generis sunt: *Ante, contra, citra, cir-
cum, circiter, extra, infra, intra, etc.*

Præpositiones aliis Præpositionibus præpositæ.

Præpositiones nonnunquam aliis Præpositioni-
bus præponuntur, ut: *Nuncii nobis tristes ve-
nerunt ex ante diem Nonas Junias, usque ad
pridie Calendas Septembris.*

Usque tamen fere alteram Præpositionem
desiderat, ut: *Ab Æthiopia usque venis. O-
mnes sententias Philosophorum usque a Tha-
lete enumeravit.*

Nisi postponatur Nominibus Oppidorum,
ut: *Romam usque. Carthaginem usque.*

DE CONSTRUCTIONE ADVERBII.

Nominativus post Adverbium.

En, ecce, Nominandi, seu Accusandi Casum
postulant, ut: *En miserum hominem. Ecce no-
va turba, et rixa.*

Genitivus Post Adverbium.

*Satis, abunde, affatim, parum, instar, ergo,
pro*

pro causa, Genitivum postulant, ut: *Satis verborum, parum rerum. Unus instar omnium.*

Item Adverbia Superlativa a Nominibus orta, ut: *Maxime omnium floruit.*

Et Adverbia loci: ubi, ubinam, ubicunque, ubivis, quoquo, nusquam: Genitivos terrarum, gentium, locorum, eleganter admittunt. *Nesciebam, ubi terrarum esset. Nusquam gentium fratrem invenio. Ubique locorum spargitur.*

Dicitur et longe gentium, *Tu longe gentium abes.*

Huc spectant Adverbia: *Eo, huc. Eo consuetudinis deventum. Eo scelerum, huc majorum devenit.*

Pridie, et Postridie et Genitivum, et Accusativum petunt, ut: *Pridie ejus diei venit. Postridie ludos Apollinares. Pridie Nonas Calendas.*

Nota. 1o. Pridie, et Postridie natura sua Genitivum tantum petunt; ideo si cum Accusativo legantur, subintelligitur *ante, vel post.* Sic, dum dicimus: *Pridie Calendas*, idem est, ac *priori die ante Calendas.*

Sic: Tertio Nonas Januarias, Septimo Calendas Septembres: idem est, ac: *Die tertio ante Nonas. Die septimo ante Calendas.*

2do. Ad hæc admittunt verbum cum Particula quam ut: *pridie, quam excessit e vita. Postridie intellexi, quam a vobis discessi.*

Dativus post Adverbium.

Quædam dandi Casum postulant more eorum, unde deducuntur, ut: *Congruenter, convenienterque naturæ vivere;* nam congruens, conveniens Dativo gaudent. *Ac-*

Accusativus post Adverbium.

Propius, proxime, perinde, ut Prope, Accusandi Casum exigunt, ut: Vide, ut propius Urbem, quam proxime Italiam cum Co-piis sis.

Abhinc, Verbis Præteriti temporis junctum Accusativum, seu Ablativum postulat, ut: duos ab hinc annos: vel duobus abhinc annis mortuus.

Ablativus post Adverbium.

Comparativa Ablativo gaudent, ut: *Lacrima nihil citius arescit.*

Adverbia Loci.

Adverbia, quibus interrogatur, sunt hæc: *Ubi, unde, quo, qua, quorsum.*

Ad interrogationem *Ubi* redduntur: *Hic, isthic, illic, ibi, inibi, ibidem, alibi, alicubi, ubique, utrobique, ubilibet, ubivis, ubicunque, passim, vulgo, intus, foris, nusquam, longe, peregre. Item supra, subter, infra, ante, post, extra.*

Ad *Unde* redduntur hæc: *Hinc, isthinc, illinc, inde, indidem, aliunde, undelibet, undevis, undecunque, undequaque, alicunde, eminus, cominus, peregre, foris.*

Ad *Quo?* *Huc, isthuc, illuc, eo, eodem, illo, alio, alio, neutro, utroque, quoquo, quocunque, quovis, quoquolibet, intro, foras, peregre, longe, nusquam.*

Ad *Qua?* *Hæc, isthæc, illac, aliqua, qualibet, quacunque.*

Ad *Quorsum?* *Horsum, istorsum, illorsum, aliorsum, deorsum, sursum, dextrorsum, sinistrorsum, prorsum, rursum, introrsum, introrsus, retrorsum, quoquoversum, vel versus.*

Nota. Hæc ad Nomenclatorem potius, quam Syntaxim pertinent, nec adeo memoriæ mandanda videntur.

De Adverbiorum Constructione cum
certo Verbi MODO

UT.

Ut, pro *Postquam* Indicativum petit, Sic:
Ut ab Urbe discessi, quotidie ad te scripsi.
Item pro *Quomodo* cum quadam admiratione:
Ut est falsus animi! Ut Cneus noster jacet!

Post has voces: *Adeo, ita, sic, tam, talis, tantus, tot* fere nunquam ponitur *quod*, sed *ut* cum Subjunctivo, ut: *Adeone tu hujus Urbis hospes, ut haec ignores?*

Antequam, et Priusquam.

Antequam, et Priusquam tum Indicativis, tum Conjunctivis junguntur, ut: *Antequam dicere instituo, vel institutam. Omnia experior, priusquam pereo, vel peream.*

Ne vetantis.

Ne Subjunctivum petit, cum aliquid prohibemus, ut: *Ne culpam in me conferas.* Petit et Imperativum maxime apud Poetas, ut: *Abi, ne jura. Ne fugite hospitium.*

Adverbia Positivis juncta.

Per, perquam, sane, valde, oppido, imprimis, cumprimis, apprime, admodum, vehementer, et alia id genus fere Positivis gaudent, ut: *Vir perdoctus, perquam providus. Oppido pauci. Imprimis inter suos copiosus.*
Quam.

Quam, admirationi, vel interrogationi serviens, Positivo jungitur, ut: *Quam multi delirant! Quam fallaces sunt hominum spes!*
Item, cum pro *Quantum* ponitur, ut: *Quam morosi sunt, qui amant.* Pro-

Pro *Quantum* sumptum Superlativis jungitur, ut: *Veni itineribus, quam potui maximis. Aves nidos struunt, quam possunt, mollissimos. Diligentia utor, quam possum, maxima.*

Quam ut eleganter Comparativa sequitur, ut: *Altius est, quam ut conspici possit. Maledicentior est, quam ut ultra ferri possit.*

Pro *Valde* Superlativis eleganter additur, ut: *Caesari, quamprimum, quam saepissime, quam maximas gratias agito.*

Tam, et *Quam* raro Comparativa, aut Superlativa copulant.

Adverbia, in *um* et *o* finita.

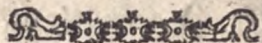
Adverbia in *um* positivis gaudent, ut: *Parum, multum, nimium, tantum, aliquantum*, ut: *Parum firma sunt, quae scribis.*

In *o* finita comparativis adherent, ut: *Paulo, nimio, aliquanto, tanto, eo, quo, multo, hoc pro tanto*, ut: *Quanto superiores sumus, tanto submissius nos geramus.*

Multo etiam Superlativis additur, ut: *Omnis arrogantia odiosa, ingenii multo molestissima.*

Adverbia: *Multo, facile, longe* Superlativis adduntur, ut: *Vir omnium facile, longe, multo doctissimus.*

Nota. Hæc vel ad ornatam Syntaxim pertinentia, vel ita nota, ut in nulla lingua contra peccari possit, tanti non videntur, ut memoriae mandentur.

DE CONSTRUCTIONE INTERJECTIONIS.

O, tribus Casibus adjungitur: Nominandi, ut: *O Vir amicus!* Accusandi, ut: *O me perditum!* Vocandi, ut: *O Dave adesdum!*

Heu, *proh*, modo Nominandi, vel potius vocandi Casum postulant, ut: *Heu pietas! heu prisca fides! Proh dolor! tantum degeneravimus.* Modo Accusandi, ut: *Heu me miserum! proh Deum, hominumque fidem.*

Hei, *vae* Dativo gaudent, ut: *Hei misero mihi! vae tibi.*

DE CONSTRUCTIONE CONJUNCTIONIS.

Conjunctiones copulativæ, et disjunctivæ, cum ad idem Verbum referuntur, similes Casus connectunt, ut: *Divitiarum, et formæ gloria fluxa est.*

Nota. Conjunctiones copulativæ, ut in Nominibus eosdem Casus, ita in Verbis eosdem Modos copulant, v. gr. *Si dolueris, mihi que satisfeceris.*

Quam, nisi, an, præterquam eosdem item Casus copulant, ut: *A nemine legi malo, quam a te. Senatus id potuit, an populus? Nemo, nisi tu. etc.*

Exceptio.

Aliquando huic Constructioni certa dictionum proprietates obstat, ut: *Fui Romæ, et Athenis. Emisti librum centusse, an minoris?*

Etsi, Tametsi etc.

Etsi, tametsi, quamquam in principio statim

sententiæ Indicativum postulant, ut: *Et si vereor Judices etc.* Alibi etiam subjunctivum desiderant, ut: *Quamquam receptum sit, fieri nolim.*

Etiamsi, Quamvis, licet, ut, pro *quamvis* subjunctivo gaudent, ut: *Brevia mala, etsi maxima sint, tolerabilia. Ut summa haberem caetera, temporis satis non habeo.*

Ne causalis.

Ne causalis Coniunctivum amat, ut: *Hei metuo, ne quid mali adportet.*

Vereor, timeo, metuo cum ut, aut *ne* iunguntur, sed contraria significatione. *Vereor,* ut: *hoc fiat,* idem est, ac si dicas: *Vellem, cuperem id fieri, sed ut metuo, non fiet. Vereor, ne hoc fiat.* *Nollem id fieri; sed ut metuo, fiet. Vereor, ut placari possit.*

Ne non, idem est, quod *ut: Timeo, ne non impetrem.*

Si tertiam addideris negationem, te omni metu liberum significabis, ut: *Non vereor, ne hoc officium Servilio non sim probaturus.*

Ut ne venuste pro *ne* ponitur, ut: *Opera datur, ut: ne iudicia fiant.*

Nota. Vereor, ne eveniat malum, quod nolo. *Vereor, ut* obveniat bonum, quod cupio. Sic: *Timet amicus, ne aeger moriatur,* id est: *ne* eveniat malum, seu mors aegri. quam nollet. *Qui haereditati inhiat, metuit, ut aeger moriatur,* hoc est, ut obveniat bonum haereditatis, et mors aegri, quam cuperet. Formidat, ne Magister resciat. Formidat, ut ignoscat. In metu sumus, ne vincamur; in metu, ut vincamus. Metuo, ne verberibus caedar; metuo, ut, vel ne non praemium reportem.

Ni, nisi, si.

Ni, nisi, si tum Indicativum, tum Coniunctivum amant, ut: *Mirum, ni domi est. Nisi restituerit, pendebit.* Quod

Quod causalis.

Quod cum causam, ac rationem reddit, tam Indicativo, quam Coniunctivo gaudet. *Bene factum, quod librum misisti. Miratus sum, quod tua manu scripseris.*

Nota. Notus est hic scopulus, a prima pueritia quod et ut confundentium. Quod idem significat, ac quia, et plurimum de re gesta, seu præterita usurpatur, ut: *Gaudeo, quod veneris. Ut idem significant, ac. eo fine, ea causa, ideo: Scripsi, ut venires.*

2do. Quando quod causam non assert, Subiunctivum petit, ut: *Spargunt, quod hostes caesi sint.* Nisi Verbum futuri temporis sit; tum enim Indicativo utendum, ut: *Spero, quod ad me venies, vel venturus sis.*

3tio. Sparsim alioquin per Syntaxim dictum est, ut adhibendum post *tot, tantus, talis,* et particulas: *adeo, ideo, tam, sic, ita etc.*

4to. Post Verba: *petendi, jubendi, timendi,* et quæ voluntatem, aut studium significant, ut: *Volo, curo, laboro etc.*

5to. Et quæ eventum significant, ut: *Fit, evenit, etc.*

Verbum *Videor* Conjunctionem *Quod* respicit, nec dixeris: *Videtur, quod sim doctus,* sed: *Videor mihi esse doctus.* Item numero multitudinis: *Videmur vobis esse docti.*

Quia.

Quia pro quod utrumque Modum admittit: *Beatus mihi videor, quia cum Scipione vixerim. Quia postrema aedificata, Neapolis appellatur.*

DE CONSTRUCTIONE FIGURATA.

Oratio tres Virtutes habere debet, ut *Emendata,* et *Dilucida,* ut: *Ornata sit;* quibus virtutibus totidem vitia contraria sunt; nam emendatæ *Barbara:* dilucidæ *Obscura:* ornate *Inornata* adversantur,

Barbaræ Orationis Vitia.

Duo sunt vitia, quibus Oratio barbara, et rustica efficitur, Solæcismus, et Barbarismus; quæ, qui pure, et emendate loqui volet, omni contentione, velis, ut ita dicam, remisque fugiet.

Quid sit Solæcismus, et quot modis fiat?

Solæcismus, Constructionis, atque emendatæ Orationis, de qua hætenus egimus, hostis infestissimus, est vitiosa, et contra Regulas partium Orationis compositio. Is fit quatuor modis: *Additione*, cum aliquid Orationi contra præcepta Grammaticæ additur, ut: *Scribo cum calamo. Ludo cum pila. Detractione*, cum aliquid detrahitur, ut: *Eo forum. Redeo agro. Transmutatione*, cum partium Orationis ordo turbatur, ut: *Enim hoc voluit. Autem non habuit. Immutatione*, cum pars una pro altera ponitur, ut: *Grave fers res ad-versas*; pro *graviter*.

Fiunt Solæcismi etiam per cæteras Orationis partes. Item per ea, quæ ejusdem generis, et partis sunt: ut: *Eo intus. Sum intro. Quid huc agis; Quando hic venisti. Tu fecisti, aut ille?* pro *an ille*.

Denique per accidentia partium Orationis. Per *Casus*, ut: *Quo is? Romæ. Venio Brundisii*. Per *Personas* ut: *Sedeat, accedat*; pro *sede; accede*. Per *Modos*; ut: *Rogo; ut mihi opem fers*. Per *Tempus*; ut: *Redeam*; pro *redibo*.

Quid sit figurata Constructio? quid Figura?

Cum apud Viros doctos, et qui pure loquendi laude floruerunt, aliquid legerimus, quod Grammaticorum legibus repugnare videatur, non continuo existimabimus, eos Solæcismum fecisse, cum ipsorum auctoritate, testimoniisque soleant Grammatici ipsa præcepta confirmare. Nam sunt quædam, quæ faciem quidem Solæcismi habent, vitiosa tamen non sunt. Hoc novum loquendi genus, *Figura Verborum*, aut Orationis, seu ut Græci loquuntur, *schema lexeos* appellatur.

Est enim Figura, nova loquendi ratio a trito, et vulgari sermone remota, quæ fere ratione aliqua nititur.

Admonitio. Quæ hactenus de Figurata dicta sunt, uti exponenda sunt, ita, cur memoriæ mandentur a discipulis, ratio non videtur; præsertim cum et reliqua, quæ de Figuris afferentur infra, in multis Provinciis nequaquam edisci soleant.

ENALLAGE, seu Immutatio.

Immutatio, vel *Enallage* Figura est, cum pars un Orationis pro alia ponitur, ut: *Quam turpis est assentatio, cum vivere ipsum turpe sit.* Pro *vita ipsa.* Verbum pro Nomine. *Philothimus, nullus, venit:* pro non Nomen pro Adverbio.

Sic: Scire tuum nihil est, pro *scientia.* Recens advenit, pro *recenter.* Fuit in Senatu frequens, pro *frequenter.* Facto opus est, pro *facere.* Irasci dedecet, pro *ira.*

Fit etiam Enellage per attributa partium Orationis, ut: per *Modos*, ut: *Respiravero, si te videro,* pro *respirabo.*

Sic: Age, quod velis, pro *vis.* Dicam, cujus jussu venio, pro *veniam.* Humanissime egisti, qui me certiore feceris, pro *fecisti.* Dixit, se mihi cras argentum dare, pro *daturum.*

Per *Tempora*, ut: *Unum ostende, et vicisti,* pro *vinces.* Sic, memini me eam videre, pro *vidisse.* Curabis valetudinem tuam, pro *curato.* Perii, si me destituit, pro *peribo.*

Nota. Immutatur etiam Genus Verborum Deponentium, quorum permulta etiam exitum Activi habent, ut: *Adulo, adolor: assentio, assentior, Depasco, or. Aucupo, or. Fabrico, or. Palpo, or. Frustro, or. Lacrimo, or. Impertio, or. Ludifico, or. Revertio, or. Velifico, or. etc.*

Per *Casus*, ut: *Projice tela manu sanguis meus,* pro *mi.* *Est illi cognomen Capitoni,* pro *Capito.* *Urbs Buthroti,* pro *Buthrotum.*

Huc pertinent quam multa Nomina, ac Verba varios Casus tam proprios, quam communes regentia, ut sparsim in Syntaxi dictum.

Per *Numeros*, ut: *Pars in frustra secant.*

Nota. Quam ampli usus, tum ad variandam Oratorem, tum in versificando sit hæc Figura, ex iis, quæ de

verborum copia, in ornata Syntaxi, atque in arte metrica traduntur, intelliges. Nec tamen putes pro arbitrio Casus, Tempora etc. sine Solæcismo immutari posse, sed quod Alvarus monet, tum demum, cum hæc mutatio ratione aliqua nititur, nempe vel Regula, vel Figura alia.

ECLIPSIS, seu Omissio.

Eclipsis, seu *Omissio* Figura est, cum id, quod in Oratione deest, foris petendum est, seu *tacite subintelligitur*, ut: *Si tiro ad me; Cogito in Tusculanum*, id est: *ad me venerit, cogito proficisci in Tusculanum. Ridere Convivæ, calumniari ipse Apronius*, id est: *coepit*.

Nota. Hæc Figura latissime patet, et fere per omnes, Oratiouis partes manet. Sic Nomen desideratur in sequentibus, ut: *ad Veneris: Martis ventum est, intellige: Templum, Fanum. Ajunt, dicunt, homines. Pluit, tonat etc. Caelum. Tum alter, inquit. Abesse tridui, iter. Diu nullas accepi: litteras. Accusare aliquem furti: crimine, de crimine. Parvi æstimo: aeris pretio. Interest illius: causa. Decies sestertium: centena millia. Civica donatus: Corona. Uxorem duxi, domum. Id magni laboris, ac ingenii fuit: opus. Obiit, mortem. A pedibus, a scriptura servus vel Minister. Solvit a littore: naves.*

Desideratur *Verbum*, ut: *Quid mihi autor es, ut faciam. Stupere gaudio Græcus: coepit. Studes, an piscaris, an simul omnia: facis? Sed plura, cum rediero: scribam. Tua epistola librarii manu: scripta. Medius fidius, me Castor, me Hercle: adjuvet.*

Præpositio desideratur, ut: *Homo id ætatis, circa. Rediit Egypto, ab. Te Consule, sub. Vixit annos decem, per. Doctior cæteris, prae. Ingredi Italiam, in. Cave, cadas, ne. Fac, ames, ut. Frangas citius, quam flectas; fiet citius, ut frangas.*

Verum de hac Figura multa hæctenus in Notis nostris observavimus.

ZEUGMA, seu Connexio.

Zeugma Figura est, cum id, quod in Oratione desideratur, e proximo assumitur, manente eodem Genere, Nuncro. Casu, cæterisque attributis, ut: *Nulla possessio* *nul-*

nulla vis auri pluris, quam Virtus aestimanda est. Virtus, honestas, et pudor cum Consulibus esse cogebat.

Nota. Alioquin dicendum fuisset: *Nulla possessio pluris aestimanda est. Nulla vis auri pluris aestimanda est. Virtus cogebat, pudor cogebat etc.* Verbum cogebat singulis Substantivis redditur, servato eodem Numero, Persona, Modo, Tempore. Ejusmodi exempla undique se offerunt; nec adeo multi momenti Figura est, et ab aliquibus pro Ecclipseos specie habetur:

SILLEPSIS, seu Conceptio.

Sillepsis est, cum id, quod in Oratione deest, e proximo assumitur; mutato tamen Genere, aut Numero, aut Casu, aut aliquo e cæteris attributis, ut: *Risus populi, atque admiratio omnium facta est.*

Nota *Risus populi factus est, admiratio facta est.* Ubi Genus mutatum vides. Sic: *Nulla expeditio, nullum prælium sine me factum. Plenum his forum: et (plenas) Basilicas videmus. Utinam hic surdus (factus sit), hæc muta facta sit.* Per *Casus*, ut: *Si augeam (iracundiam) an adjutor sim ejus iracundiæ. Id agit populo, ut placerent (Fabulae), quas fecit Fabulas. Quem exules coeperunt montem; herbidus (mons) est.* Per *Numeros*, ut: *Frons, oculi, vultus sæpe mentiuntur, frons mentitur, vultus mentitur.* Per *Personas* ut: *Pater, ego, Fratresque mei arma tulimus, Pater tulit, ego tuli etc.* Per *Tempora*, ut: *Elegantius loqueris, ac superioribus annis, loquebare.*

PROLEPSIS, seu Anteceptio.

Prolepsis; seu Anteceptio est, cum Dictio aliqua totum significans præcessit, quæ rursus in partibus intelligitur, neque explicatur, ut: *Duo Reges Romam auxerunt: Romulus bello, Numa pace.* Id est: *Romulus bello auxit, Numa pace auxit. Exercitus hostium duo; unus ab Urbe, alter a Gallia obstant.*

Nota. Hæ tres Figure; Zeugma scilicet, Syllepsis, et Prolepsis, non admodum inter se diversæ sunt, ac ab Ecclipsi in eo differunt, quod hæc id, quod in oratione desideratur: *extrinsecus*, istæ vero ex antecedenti,

vel propinquo assumant, seu compleant. Ita hac distinctione multum vexare pueros, nullius utilitatis labor est.

ARCHAISMUS, vetusta phrasis.

Archaismus est Constructio, qua prisca vetustas potissimum usa; nunc autem exoleta est, ut: *Nescio, quid absente nobis (me turbatum est.*

Nota. Jura te neminem (*nemini*) nociturum. Hanc rem sibi sperant praesidio futurum, *futuram*. Fastidit mei, *me*. Ego expedibo, *expediam*. Meos parentes careo, *perentibus*. Cujusmodi apud Ennium, Lucretium Comicos passim offendes.

HELLENISMUS, seu Graecismus.

Hellenismus est Constructio, quae Graeci sermonis leges non latini observat, ut: *Age aliquid eorum, quorum consuevisti.*

Nota. Sic quia verba certandi, ut: *Pugno, bello, contendo, certo, etc.* apud Graecos Dativum habent, idem sibi licere putant Poetae, ut: *solus tibi (tecum) certet Amyntas. Rigor aquae nivibus certans, etc.* 2. Sic Ablativum partis Accusativo mutant: *Tremet ossa pavore. Verbena tempera cinctus.* 3. Quia Ablativo carent Graeci, Genitivo, aut alio utuntur, ut: *Abstine irarum. Define lacrymarum. Regnare populorum. Ejus temporis venit in mentem, etc.*

DE BARBARISMO.

Barbarismus est dictio aut omnino barbara, aut latina quidem, sed scripto, vel pronuntiatione vitiosa.

Barbara omniu, et peregrina, ut: *Perla, pro unione. Aviso pro admoneo, etc.*

Latina dictio vitiosa fit pluribus modis: Per Genera, ut: *Glada pro Gladii.* Per numeros, ut: *Scopa pro Scopae. Tritica pro Triticum.* Per declinationem, ut: *Fames, Famei, pro Famis. Vasibus. pro vasis.* Per Conjugationem, ut: *Stavi, pro Steti. Legebo, pro Legam. Veneravi, pro Veneratus, sum.*

Divisione, cum dividimus conjuncta, ut: *Sylvae, pro sylvae duarum: Dissoluo pro dissolve, trium Syllabarum.*

Cum-

Complexione, cum divisa junguntur, ut: *Phaeton*, pro *Phaeton*.

Adjectione litteræ, ut: *Reliquiae*, gemino L pro simplici. *Alituum*, pro *Alitum*.

Syllabæ, ut: *Dicier*, pro *dici*. *Mavors* pro *Mars*.

Aspirationibus, ut: *Hinsidia* cum scribendum sit sine aspiratione. *Insidia*.

Temporis, cum Syllabæ brevi, quæ unum habet tempus, additur alterum, ut: *Italia*, prima longa pro brevi.

Detractione litteræ, ut: *Peculi*, pro *Peculii*.

Syllabæ, ut: *Temnere*, pro *contemnere*.

Aspirationis, ut: *Odie*, pro *hodie*.

Temporis, cum syllabæ longæ quæ duo habet tempora, unum detrahitur, ut fiat brevis, ut: *Unius affligit*, media brevi pro longa.

Immutatione, cum littera una, aut syllaba pro alia ponitur, ut: *Olli* pro *illi*.

Transmutatione, cum littera, aut syllaba e suo loco in alienum transfertur, ut: *Interpetror*, pro *Interpretor*.

Fiunt denique Barbarisimi tenore, cum accentu pro alio, utimur, ut si Præpositiones a suis casibus separemus, easque tenore acuto, vel inflexo pronunciemus, ut: *ad eum*, *ab illo*, *a quibus*, *circum littora*, cum gravi accentu, dissimulata distinctione, simul eam suis casibus pronuntiandæ sunt, tanquam si una esset vox.

Admonitio.

Puer cum leget apud Virgilium:

Nec spes libertatis erat, nec cura peculi.

Aut: *Troas reliquias Danaum, atque immitis Achillei.*

Aut: *Alituum, pecudumque genus sopor altus habebat.*

Aut: *Italiam fato profugus, Lavinaque venit littora.*

Cum hæc inquam, et similia leget, ne putet Principem Poetarum Barbarismum fecisse, multa enim Poetis permittuntur, quæ cæteris Scriptoribus denegantur. Neque miretur, si apud M. Tullium, Oratorum Principem. *Liberum*, *Sestertium*, *cognoram*, *nörunt*, aliasque id genus verborum immutationes offenderit; neque enim Barbarismi sunt detractione, siquidem a consuetudine, certissima loquendi regula, impetratum est, ut etiam Oratoribus sic loqui liceret.

Obscuræ Orationis vitia.

Verba inusitata, et a consuetudine quotidiani sermonis remota, obscuritatem; et tenebras Orationi afferunt, ut: si quis *oppido*, pro *valde* dicat *Averuncare*, pro *avertere*. Eandem obscurat vitium, quod a Græcis *Alkyron*, a Latinis *improperium* dicitur, ut, *Sperare*, pro *timere*. *Virg*

Hunc ego si potui tantum sperare dolorem.

Item ambiguitas quæ *Amphibologia* Græce appellatur, idque vel in uno verbo, ut: *Taurus animalne sit, an mons, an signum in Coelo, an nomen hominis, an radix arboris?* nisi distinctum, non intelligitur. Vel in sermone, ut: *Audiui Chremetem percussisse Demeam*. Obscuratur præterea Oratio, cum sermoni deest aliquid, quo minus plenus sit per per *Meosin*, hoc est: Diminutionem, vel contra, cum inani verborum turba, atque copiosa loquacitate obruitur Oratio, quam *Perisologiam* vocant.

Impeditur denique sermo, quo minus dilucidus sit, si longa *Parenthesis* interjiciatur, aut si verba confusa, permistaque longius trajiciantur. *Hor. Namq. pila lippis inimicum, et ludere crudis*. Rectus enim ordo est. *Namque pila ludere inimicum est lippis, et crudis*. Quod vitium *Synchysis*, vel *Hyperbaton* obscurum, hoc est, confusa, et perturbata verborum transgressio vocatur. Si hæc vitabimus, dilucida erit Oratio.

Appendix.

Cum Orationis structura decoris gratia variatur, neglecto simplici sermonis ordine, non vitium est, sed virtus, quæ *Hyperbaton* appellatur, id est: transgressio verborum. *Cic. pro Cluent. Animadverti, Judices, omnem Accusatoris Orationem in duas divisam esse partes*. In duas partes divisam esse, simplex erat ordo, sed durus, et incomptus.

Hyperbati aliquot Species.

Hyperbati, seu Transgressionis aliquot sunt species. *Anastrophe*, est duorum verborum ordo præposterus, ut: *mecum, tecum, secum, nobiscum, quibus de rebus.*

Anastrophe illa: *Urbem, quam statuo, vestra est: Eunuchum, quem dedisti nobis, quas turbas dedit, pro quam Urbem statuo: quem Eunuchum dedisti nobis;* admodum dura est.

Thmesis est, cum Verbum compositum dividitur aliqua dictione interposita, *Cic. ad Att. Per mihi gratum erit, si id curabis ad me perferendum.* Idem. *De Senect. Omnia memoria tenebat, non domestica solum, sed etiam externa bella.*

Ejusdem generis sunt illa: *Rem vero publicam penitus amisimus. Praeclarum est pro Patria, Reque publica mortem oppetere.*

Parenthesis est brevis sensus sermoni, antequam absolvatur, interjectus. *Cic. in M. Anton. O praeclarum custodem ovium (ut ajunt) Lupum! Liv. Tantum (Proh dolor!) degeneravimus a parentibus nostris.*

Inornatae Orationis vitia.

Cacophaton est obscænum dictum, sive id uno verbo, sive pluribus, sive deformi litterarum concursu fiat.

Tapinosis est, qua rei magnitudo, vel dignitas minuitur, ut: *Si quis parricidam, hominem nequam vocet.*

Tautologia est ejusdem verbi, et sermonis iteratio. Verbi; ut: *Nam cujus rationis ratio non exstat, ei rationi ratio non est fidem habere.* Sermonis, ut: *Ibant, qua poterant, qua non poterant, non ibant.*

Vitanda est nimia ejusdem litteræ assiduitas, ut: *Quidquam, quisquam, cuiquam, quod convenit, negat.*

Macrologia, est longior, quam oporteat, sermo, ut: *Livius. Legati, non impetrata pace, retro domum, unde venerant, abierunt.*

Pleonasmus est vitium, cum supervacuis verbis orneratur Oratio, ut: *Ego meis oculis vidi.* Satis enim est, *vidi.*

Cavendum etiam diligenter est, ne Consonantes aspere concurrant, ut *S*, ultima, cum *X* proxima, ut: *Exercitus Xerxis.*

Durius etiam fit concursus, si utraque se ipsam sequatur, ut: *Ars studiorum. Rex Xerxes.*

Vitandi et crebri Vocalium concursus, qui hiulcam, et hiantem orationem reddunt, ut: *Baccae Aeneae amoenissime impendebant. Viro optimo obtemperasti olim.*

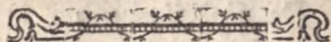
Illud quoque vitium est, si multæ voces ejusdem exitus in unum locum congerantur, ut: *Flentes, plorantes, lacrymantes, obtestantes.*

Et si verbi prioris ultimæ syllabæ sânt primæ sequentis, ut: *O fortunatam natam me Consule Romam!*

Appendix.

Si quando puer apud graves Oratores aliquid invenerit, quod supervacaneum, atque otiosum esse videatur, ne id sine causa factum esse putet; adduntur enim interdum quædam affirmationis gratia. *Terent. Adolph. Hisce oculis egomet vidi. Virg. Vocemque his auribus hausi.*

Adduntur alia, quæ aut consuetudine, aut auctoritate, aut vetustate, aut necessitate denique excusantur. *Cic ad Attic. Ubi terrarum esses, ne suspicabar quidem. Idem Ad Eund. Longe gentium abes. Ad eundem. A Brundusio nulla adhuc fama venerat. Idem de Senect. Adolescentulus miles profectus sum ad Capuam. Idem in Verr. Caeteri Haeredes adeunt ad Verrem. Idem ad Quint. Fratrem. Diem scito esse nullum, quo die non dicam pro reo. Idem in Ver. Impetrant, ut ne jurent. Idem pro Marcello. Frater tuus quanti me faciat, semperque fecerit, esse hominem, qui ignoret, arbitror neminem.*

EMMANUELIS ALVARI

E SOCIETATE JESU
DE INSTITUTIONE
GRAMMATICA

LIBER III.

DE SYLLABARUM DIMENSIONE.

Pro Suprema Classe Grammaticae.

DE LITTERIS, ET SYLLABIS.

Versus ex pedibus constat: Pedes ex Syllabis:
At Syllabæ, de quibus nunc agendum est, fi-
unt ex litteris, vel una, vel pluribus, ut: I E
Runt. Litteræ partim sunt Vocales, partim
Consonantes

Vocales sunt sex: A, E, I, O, U, Y.

Ex Vocalibus fiunt sex Diphthongi: Æ,
AU, EI, EU, OE, YI, ut: *Praemium, Aurum,*
Hei, Europa, Poena, Harpyia.

Consonantes in Mutas, et Semivocales di-
viduntur.

Mutæ sunt octo: B, C, D, G, K, P, Q, T.

Semivocales iidem octo: H, L, M, N,
R, S, X, Z.

Ex his quatuor sunt Liquidæ: L, M, N, R.

Sed M, et N raro liquescunt, idque in Græ-
cis tantum dictionibus, ut: *Tecme ssa, Cygnus.*

Duæ: X, Z, sunt duplices, hoc est: valent
duas Consonantes, X, Cs, vel Gs. Z, Ss. Ve-
teres Z, per duplex SS reddebant, ut: *Massa,*
Patrisso, pro Maza, Patrizo.

F, præposita liquidis: L: et R, vim habet mutæ, et Syllabam facit communem. Georg. 4. *Stridet refluentibus undis. Æn. Mollia colla reflectunt.* Hor. 1. Serm, Sat. 4. *Portasque refregit:* ideoque hanc plerique Mutis adscribunt.

S, quamvis immunis, ac sui juris sit (neque enim inter liquidas, aut duplices numeratur) interdum tamen liquescit, ut suo loco dicemus.

H, sitne littera, an aspiratitionis nota, dubium, controversumque; in carmine vix ejus habetur ratio.

I, inter duas vocales posita consonans est, atque duplex I, valet: *Major, Ajo, Maja, Pejor.* Veteres I geminabant, *Maiior, Aiiio, Maiia;* Vide Quint. lib. 1. cap. 3. Priscianum etiam lib. 1. cap. 4.

Multi sibi persvadent, Veteres, I, Consonantem molliter pronunçiasse, sono potius ad Vocalem, quam ad G, accedente, ut: *Pompejus*, non *Pompegus.* *Majestas*, non *Magestas;* quod sine dubio verum est.

I, et V, cum Vocalibus præponuntur, easque comprimunt, fiunt Consonantes, ut: *Janna, jecur, conjicio, jocus, Judex: Vates, velox, vita, vox, vultus.*

Jota Græcorum nunquam est Consonans, quare in *Jason, jambus, jaspis*, et cæteris, quæ plane sunt Græca, prima littera Vocalis est.

Jod, apud Hebræos semper Consonans est, cum Vocalibus præponitur, ut: *Jesus, Joannes, Jacobus.* Itaque qui hæc, atque alia e-

jusdem generis nomina per J, Consonantem efferunt, optime quidem pronunciant: qui vero Vocalem, Græcos imitantur. Claudianus Græcorum more dixit: *Ne laceres versus, Dux Jacobe meos.* Antiquis tamen Poetis major habent. ad est fides. Horat. lib. 1. Sat. 5. *Credat Judæus Apella.*

U, post Q, litteram semper liquescit, ut: *Quare, quaero, quia etc.* Ast, post G, et S, modo liquescit, ut: *Lingua, languero, anguis, extinguo, svadeo, svavis.* Modo integra est, suamque vim retinet, ut: *Exiguus, suus.*

Litteræ liquescunt, cum vim, roburque Vocalis, aut Consonantis amittunt.

Syllabæ partim Breves, partim Longæ, partim Communes.

Syllabæ, quas temporibus metimur, aut sunt Breves, aut Longæ, aut Communes.

2. Tempus est spatium, intervallumque, quo Syllaba pronunciatur. Syllaba Brevis ex uno tempore, atque spatio constat, ut: *At, sed.* Longa ex duobus, ut: *Ah, en.* Communis est, quæ in versu tum Brevis, tum Longa esse potest, quales sunt priores in *Atlas, Cyclops,* mediæ in *Tenebrae, Pharetra.*

3. Nulla Vocalis apud Latinos perpetuo Brevis, aut Longa est. Apud Græcos E, et O, (Epsilon, et Omicron) quæ E, et O breve valent, perpetuo sunt breves, ut: *Origenes, Timotheus, Herodotus, Macedones.* (Eta, et Omega), quæ E, et O longum valent, semper sunt longæ, ut: mediæ syllabæ in *Eremus, Idolum.*

PRÆCEPTA GENERALIA.

De Syllabarum Brevitate, ac Longitudine.

Præceptum I.

De Vocali ante Vocalem.

Vocalem breviant, alia subeunte, Latini. Produc, ni sequitur R, Fio, et Nomina Quintæ. Quæ geminos Casus, E longo assumit in ei. Nomina corripies: Fideique, Speique, Reique. IUS commune est Vati; producito alius; Alterius brèvia, Pompei, et caetera produc. Eheu, produces semper: variabitur Ohe. r. h.

Id est: Vocalis ante Vocalem in Latinis Dictionibus brevis est, ut: Puer, fuit, ruit.

Æn 12. Disce puer virtutem ex me, verumque laborem.

Sic: Varius, alea, leo, fruor, orior, mulier, dies, melior, etc.

Excipe imo: Fio; quod I, habet longum, nisi sequatur R. ut: Fiebam. Juv. Sat. Fient ista palam, cupient et in Acta referri.

Si R. sequatur, breve est, ut: Fierem, fieri, confieri, Virg. Æn. 4. Cum fieri possit, paucis, advertite, docebo.

2do: Interrogandi, ac Dandi Casus Quintæ Declinationis E, inter duo ii positum, producunt, ut: Diei, speciei. Hor, Lib. 1. Sat. 9. Ventum erat ad Vestæ quarta jam parte diei. Corripe: Rei, Spei, Fidei.

3tio: Genitivus ius, habet I longum in soluta Oratione: in Carmine tum breve, tum lon-

longum, ut: *Illius, unius, ipsius etc.* Præter *Alterius*, quod ubique I habet breve: *Alius* vero in Genitivo longum.

Eccl. 1. *Namque erit ille mihi semper Deus, illius Aram.*

Æn. 1. *Unius ob noxam, et furias Ajacis Oilei.*

Sic: *Utrius, neutrius, utriusque, totius, solius, nullius.*

4to. *Cai, Pompei, Vultei*, et siqui sunt similes Vocandi Casus, penultimam habent longam.

Mar. Lib. 6. *Quod peto, da Cai, non peto consilium.*

Ov. 4. de Pont. *Accipe Pompei, deductum carmen ab illo.*

5to. *Ohe*, priorem habet communem.

Mar. Lib. 4. *Ohe jam satis est, Ohe libelle. Phalœcius est.*

Appendix.

De Græcis Vocibus.

Graeca per Ausoniae fines sine lege vagantur. Quaedam etenim brevibus (veluti Symphonia) gaudent:

Et quaedam longis, ceu: Dia, Chorea, Thalia, Darius, Cytherea, Aer, Elegia, Platea, Atque alia. At Choream rapuit, plateamque

Poeta:

Solvit et in geminas, (veluti Cythereia) longam.

Reflexio ima: Aer, Chorea, Platea, Cytherea, Elegia, Darius, et hujus generis, quæ vocalem ante Vocalem longam habent, Græca sunt.

Ovid. Met. 1. *Terra feras cepit, volucres agitabilis aer.*

Idem Lib. 8. *Saepe sub hac Dryades fefias duxere choreas.*

Æn. 1. *Parce metu Cytherea, manent immota tuorum.*

Talia sunt: Dius, Enyo, Nais, Lais, Briseis, Minois, Machaon, Lycaon, Pyerides, Amphion, Jo etc.

2da. *Chorea, Platea*, interdum a Poetis corripuntur.

Æn. 6. *Pars pedibus plaudunt, choreas, et carmina dicunt.*

Hor. Lib. 2. Epist. 2. *Purae sunt plateae, nihil ut medicantibus obstet.*

3tia. Nonnunquam soluta Diphthongo ei in e longum mutatur, ut: *Cythereia, Elegeia*. Ov. Met. *Exigit indicii memorem Cythereia poenam.* Idem. *Flebilis indignos Elegeia solve capillos.*

4ta. *Idea, Andreas, Sophia, Philosophia Symphonia, Etymologia, Orthographia*, et alia quamplurima Vocalem ante Vocalem corripunt, licet eadem Nomina, acuta penultima multi Viri docti more Græcorum in soluta Oratione pronuncient.

Hor. in Art. *Ut gratas inter mensas Symphonia discors.*

Docti cum vulgo longa item pronunciant quaedam artium Nomina; ut: *Typographia, Geometria, Astronomia; Musurgia, Politia, Magia, etc. Morborum, ut: Bullimia, Apoplexia, Disuria, Cardialgia, Lypothymia, et alia, ut: Philautia, Euphonia, Monotomia, Castrimargia, etc. sic: Xenodochium, Nosocomium Orphanotrophium, etc. Illud in Latinis vix ferendum: Pistoria, Sartoria, Sacristia, Cancellaria, etc. Minus: Lucia, sed mori obtemperandum est. Caeterum graece discat, oportet, qui Graecorum Nominum quantitates scire voluerit.*

Præceptum II.

De Diphthongis.

*Diphthongus longa est in Græcis, atque Latinis.
Præ rape præpositam vocali, dicque præustus.*

Id est: Diphthongus longa est tum in Græcis, tum in Latinis Dictionibus, ut: Æneas, Meliboeus, Præmium, Laus.

*Æn. 1. Miratur molem Æneas, magna-
lia quondam.*

*I. Ec. 1. O Meliboe! Deus nobis hæc
otia felicit:*

*Excipe: Præpositio Præ composita, cum
vocalem præcedit, brevis est, ut: Præustus,
Præeo.*

*Æn. 7. Stipitibus duris agitur, sudibus-
que præustis.*

*Sic: Præambulo, præeo, præesse, præopto, præ-
emo, præhabeo, præasper; etc.*

Præceptum III.

De Positione.

*Vocalis longa est, si Consona bina sequatur,
Aut duplex: aut I, Vocalibus interjectum.*

*Id est: Vocalis ante duas Consonantes, vel
ante unam duplicem, vel ante I, sequente
alia Vocali ejusdem Dictionis, longa est posi-
tione, ut: Terra, Arma, Araxes, Gaza,
Majora, Troja.*

*Æn. Terra procul vastis colitur Mavor-
via campis.*

*Luc. Lib. 1. Sub juga jam Seres, jam
barbarus isset Araxes.*

Virg. Eccl. 5. *Sicelides Musae, paulo majora canamus.*

Æn. 2. *Hostis habet muros; ruit alto a culmine Troja.*

Appendix.

Consona principium Verbi sortita sequentis, seu duplex, seu bina, nihil praeceuntibus augent Temporis, ut fiant longae, ceu: Clara Zacynthos.

Id est: Si altera Consonans fuerit in fine praecedentis Dictionis, altera in principio sequentis, Vocalis nihilominus longa erit, ut: At Pius, A longum est positione duarum Consonantium, T, et P, quamvis sint in diversis Dictionibus.

Æn. 1. *At pius Aeneas per noctem plurima volvens.*

2. Si utraque Consonans, aut una duplex fuerit in principio sequentis Dictionis, nihil ferre praecedentem Vocalem brevem juvabit.

Met. *In folio Phaebus claris lucente Smaragdis.*

Æn. 3. *Jam medio apparet fluctu nemorosa Zacynthos.*

Luc. 1. 2. *Talem fama canit tumidum super aequora Xerxem.*

Lucente, Nemorosa, Aequora, ultimas habent breves, quamvis duæ Consonantes, aut una duplex sit in principio sequentium Dictionum.

Exceptio I. de Liquescentibus.

Contrahit Orator, variant in carmine Vates, Si mutam, liquidamque simul brevis una praeibit.

Ut-

*Utraque vocalem si consona juncta sequentem
Non ferit, anteiens brevis est (velut obruo)
nunquam.*

Id est: Vocalis brevis ante mutam, et liquidam ejusdem Dictionis, in carmine communis est, ut Cyclops: at in soluta oratione, cum penultima est, corripitur, ut: Volucris, tenebræ.

Æn. 8. Ferrum exercebant vasto Cyclopes in antro.

Æn. 3. Lustra, domosque traho, vastosque ab rupe Cyclopes.

Met. 3. Et primo similis volucris, mox vera volucris.

Sic: Cerebrum, febris, Aprilis, cupram, vertebra, agrestis, patrus, peregrinus, alacris, apicus, aprugnus, ebrius, macrum, sobrius, Hebræus, hybrida, probrum, rubrum, nigrum, pigrum, atrox, labrum, glabrum, fabrum, lucrum, etc.

Contra Vocalis natura longa ante mutam et liquidam neutiquam communis est, ut, Matris, fratris, salubris, aratrum, involucrium, flabrum, egregius, acris, delubrum, ambulacrum, detrusus, etc.

Appendix.

Vocalis E, ante F, et liquidas frequenter corripitur, Reflecto, restuo, reslo, reslagito, refringo.

Virg. Nec prius amissam respexi, animumque reflexi.

Ovid. Inque caput crescit, longosque reflectitur ungues.

Appendix II.

Ab luo, ob ruo, sub levo, ad nitor, et cætera ex iisdem Præpositionibus | Composita nunquam primam corripunt: necesse est enim, ut muta, et liquida ad sequentem Vocale spectent, ut: *Tenebræ, funebris, lugubris. In abluo* autem, etc. muta ad præcedentem vocalem pertinet.

M, et N, raro liquescunt, idque in Græcis Dictionibus duntaxat, ut: *Tecmessa, Cycnus, Therapnae, Ichneumon.*

Hor. lib. 2. Od. 4. *Forma captivæ Dominum Tecmessæ.* Saph. est.

Id. lib. 4. Od. 3. *Donatura Cygni, si libeat sonum.* ,Asclep. est.

Sil. lib. 8. *Ecce inter primos Therapnaeo a sanguine clausi.*

Mart. lib. 7. *Delectat Marium si perniciosus Ichneumon.*

Exceptio II.

Quadrijugus rapitur, Bijugus jungitur illi. In quibus I, duplex non est, sed consona simplex: Subjicit, et subicit dicunt in carmine Vates.

Id est: I, inter duas Vocales in Compositis: Bijugus, Quadrijugus, simplex Consonans est, non duplex; quare merito præcedens Vocalis corripitur.

Æn. 16. *Interea bijugis infert se Leucagus albis.*

Georg. 3. *Centum quadrijugos agitabo ad flumina currus.*

Verbis a *Facio* compositis, ut: *Abjicio*, *adjicio*, *dejicio*, *rejicio*, *subjicio*, Poetae interdum detrahunt alterum *I*, ut Syllabam corripiant.

Æn. 10. *Sic ait: atque oculos Rutulorum rejicit arvis.*

Stat. Th. 4. *Tela manu, reicitque canes in vulnus hiantes.*

Eccl. 10. *Quantum Vere novo viridis se subjicit alnus.*

Silt. I. 10. *Hic acuit stimulis, subicitque haud mollia dicta.*

Idem I. 3. *Arjetat in primos: obicitque immania membra.*

Præcepium IV.

De Præteritis Dissyllabis.

Praeterita as sumunt primam dissyllaba longam *Sto*, *Do*, *Scindo*, *Fero*, rapiunt *Bibo*, *Findo* priores.

Id est: Præterita dissyllaba habent priorem longam, ut: *Veni*, *vidi*, *vici*.

Æn. 2. *Quos ubi confertos audere in praelia vidi.*

Ibid. *Venit summa dies, et ineluctabile tempus.*

Sic: *Legi*, *novi*, *vovi*, *fovi*, *pavi*, *favi*, *suevi*, *lusi*, *sprevi*, *sivi*, *quivi*, *livi*, *sedi*, *fodi*, *flevi*, *fregi*, *fugi*, *scivi*, *cudi*, *crevi*, *egi*, *trusi*, *trivi*, *sevi* etc. *cum* *Compositis:* *perlegi*, *perlegimus*. *Asvevi*, *confodi*, *attrivi*, *convenimus* etc.

Excipe: *Steti*, *dedi*, *scidi*, *tuli*, *bibi*, *fidi*, a *findo* corripunt primam.

Mart. l. 1. *Dixit; et ardentem avido bibit ore favillas.* I 2. Luc.

LUC. 3. *Aut scidit, et medias fecit sibi littore terras.*

ÆN. 9. *Diffidit, et multa porrectum extendit arena.*

Appendix.

Abscidit, abscidit, modulatur utrumque Poeta.

Id est: Compositum abscidi, habet penultimam communem.

LUCAM. 1. 3. *Abscidit impulsu ventorum adjuncta vetustas.*

Id. 4. *Abscidit nostrae multum sors invida laudi.*

- Præceptum V.

De Præteritis geminantibus primam

Praeteritum geminet si primam, corripe utramq.

Ut: pario peperit: vetet id nisi consona bina.

Caedo, caecidit, habet longam, ceu pedo pepedi.

Id est: Cum prima syllaba præteriti geminatur, eadem, et secunda brevis est, nisi obstant duae consonantes, ut: Cecini, Tetigi, Peperi.

Geor. 4. *Tityre, te patulae cecini sub tegmine fâgi.*

Sic: Tutudi, pepigi, pepuli, didici, pupugi, etc. cum compositis contusi, repuli, addidici, etc.

Exceptio.

Excipiuntur: Caecidi, a Caedo, Pepedi, a Pedito, in quibus secunda longa est, ut in iis etiam, in quibus duae consonantes sequuntur, ut: Cucurri, Tetendi.

Juv. Sat. 3. *Ebrius, ac petulans qui nullum forte caecidit.*

Hor. l. 1. Sat. 3. *Nam displosa sonat quantum vesica, pepedi.*

Sic: Fefendi, peperci, totondi, spopondi, poposci.

Præceptum VI.

De Supinis Dissyllabis.

Cuncta Supina volunt primam dissyllaba longam; At Reor, et Cieo, Sero, et Ire, Sinoque Linoque. Do, Queo, et orta Ruo, breviabunt rite priores.

Id est: Supina duarum Syllabarum habent priorem longam, ut: Visum, motum.

Æn. 5. Terribiles visu formae, lethumque, laborque.

Æn. 1. Quos ego; sed motos praestat componere fluctus.

Sic: Notus, fatus, votus, lotus, potus, latus, trusus, rosus, risus, rasmus, spretus, tritus, natus, etc. cum Compositis, et Derivatis: Ignotus, devotio, lotio, potio, arrosus, insutus, contritus, natura, contusio, momentum, fomentum, jumentum, adjumentum, etc.

Excipe: A Reor, ratum; a Sero satum; ab Eo, itum; a Sino, situm; a Lino, litum, a Do datum; a Ruo, rutum; a Queo, quitum duæ. Supina dissyllaba primam corripunt.

Æn. 2. Nos abiisse rati, et vento petiisse Mycenæas.

Ib. At non ille satum quo te mentiris, Achilles

Met. 1. Poscebatur humus; sed itum est in viscera terrae.

Met. 2. Hic situs est Phaeton, currus auriga Paterni.

Sic: horum composita. Ratio, satura, consitus, litura, oblitus, desitus, reditus, introitus.

Appendix.

1. Citum a cieo, secundæ Conjugationis, priorem brevem habet; unde *Concitus*, *Excitus* penultima brevis.

Val. Fl. 3. *Vulnus*, et extrema sonuit cita cuspide cassis.

Æn. 12. *Altior insurgens, et cursu concitus Heros.*

Met. 2. *Nec fruitur somno, vigilantibus excita curis.*

2. Citum vero a Cio quarti ordinis, priorem producit; unde *Concitus*, *Excitus*, penultima longa.

Lucan. l. 5. *Unde ruunt toto, concita pericula mundo.*

Idem. l. 1. *Rupta quies populis, stratisque excita Juventus.*

3. Ruo nunc facit Supinam Ruitum, prius sæculis rutum fecit; unde *Composita: dirutum, erutum.*

Æn. 11. *Nec mihi cum Teucris, ullum post eruta bellum.*

4. Statum, priorem producere in Derivatis staturus, et Compositis, docet Prisc. l. 10.

Lucan. l. 4. *Tunc res immenso placuit statura labore.*

Mart. l. 10. *Constatura fuit Megalensis purpura centum.*

Stat. l. 7. *Quae sic orsa loqui: Spesne obstatura Pelasgis.*

Plurima tamen *Composita* corripuntur, ut: *Status*, *us*, *status*, *a*, *um*. *Statio*, *statua*, *stabulum*, *statura*, *stabilis*, *stativa*, etc. *Statuo cum Compositis*, *constituo*, *restituo*, etc. *Prae-*

Præceptum VII.

De Supinis Polysyllabis.

*Utum producunt Polysyllaba cuncta Supina.
De Vi præterito semper producitur Itum.
Agnitus agnosco, cognosco cognitus effert.
Cetera corripies in itum quaecunque Supina.*

Id est: Supina in Tum Polysyllaba, præcedente U, habent penultimam longam, ut: Solutum, Argutum, Indutum.

Æn. 9. Lumina rara micant, somno, vinoque soluti.

Sic: Volutum, consutum, consputum, dilutum, argutum, statutum, tributum, acutum, etc. cum Compositis: tributarius, argumentum, constitutio, etc.

Item in itum a Præteritis in Vi, per V, Consonantem, ut: Cupivi, cupitum. Petivi, petitum. Condivi, conditum, a condio.

Ovid. Trist. 3. Exul eram, requiesque mihi, non fama petita est.

Sic: Quaesitus, oblitus, mollitus, auditus, politus, nutritus, munitus, sancitus, etc.

Excipe 1. Agnovi, et Cognovi, quæ in Agnitum, et Cognitum, penultimam brevem habent.

Ov. Trist. 3. Idque recens præstans, nec longo cognitus usu.

2. Supina in Itum, habent penultimam brevem, ut: Monui, monitum, Tacui, tacitum, Credidi, creditum.

Æn. 6. Discite justitiam moniti, et non temnere Divos.

Ibid, Quis te, Magne Cato, tacitum, aut te, Cosse, relinquat?

Sic:

Sic: Alitus, monitus, pinsitus, domitus, fruitus, genitus, nocitus, abolitus, paritus, solitus, veritus, etc. Huc pertinet Fugitum.

Præceptum VIII.

De Derivatis.

Derivata Patris naturam Verba sequuntur. Mobilis, et Fomes, Laterna, ac Regula. Sedes, Quamquam orta a brevibus, gaudēt producere primam.

Corripiuntur Arista, Vadum, Sopor, atque Lucerna:

Nata licet longis. Usus te plura docebit.

Id est: Derivata sequuntur naturam eorum, a quibus derivantur, ut: Legebam, legam, lege, legito, prima brevis, quia oriuntur a præfenti, lego, legis, cujus prior brevis est.

2. At: *Legeram, legerim, legissem, legero, legisse, prima longa; quia a præterito legi nascuntur, cujus prior longa est, cum sit præteritum dissyllabum.*

3. *Aratrum, Simulacrum, Ambulacrum, Lavacrum, Volutabrum, Involucrum, etc. penultima, longa, quia a supinis Aratum, Simulatum, Lavatum, Ambulatum, Volutum, Involutum deducuntur, quorum penultima similiter longa est.*

4. *Contra Reditus, exitus, introitus, aditus, itus, obitus, penultima correpta: quia fiunt a supino Itum; quod priorem corripit, ut supra diximus.*

Exceptio.

Multa, quæ suæ originis naturam non sequuntur, usu, assiduaque Poetarum lectione sunt addiscenda, cujusmodi sunt: Fomes, mobilis, laterna, regula, prima longa, quam eorum

rum simplicia: *Foveo, moveo, lateo, rego corripunt.*

Contra: *Lucerna, arista, sopor, vadum* primam corripunt, quam simplicia *Luceo, areo, sopio, vado* producant.

Sic: Longa a brevibus: Humanus ab homo: Vox, vocis, a voco. Rex, Regis, a regula, et rego: Sedes a sedeo: Macero, a macer, humor ab humus: jucundus a jocus: etc.

Brevia a longis: Acerbus ab acer: Dux, ducis a duco: dicax, a dico: sagax, a sagio: odium, ab odi: nota, a notum: molestus, a moles; disertus, a dissero: etc.

Præceptum IX.

De Compositis.

Legem Simplicium retinent Composita suorum; Vocalem licet, aut diphtongum syllaba mutet. Dejero, sed juro dat, Pejeroque, innuba, nubo, Pronubaque, atque Hilum, nihilum: dat Semi-sopitus (creantur. Sopio, fatidicus, fratresque, quae a Dico Participiale Ambitum, ab Itum inter longa repone

Id est: 1mo. Composita brevitatem, vel longitudinem Simplicium sequuntur.

2do. In Perlego, Relego, gis, tertiæ Conjugationis, E, ante G, brevis est, quia in simplici Lego, etiam corripitur. Sed in Relego, gas. Allego, gas, primæ Conjugationis, eadem producitur, ut in simplici Lego, gas; in præterito vero perlegi producitur, quia in simplici præterito Legi, itidem longa est.

3. Attigi, concidi, diffidi, ebibi, Rescidi, I, medium habent breve; quia in Simplicibus fidi-

fidi a *findo*: *rescidi* a *rescindo*: *bibi* a *bibo* etc
i Vocalem penultimam corripiunt.

4. *Oblitum* ab *oblino*, *insitum*, *circumdatum*, *desitum*, penultimam habent brevem, quia fiunt a Supinis brevibus, *Litum*, *Satum*, etc.

Appendix.

Quantitas Simplicium servatur in Compositis, quamvis Vocales mutantur. Sic: *Concido*, *Excido*, *Incido*, *Recido*, a *Cado*: *Eligo*, *Seligo* a *Lego*, *gis*. penultimam corripiunt. Contra: *Excido*, *Incido*, *Occido*, *Recido* a *Caedo*, eandem producunt. Sic: *Allido*, *Collido* a *Lae-do* *Exquiro*, *Requiro* a *Quaero*: *Obedio*, *obedis* ab *Audio*.

Æn. 2. *Occidit, occideritque simul cum nomine Troja.*

Juv. Sat. 7. *Occidit miseros crambe repetita Magistros.*

2. Hæc a Simplicibus longis orta corripiuntur: *Dejero*, *Pejero* a *Furo*: *Pronuba*, *innuba* a *Nubo*: *Fatidicus*, *Maledicus*, *Causidicus*, *Veridicus* a *Dico*, *cis*: *Semisopitus* a *sopitus*.

Cic. Tusc. 3. *Saxum sudans nitendo, neque proficit hilum.*

Hor. l. 2. Sat. 3. *Stultitia ne erret, nihilum distabit an ira.*

3. *Connubium* a *Nubo*, secundam syllabam habet communem.

Æn. 3. *Hectoris Andromache, Pyrrhin, connubia servas?*

Æn. 1 *Connubio jungam stabili, propriamque dicabo.*

Participium: *Ambitus*, *a*, *um*, longum;
Nomen: *Ambitus*, *us*, breve.

Admonitio. Hæ de Compositis, et Derivatis Regulæ magnopere inculcandæ sunt, quæ plurimarum vocum quantitatem indicant. Multa simplicia, vel primitiva e pronunciatione compositi, vel derivati, et contra agnosci possunt. Sic v. g. primam intelliges esse brevem in dissyllabis simplicibus, *Ago*, *amo*, *edo*, *bibo*, *coquo*, *colo*, *rego*, *strepo* etc. quia composita media brevi efferuntur: *Adigo*, *adamo*, *comedo*, *ebibo*, *concoquo*, *recolo*, *dirigo*, *perstrepo*. Primam longam habent, *Rodo*, *velo*, *halo*, *fido*, *cudo*, *trudo*, *ludo*, *pono*, quia media longa dicitur: *Arrodo*, *revelo*, *inhalo*, *confido*, *recudo*, *retrudo*, *colludo*, *compono*.

In trissyllabis ex pronunciatione tertiæ personæ compositi, ut: *Foveo*, *moveo*, *fugio*, *rapio*, *capio*, *jacio*, etc. prima sunt brevi, quia sic effertur media in *confovet*, *admonet*, *refugit*, *eripit*, *incipit*, *adjacet*, etc. Longæ sunt. *Rideo*, *mugio*, *munio*, *finio*, quia media longa est in *irridet*, *immugit*, *praemunit*, *desinit*, etc.

Præceptum X.

De Præpositione in Compositione.

Longa *A*, *De*, *E*, *Se*, *Di*, præter *Dirimo*,
atque *Disertus*.

Sit Re, breve; at *Refert*, a res producito semper.

Corripe pro Graecum, produces rite latinum.
Contrahe, quæ *Fundus*, *Fugio*, *Neptisque*,
Neposque,

Et Festus, *Fari*, *Fateor*, *Fanumque* crearunt.
Hisce profecto addes, pariterque *Procella*, *Protervus*:

Atque Propago, genus: *Propago* protrahe vitis.
Propino varia, *Procurro*, *Propago*. *Profundo*.
Corripe Ab, et reliquas, (obstent nisi consona bina)

Quæ

Quae sunt *Ad*, vel *In*, *Ob*, *Per*, *Sub*, *Super*,
Anteque, *Circum*.

Id est: *A*, *E*, *De*, *Di*, *Se*, cum componuntur, longæ sunt, ut: *Amitto Erumpo*, *Deduco*, *Separo*.

Æn. 1. *Amissos longo socios sermone requirunt.*

Æn. 3. *Deducunt socii naves, et littora complent.*

Æn. 1. *Tergora diripiunt costis, et viscera nudant.*

Met. 1. *Separat Aonios Actaeis Phocis ab arvis.*

Excipe 1mo. *Dirimo*, et *Disertus* *di* corripunt.

Æn. 5. *Cede Deo, dixitque, et praelia voce diremit.*

Mart. L. 6. *Non tu Pomponi, caena diserta tua est.*

2do. *Re Prae*positio in compositione corripitur sed *Refert*, impersonale, id est: *Interest*, *producitur*.

Æn. 1. *Collectasque fugat nubes, solemque reducit.*

Georg. 2. *Est numerus, neque enim numero comprehendere refert.*

3tio. *Pro*, *Præ*positio brevis est apud Græcos, ut: *Propontis*; longa apud Latinos, ut: *Proveho*, *Promoveo*.

Ov. de *Pont.* 4. *Misit in has si quos longa Propontis aquas.*

Æn. 3. *Provehimur portu, terraeque, Urbesque recedunt.*

Verum corripuntur *Profundus*, *Profugus*, *Pronepos*, et *Proneptis*, *Projectus*, et *Projecturus*, a *Proficiscor*, (nam a *Proficio* eandem producunt) *Procello*, et *Protervus*, *Propago* nomen, cum genus significat: nam *Propago*, id est: vitis depressa, producitur.

Luc. 6. *Quem prior affatur Pompeji ignava propago.*

Georg. 2. *Sylvarumque alios pressos propaginis arcus.*

4to. *Propino*, *Procuro*: Tibul. lib. 1. *Ipse procuravi, ne etc. Profundo*, *dis*, raro eandem producit.

5to. Præpositiones: *Ab*, ut: *Abeo*; *Ad*, ut: *Adeo*; *In*, ut: *Iuuro*; *Ob*, ut: *Obeo*; *Per*, ut: *Pereo*; *Sub*, ut: *Subeo*; *Super*, ut: *Superaddo*; *Ante*, ut: *Antefero*; *Circum*, ut: *Circumago*, corripuntur; Item *A* Græca particula, ut: *Adamas*, *adytum*, *atomus*.

Ov. Fast. 3. *Immolat hunc Briareus facta ex Adamante securi.*

Æn. 6. *Talibus ex adyto dictis Cumaena Sybilla.*

Juv. Sat. 7. *Circumagit madidas a tempestate cohortes.*

Composita ex *Ab*: *Abigo*, *aborior*, *abutor*, *aboleo*, Ex *ad*: *Adulor*, *aduro*, *aduncus*, *adoleo*, *adorno*, *adopto*, *adhortor*, *abhæreo*, *adamo*. Ex *In*: *Inaudio*, *ineptio*, *ineo*, *inhio*, *inhibeo*, *inhorreo*, *iuungo*, *iuuro*. Ex *Ob*: *Oborior*, *Oberro*. Ex *Per*: *Peruro*, *Perhibeo*, *Perhorresco*, *Perimo*, *Peredo*, *Pererro*, *Perambulo*. Ex *Sub*: *Subigo*, *Subaudio*, *Subirascor*, *Suborno*, *Suboleo*, *Subobscurus*. Ex *Ante*: *Anteo*, *Antecurro*, *Antecedo*. Ex *Circum*: *Circumæo*, *Circumerro*, etc. Ex *Græco*: *Atheus*, *Amusus*.

Præceptum XI.

De *A, I, O.* dum compositi vocabuli partem priorem terminant.

Produc A semper compositi parte priore.

At simul E, simul I, crebro breviam memento. Nequidquam produc, Nequando, venesca, nequam.

Nequaquam, nequis, sociosque; Videlicet ades.

Idem masculinum produc, et Siquis, videm.

Scilicet, et Bigae, Tibicen, ubique, Quadrigae.

Bimus, taudidem, Quidam, et composita diei.

Compositi O, breviant Graeci: Samothracia testis.

Sed minotaurus, pariterque Geometra longum est.

O Latinum variat: producere namque Alioquin, Et quandoque; at Quandoquidem breviam solemus.

Id est: Si prior pars compositi A vocali terminetur, producitur, ut: Trano, traduco, Trado.

Georg. 3. Ascanium superant montes, et flumina tranant.

Tibul. l. 1. Me mea paupertas vitae traducat inerti.

1. Si vero E vocali finiatur, fere brevis est, ut: Nefas, Archetypus, Liquefacio, Tepefacio, Tremefacio, Stupefacio, Madefacio.

Juv. Sat. 3. Credebant hoc grande nefas.

Georg. 4. Eademque calor liquefacta remittit.

Hor. l. 1. Sat. 5. Ferrum tepefecit acutum.

Sic: Nefastus, nequeo, neque, trecenti, equidem, valedico, hujuscemodi, etc. U 2 do.

2do. *Excipe*: Nequis, nequa, nequod, nequam, nequitia, nequaquam, nequidquam, nequando, videlicet, veneficus, venefica.

Æn. 12. *Nequa meis esto dictis mora. Jupiter hac stat.*

Ov. Epist. 4. *Barbara narratur venisse venefica tecum.*

3tio. Si prior pars compositionis in I, vel Y, desinat, corripitur, ut: *Omnipotens, Causidicus, Siquidem, Fidicen, Lyricen, Tubicen, Palinurus, Polydorus.*

Æn. 10. *Tum pater Omnipotens, rerum cui summa potestas.*

Mart. 1. 5. *Carpere Causidicus fertur mea carmina, qui sit.*

Luc. 1. 4. *Hoc siquidem solo civilis crimine belli.*

Hor. Carm. 1. *Romanae fidicen lyrae. Glyconius est.*

Æn. 9. *Nudus in ignota Palinure jacebis arena*

Æn. 3. *Nam Polydorus ego: hic confixum ferrea textit.*

Sic: Biceps, triceps, tricolor, bivium, trivium, siquidem, agricola, parricida, aliger, artifex, opifex, totidem, unigenus, ludifico, fructifico, magnifico, etc.

4to. I, longum habent: *Ibidem, ubique, idem*, Pronomen virile (nam neutrum breve est) *Bigae, Quadrigae, Siquis, siqua, Siquid Sicubi, Scilicet, Licet, Tibicen, Meliphyllon, Trinacria, Bimus, Trimus, Quadrimus, Tantidem, Quivis, Quidam, Quilibet, Biduum, Triduum*, cæteraque composita ex die, ut: *Meridies, Quotidie, Pridie, Postridie; Quadriduum* corripitur interdum.

Mart.

Mart. 12. *Difficilis, facilis, jucundus, acerbus es, Idem.*

Georg. 3. *Sicubi magna Jovis antiquo robore quercus.*

Hor. Art. *Tibicen, traxitque vagus per pulpita vestem.*

Georg. 4. *Trita Meliphylla, et Cerinthae ignobile gramen.*

Mart. 1. 2. *Si totus tibi triduo legatur. Phaleucius est.*

Idem 1. 2. *Inter tepentes post meridiem buxos. Seazon est.*

Ter. Andr. Act. 1. *Venit Chremes postridie ad me clamitans. (postri) Spondeus est in Jambico.*

5to. *Ubicunque, frequentius I, habet breve.*

Mart. 1. 1. *Qui tecum cupis esse meos ubicunque libellos.*

Hor. 1. 4. Ode 27. *Sis licet felix ubicunque mavis.*

Ov. tamen Met. 7. *produxit: Servator, ubicunque est. etc.*

6to O in Graecis Dictionibus priorem compositi partem claudens corripitur, ut: *Cymothoe, Carpophorus, Argonauta, Leucopetra.*

Mart. 1. 1. *Saecula Carpophorum, Caesar, si prisca tulissent.*

Idem 1. 3. *Non Nautas puto vos, sed Argonautas. Phaleucius est.*

7mo. Quæ per Omega apud Græcos scribuntur, longa sunt, ut: *Geometria, Minotaurus, Lagopus.* Nec plura facile invenies, quibus utantur Latini.

Æn. 6. *Minotaurus inest, Veneris monumenta nefandae.*

Mart. l. 7. Ep. 36. *Si meus aurita gaudet Lagopode Flaccus.*

DE INCREMENTIS

Nominum, et Verborum.

Admonitio. Quae de Nominum, ac praecipue Verborum Incrementis sequuntur, Tironibus alioqui, cum e Primitivis, tum usu nota sunt pleraque. Quae fortasse causa fuit, ut exteri clarissimi nominis Grammatici de his ne mentionem quidem faciant, Quare doctrinam hanc totam in quarta classe omittendam, nulloque pacto memoriae mandandam; sed hinc statim ad ultimas syllabas transgrediendum existimò.

De Incremento Singulari Nominis.

Quid sit Incrementum Nominum?

Si Genitivus Singularis par fuerit Nominativo syllabarum numero, nullum erit Incrementum; ut: *Musa, Musae, Dominus, Domini.* Si longior fuerit; tum penultima Genitivi Incrementum erit; quae in omnibus Casibus utriusque numeri semper Genitivi quantitatem servat, ut: *sermo, sermonis, sermonem, sermones, sermonibus,* ubique *O*; longum est, praeter, *bobus,* ubi *O* producitur, quamvis in Genitivo Singulari corripitur *Bovis.*

Ov. Ep. 3. *Non profecturis littora bobus aras.*

Appendix.

Iter, Supellex, et composita ex Caput, litteris Ps finita, duplici augentur Incremento;

K:

ut:

ut: *Itineris, supellectilis: Biceps, bicipitis: triceps, tricipitis.*

Incrementum 1mae, et 2dae Declinationis.

Casibus Obliquis vix crescit Prima: Secunda Corripit Incrementa; tamen producit Iberi.

Id est: A, Incrementum Primæ Declinationis nullum est, nisi longum apud Poetas, ut: Aulai, Pictai.

Æn. 3. Aulai in medio libabant pocula Bachi.

Æn. 6. Æthereum sensum, atque Aulai simplicis ignem.

E, I, U, Incrementa Secundæ Declinationis corripuntur, ut: Miser, miseri. Vir, viri. Satur, saturi.

Æn. Arma Virumque caro, Trojæ qui primus ab oris.

Pta. Sat. 1. Romulidæ saturi quid dia Poemata narrent.

Nomina Secundæ: Liber, liberi, asper, puer, prosper, Trevir, etc.

Exceptio.

Iber, iberi, penultimam habet longam, et ex eo compositum: Celtiber, Celtiberi.

Luc. 1. 4. Interea domitis Caesar remeabat Iberis.

Mart. 1. 1. Vir Celtiberis non tacende gentibus. Jambicus est.

Incrementum A, 3tiæ Declinationis.

Nominis A crescens, quod flectit Tertia, longum est.

Mascula corripies Al, et Ar finita, simulque Par

Par cum Compositis, Hepar, cum Bachare, Nectar, Cum Vade, Mas, et Anas, queis junge Larremque, Zubarque.

Id est: A, Incrementum Singulare tertiæ Declinationis longum est, ut: Vectigal, Titan, Pietas, Pax, Calcar, et Ajax.

Ov. Fast. 3. Concitat iratus validos Titanas in arma.

Æn. 7. Pars mihi pacis erit dextram tetigisse Tyranni.

Æn. 6. Seu spumantis equi foderet calcariibus armos.

Sic: Æstas, felicitas, honestas, Comitatus, et infinita ejusmodi: Laquear, tribunal, lacunar, lupanar, fallax, petax, etc.

Exceptio I. in Vocalibus Latinis.

Corripe Masculina in Al, et Ar, ut: Annibal, Amilcar, Par, impar, compar, dispar, etc. Sic Lar, Zubar. Vas, vasis longum est. Vas, vadis breve.

Æn. 2. Vela dabant laeti, et spumas salis aere ruebant.

Syl. 1. 8. Annibalem, Fabio ducam spectante per Urbem.

Exceptio II. in Graecis Vocibus.

A, quoque, et As Graecum breve postulat Incrementum.

S, quoque finitum, si Consona ponitur ante. Et Dropax, antrax, Atrax, cum Smilace, Climax:

His Atacem, Panacem, Colacem, Styracemque, Facemque, K 2 At-

Atque Abacem, Coracem, Phylacem, compositaque necte.

Id est: Græca in A, et As, ut: Poema, Stemma, Pallas, et quæ Consonantem habent ante S, ut: Trabs, Arabs: item Dropax, etc. in Carmine enumerata, Incrementa habent brevia.

Juven. Sat. 8. *Stemmata quid faciunt? quid prodest Pontice longo.*

Æn. 2. *Instar montis equum Divina Palladis arte.*

Ov. Fast. 4. *Nam modo thurilegos Arabes, modo despicit Indos.*

Graeca in A: Dogma, stroma, aroma, scomma, thema, diadema, phlegma, glaucoma, peristroma, etc.

Graeca in as: Lampas, monas, nomas, olympias, hebdomas, Dryas, etc. Consonans ante S: Lælaps, daps.

E, Incrementum Tertiae.

E crescens numero breviabit Tertia primo: Verum Protrahitur Genitivus in Enis. Iberque. Ver, halex, locuples, haeres, mercesque, quiesque. El peregrinum Er, Es Graecum, Æthere, et Aere demptis.

Id est: E, Incrementum Singulare tertiæ Declinationis breve est, ut: Grex, nex, degener, pulvis, funus, tres.

Met. 4. *Mille greges illi, totidemque armenta per herbas.*

Sic: Pauper, vetus, verber, sidus, abies, mulier, siser, piper, cadaver, cucumis, paries, pes, vomis.

Exceptio.

Genitivus Enis penultimam habet longam, ut: Ren, renis: Siren, sirenis.

Genitivus in Enis: Hymen, splen, atagen, lichen.

Item peregrina in *El*, ut: *Michael*. Græca etiam in *Er*, et *Es*, ut: *Crater*, *later*, *soter*, *tapes*, *lebes*, præter *Aer*, *Æther*. Producitur quoque *Ver* et reliqua, quæ ponuntur in carmine.

Georg. I. *Vere novo, gelidus canis cum montibus humor.*

Æn I. *Crateras magnos statuunt, et vina coronant.*

Ov. Ep. 3. *Viginti fulvos operoso ex aere lebetes.*

Juv. Sat. I. *Verecum in patria, crassoque sub aere nasci.*

I, vel Y, Incrementum Tertiae.

Corripit pariter crescens I, Tertia primo In numero; at Graecum patrium producit in inis Gryps, Vibex, Nesis, Lis, Dis, Glis, addito Samnis.

Id est: I, vel Y, Incrementum singulare Tertiae Declinationis breve est, ut: Stips, stipis, pollex, chlamys, chalybs, ordo, pugil, etc.

Ov. Fast. I. *Dic, inquam, parva cur stipe quaerat opes?*

Georg. I. *At chalybes nudi, ferrum, viro-saque Pontus.*

Sic: Stipes, gurges, fomes, iris, cespes, palmes, sanguis, lapis, lenimen, columen, carmen, pecten, etc.

Exceptio I. Inis, vel Ynis in Graecis.

Genitivus *Inis*, vel *Ynis* a nonnullis Græcis, penultimam producit, *Delphin*, *Phorcin*, *Salamis*.

mis. Item *Vibex*, *vibicis*, *Glis*, *gliris*, *Nesis*, *Nesidis*, *gryphs*, *gryphis*, *Samnis*, *itis*, *lis*, *litis*, *dis*, *ditis*, quibus adde *Quirites*.

Ecl. 8. *Orpheus in sylvis, inter Delphinas Arion.*

Æn. 3. *Laomedontiadem Priamum Salamina petentem.*

Pers. Sat. 4. *Si puteal multa cautus vibice flagellas.*

Æn. 9. *Noctes, atque dies patet atri janua Ditis.*

Exceptio II. *Icis*, vel *Tcis*.

IX, produc, breviato *Histrix*, cum *fornice*, *varix*, *Coxendix*, *Chaenixque*, *Cilix*, *natrixque*, *calixque*, Adde et *Eryx*, et *Onix*, *nix*, *pixque*, *salixque*, *flixque*.

Sardonychis, *Calycis*, *Laricis*. Sit *bebrycis* anceps:

Sed beevibus junges, in Gis cum patrius exit. Cocyx, coccygis, Mastyx, mastygis amabit.

Id est: Nomina in IX, vel TX syllaba finita, penultimam Genitivi habent longam, ut: Felix, bombyx, bombycis, perdix, coturnix, matrix, pernix, lodix.

Æn. 3. *Vivite felices, quibus est fortuna peracta.*

Excipitur *histrix*, *fornix*, *cilix*, *varix*, *pix*, *natrix*, (*serpens*) *nix*, *nivis*, *calix*, et *calyx*, etc.

Luc. 1. 2. *Armenios, Cilicasque feros, Taurosque subegi.*

Idem 1. 3. *Nunc pice, nunc liquida rapuere incendia cera.*

O, Incrementum Tertiae.

O, crescens numero producimus usque priore.
 O parvum in Graecis brevia, producito magnum.
 Corripitur Genitivus Oris, quem neutra dedere
 Nomina; Sed produc Os, oris. Sit brevis arbor,
 Et lepus, et pus compositum, bos, compos, et
 impos.

Adde his Cappadocem, Allobrogem, cum prae-
 coce, et obs, ops.

Verum produces Cercops, Hydrosque, Cyclops-
 que.

Id est: O, Incementum singulare tertiæ
 Declinationis in Latinis Nominibus longum est,
 ut: Sol, vox, velox, celox celocis, candor, unio,
 Sacerdos, mango, mangonis.

Ov. Met. 2. Regia Solis erat sublimibus al-
 ta columnis.

Sic: Ardor, odor, color, flos, cos, mos, dos, ros,
 nitor, decor, pavor, moeror, rubor, etc.

Exceptio I.

Graeca in On, quæ in Obliquis habent O-
 mieron, corripiuntur, ut: Philaemon, Palaemon,
 Sindon, Agamemnon, Jason, Amazon. Sic
 Senones, Britones, Lingones, Teuthones, Va-
 scones, et alia usu discenda.

Æn. II. Pulsant, et pictis bellantur Ama-
 zones armis.

Latini interdum Nlitteram omittunt, ut: Ma-
 cedo, Brito, Vasco, Saxo, Pepo, Agamemno.

Stat. l. II. Conclamant Danaï, stimulat-
 que Agamemno valentes.

Sic: Arion, Ieon, Pyracmon, Castor, Artemon, A-
 ctaeon Daemon, Orion, Lycaon, etc.

Quæ vero per Omega scribuntur, longa sunt, ut: *Simon, Spandon, Agon, Sidon, Solon, Lacon, Sichon, etc.* Duo variantur *Orion et Ægon.*

Sic: Graecorum dissyllaborum magna pars, ut: Zenon, Triton, Conon, Thraso, Theon, Minos, Juno, Dion, Ammon, Dido, Lacon, etc.

Exceptio II.

Genitivus in *Oris* a Nominibus Græcis, et Latinis Neutris (præter *Os, oris*) penultimam habet brevem, ut: *Nestor, marmor, ebur, corpus.* His adduntur: *Memor, arbor, lepus, et ex Pus, podos* composita, ut: *Tripus.* Item *Bos, compos, et impos.*

Ov. Met. 2. *Ipse sui decoris, qualis cum deficit orbi.*

Virg. Opusc. *Sic vos non vobis fertis aratra boves.*

Genitivus in Oris, a Graecis: Mentor, Stentor, Philopator.

Genitivus in Oris, a Latinis Neutris; Tergus, tempus, frigus: robur, pignus, sænus.

Exceptio III.

Corripitur etiam *Cappadox, Allobrox, præcox,* et quæ Consonantem habent ante *S,* ut: *Scrobs, Æthiops, Cecrops, Dolops,* præter *Cyclops, Cercops, Hydrops.*

Mart. l. 9. *Cappadocum saevis Antistes occidit oris.*

Æn. *Hic Dolopum manus, hic saevus tendebat Achilles.*

Ov. Met. 1. *Tela reponuntur manibus fabricata Cyclopum.*

Met. 14. *Cercopum exosus.*

U, crescens in Tertia.

U, brevia Incrementa feret: sed Casus in Udis, Uris, et Utis ab Us recto producitur, et Fur, Lux, Frux. Sed brevis, Intercusque, pecusque, Ligurque.

Id est: U, Incrementum tertiæ Declinationis breve est, ut: Murmur, fuffur, etc.

Georg. 4. Magnanimosque Duces, totiusque ex ordine gentis.

Sic: Exul, nux, turtur, redux, tradux, etc.

Exceptio.

Interrogandi Casus *Uris, Udis, et Utis*, ab *us* Recto penultimam habet longam, ut: Palus, paludis; Tellus, telluris. Virtus, virtutis. Item Fur, furis, cum cæteris obliquis; Pollux, Lux, et frugis, a Nominativo *Frux* inusitato, Corripiuntur vero Intercus, intercutis: Pecus, pecudis: Ligur, Liguris.

Virg. Eccl. 3. Quid Domini facient, audent cum talia fures.

Titul. 1. 2. El. 1. Luce sacra requiescat humus, requiescat arator.

Sic: Incus, senectus, juvenus, subscus, salus, etc.

DE INCREMENTO PLURALI NOMINIS

Penultima Genitivi, vel Dativi pluralis numeri dicitur *Incrementum Plurale*, cum uterque casus longior sit Nominativo ejusdem numeri, ut: Musæ, musarum: Ambo, amborum, ambobus: Qui, quorum, quibus: Res, rerum, rebus.

A, E, I, O, U,

Pluralis Casus si crescit, protrahe A, E, Atque O; corripies I, U; verum excipe: Bubus.

Id est: A, E, O, Incrementa multitudinis longa sunt, ut: Quarum, harum, ambabus; Rerum, rebus; Horum, quorum.

Ov. de Pont. El 5. Cum tamen a turba rerum requieverit harum

Æn. 2, At Capys, et quorum melior sententia menti.

I, et U, Incrementa multitudinis corripuntur, ut: Quibus, Tribus, Montibus, Lacubus, Verubus.

Virg. Eccl. 5. Montibus in nostris solus tibi certet Amyntas.

Ov. Fast. 3. Praemia de lacubus proxima musta tuis.

Verum Bobus, seu bubus producitur.

DE VERBORUM INCREMENTO.

Quid sit Verborum Incrementum?

Secunda Persona singularis Modi Indicativi Norma est, ad quam Verborum Incrementa diriguntur; cui si Verbum sit æquale, nullum erit Incrementum, ut: Amat, amant, quia dissyllaba sunt, sicut Amas (quæ Norma, et Regula est Incrementorum) nullum habent Incrementum. Si Verbum longius sit una Syllaba, unum habebit Incrementum; nam ultima nunquam dicitur Incrementum. Si duabus Syllabis norma superetur, duo erunt Incrementa, ut: Amabitis, amabimus. Si tribus, tria, ut: Amaveritis, amaverimus. Si denique quatuor, totidem erunt Incrementa, ut: Audiebamini.

2. In Verbis Deponentibus fingenda est Vox Activa, ad quam Verborum Incrementa dirigantur.

3. Ultima Syllaba, ut modo diximus, nunquam est Incrementum; prima vero est, si Norma ipsa sit monosyllaba, ut: Das, fles, Damus, datis, dabam, dare, et cætera dissyllaba; Unum habent Incrementum: eodem modo: flemus, fletis, flebam, flere.

Præceptum I.

De Incrementis Verborum *A*, et *E*.

A, crescens produc, Do Incremento excipe primo.
E, quoque produciunt verba increscentia. Verum Corripiunt *E* ante *R*, ternae duo tempora prima. Sed *Reris*, vel *Rere*, notatur penultima longis. Sit brevis *E*, quando *Ram*, *Rim*, *Ro*, adjuncta sequuntur:

Et *Beris*, atque *Bere*, in Verbi breviato futuris. Corripit interdum *Steterunt*, *Dederuntque Poeta*.

Id est: *A*, in omni Verborum Incremento produciuntur, ut: *Stabam*, stare; *properamus*, *docebamus*, *legebamus*, *audiebamini*, etc.

Ov. Met. 10. *Serius*, aut *citius metam Properamus ad unam*.

Æn. 2. *Trojaque nunc stares*, *Priamique Arx alta maneres*.

Exceptio I.

A, primum duntaxat Incrementum Verbi *Do*, corripitur, ut: *Damus*, *dabunt*, *dare*; ob quam causam pronunciamus: *Circumdamus*, *circumdabant*, *circumdare*; *Venumdabo*, *venumdare*, etc. penultima brevi. Æn

Æn. 2. *His lacrymis vitam damus, et miserescimus ultro.*

Æn. 1. *Vela dabant laeti, et spumas falis aere ruebant.*

Ov. Met. *Fussit et ambitae circumdare littora terrae.*

Redundamus autem, redundabo, redundare, etc. longa sunt; non enim a *Do, das, dedi* sunt: sed ab *Undo, as, avi*. Sic etiam *Abundare, Exundare, Inundare, etc.*

E, in omnibus Verborum Incrementis producitur, ut: *Fiebam, rebar, lacereris, docerem, legerunt.*

Ov. Fast. 1. *Flebat Aristaeus, quod apes cum stirpe necatas.*

Æn. 6. *Sic equidem ducebam animo, rebarque futurum.*

Mart. l. 1. *Daedale, Lucano cum sic lacereris ab urso.*

Exceptio II.

E, ante *R*, breve est in primo Incremento Praesentis, et Imperfecti Tertiae Conjugationis, ut: *Cognoscerem, legerem, legeremus, legeris vel legere Praesens Passivum. Reris* tamen, et *rere*, producitur, ut: *Loquereris, prosequerere* etc.

Ov. Trist. 1. *Ut neque respiceres, nec solarere jacentem*

Dure, nec exequias prosequerere meas.

Mart. l. 1. Ep. 65. *Illud laurigeros ageres cum laeta triumphos.*

Hoctibi, Roma, caput, cum loquereris, erat.

Exceptio III.

E, ante *Ram, Rim, Ro*, corripitur, ut: *Amaveram, amaverim, amavero, feceram, fecerim, fecero.*

De cæteris Personis idem esto iudicium: *Amaveris, amaverit, amaverimus: Fecerimus, feceritis.*

Met. 3. *Fecerat exiguas jam Sol altissimus umbras.*

Exceptio IV.

Beris, et Bere semper corripitur, ut: *Celebraberis, vel celebrabere; Mordeberis, vel mordebere.*

Æn. 8. *Semper honore meo, semper celebrabere donis.*

Ov. Trist. 1. *Tu cave defendas, quamvis mordebere dictis.*

Appendix.

Poetæ in Præterito Indicativi *E*, litteram ante *Runt* syllabam pro suo jure interdum corripunt.

Æn. 3. *Obstupui, steteruntque comæ, et vox faucibus haesit.*

Tibul. 1. 2. *Nec cithara, intonsae profueruntvè comæ.*

Ne tamen putent novi Poetæ, idem passim sibi licere in brevi præsertim poemate.

Præceptum II.

De Incrementis Verborum *I, O, et U.*
Corripit I, crescens Verbum: producitur Ivi. Præteritum: sed Imus breviatur, deme velimus, Nolimus, Simus, quæque hinc composta dantur.

Et quodvis quartae Incrementum I protrahe primum.

RI Coniunctivi possunt variare Poetae.

O, Incrementum produc: U, corripe semper.

Id est: I, in quovis Verborum Incremento corripitur, ut: Quimus, inquam: amabimus, audiebamini.

Æn. 8. Linqvimus Ortygiae portus, pelagosque volamus.

Hor. l. 1. Sat. 3. Communi sensu plane caret, inquam, eheu!

Exceptio.

Penultima Præteriti in *Ivi* longa est, ut: *Petivi*. Et primum Incrementum Quartæ Coniugationis, ut: *Audivimus*, *audire*, *audirem*. Sic *venimus*. *reperimus*, Præsentis Temporis: sic *Imus*, *ibam*, *ibo*, *ito*, et *Composita*. Corripitur tamen secundum Incrementum, ut: *Audivimus*; et tertium, ut: *Audiveritis*.

Æn. 2. Cessi, et sublato montem Genitore petivi.

Æn. 6. Tu! ne cede malis, sed contra audentior ito.

Æn. 3. Fungimus hospitio dextras, et tecta subimus.

Hæc etiam *I* longum habent: *Nolito*, *nolite*, *nolimus*, *Velimus*, *velitis*; *Simus*, *sitis*, et *composita*, ut: *possimus*, *adsumus*, *prosimus*, *desimus*, etc.

Ov. Met. 1. Et documenta damus, quasimus origine nati.

De Pont. Si quis, ut in populo, qui sitis, et unde, requirat?

Appendix I.

Imus in Præterito penultimam corripit, ut: *Venimus, Reperimus, Comperimus.*

Æn. 1. Non nos aut ferro Lybicos populare Penates.

Venimus, aut raptas ad littora vertere prædas.

Appendix II.

Tempora Conjunctivi Modi syllabis: *Rimus* et *Ritis* finita habeantne penultimam brevem, aut longam, etiam veteres Grammatici certant, et adhuc sub Judice lis est. *Diomedes* enim docet, Præteritum breve esse, Futurum vero longum. *Probus* utrumque longum esse affirmat.

Quare, cum Versus facies, Poetas optimos imitaberis; qui *Ri* syllabam Conjunctivi modo corripiant, modo producant, prout Versus postulat. Si tibi aliquid recitandum erit, ne sermonem des Auditoribus, Regionis consuetudini servies.

O, in Verborum Incrementis semper producit, ut: *Facitote.*

Ov. Met. 9. Cumque loqui poterit, Matrem, facitote, salutet.

U, in Verborum Incrementis, ubique corripitur, ut: *Sumus, possumus, volumus.*

Hor. Ep. 1. Nos numero sumus, et fruges consumere nati.

Ibid. Si Patriae volumus, si nobis vivere cari.

DE ULTIMIS SYLLABIS.

Syllabæ, quæ ultimum locum tenent, partim positione, ut: *Prudens, præcox*: partim Diph-

thongo, ut: Musæ: partim privatis præceptionibus cognoscuntur, de quibus nunc agendum est.

A, in fine.

A finita dato longis; ita, postea deme, Eja, Quia. et Casus omnes; sed protrahe sextum. Productis Graecos Casus adjuuge Vocandi.

Id est: A, finita longa sunt, ut: Memora, contra, ultra, antea, frustra, triginta, quadraginta; quamquam hæc Numeralia correpta reperiuntur interdum.

Æn. 2. Musa mihi causas memora, quo Numine laeso.

Æn. 3. Triginta capitum; foetus enixa jacebat.

Juv. Sat. 2. Ultra Sauromatas fugere hunc libet, et glaciale.

Corripe: Eja, postea, quia, ita.

Item Casus omnes in A, ut: Anchora, vela; præter Ablativos, ut: de prora; et Vocativos Græcos ab As, sive primæ, ut: o Ænea: sive tertiæ, quorum Genitivus in Antis, ut: o Atla; Calcha; Palla.

Æn. 11. Non ita me experti Bitias, et Pindarus ingens,

Æn. 3. Anchora de prora jacitur, stant littore puppes.

Ibid. Quid miserum Ænea laceras? jam parce sepulto.

Æn. 11. Non hæc, o Palla, dederas promissa Parenti.

Ov. Met. Tempus, Atla, veniet, tua quo spoliabitur auro.

E in fine.

Corripi, E, sed Primæ, Quintæque vocabula
 produc,

Atque fame, Cete, Tempe, Fermeque, Fereque.

Adde doce, similemque modum, et Monossyl-
 laba; præter

Encliticas, ac Syllabicas; nec non male dempto,
 Ac bene. Produces Adverbia cuncta Secundæ,

Id est: E, littera finita corripuntur, ut:
 Nate, fuge, pone, pene, nempe.

Æn. 2. Heu fuge nate Dea, teque his, ait,
 eripe flammis.

Eccl. 9. Pene simul tecum solatia rapta,
 Menalca.

Sic: Rete, monile, bubile, præsepe, breve, forte,
 acre, sedile, mare, etc.

Exceptio I.

Producuntur Nomina Primæ, et Quintæ Declin-
 ationis, ut: Anchisiade, Calliope, Re, Die,
 et quæ inde oriuntur, ut: quare, hodie; quibus
 adde: Fame, Cete, Tempe, Mele, Ferme, Fere

Æn. 6. Tros Anchisiade, facilis descen-
 sus Averni.

Mart. 1. 10. Non venias quare tam longo
 tempore Romam.

Æn. 6. Objicit ille fame rabida tria gut-
 tura pandens.

Juv. Sat. 6. Nulla fere causa est, in qua
 non fœmina litem.

Idem. Sat. 1. Mobilis, et varia est ferme
 natura malorum.

Sic Nomina Primæ Declinationis: Musice, Aloe, Rho-
 dope, crambe, Pentecoste, Parasceve, plastice, etc.

Nomina quintae: Glacie, facie, macie, specie, e-
surie, etc.

Exceptio II.

Item Verba Imperativi Modi numeri singularis secundæ Conjugationis, ut: Vide, habe.

Æn. 7. *Tu Vatem, tui Diva, mone, dicam horrida bella.*

Mart. l. 1. *Quae tua sunt, tibi habe, quae mea, redde mihi.*

Cave tamen sæpius corripitur.

Hor. Ep. 1. *Vade, vide, cave, ne titubes, mandataque frangas.*

Ov. Trist. 1. *Tu cave defendas, quamvis, mordebere dictis.*

Sic: Doce, move, tace, torque, stude, sede, svade, etc.

Exceptio III.

Sunt etiam longa Monosyllaba, ut: Me, te, se, exceptis Conjunctionibus Encliticis: *Que ne, ve,* (quæ *et, an, vel* significant) et syllabicis adjectionibus: *Pte, ce, te,* ut: *Suapte, hisce, tute.*

Æn. 1. *Tantane vos generis tenuit fiducia vestri?*

Æn. 6. *O Virgo nova mi facies, inopinave surgit.*

Hor. l. 1. Sat. *Hiscene versiculis speras tibi posse dolores.*

Luc. l. 2. *Accipe praetered, quae corpora tute necesse est.*

Exceptio IV.

Longa præterea sunt Adverbia a Nominibus secundæ Declinationis profecta, ut: *Placide, valide, minime; præter Bene, et Male.*

Ex-

Mart. l. 9. *Excipe sollicitos placide mea dona libellos.*

Idem l. 2. *Nil bene cum facias, attamen omnia belle.*

Hor. in Art. *Et male tornatos incudi reddere versus.*

Sic: Sancte, docte, graphice, temere, perverse aspere, blande, misere, otiose, tenere, etc.

Appendix.

Adjectiva tertiæ Declinationis, cum in adverbia e finita transeunt, ultimam habent brevem, ut: Sublime, svave, etc.

Virg. Eccl. 9. *Cantantes sublime ferent ad sidera cygni.*

Eccl. 4. *Ipse sed in pratis aries jam sva-ve rubenti.*

Adverbia ex Adjectivis tertiæ: Leve, grave, inane; habile, inflabile, labile, dulce, facile, difficile, etc.

I, in fine.

I, produc: brevia nisi, cum quasi; Græcæque quintæ.

Fure Mihi variare, Tibique, Sibique solemus. Corripies Ibi, Ubi, melius, dissyllabon et Cui.

Id est: I, Vocali terminata longa sunt, ut: Classi, fieri.

Æn. 6. Sic fatur, lacrymans, classique immittit habenas.

Mart. L 8. *Quam vellem fieri meus libellus. Phaleucius est.*

Exceptio I.

Corripe Nisi, quasi, et Græca quintæ Declinationis, quæ in I, vel Y exeunt, ut: Palladi, Daphni, Moly.

Ov. de Pont. l. 4. *Quid nisi, Pierides, solatia frigida restant?*

Stat. Anchil. 1. *Palladi littoreae celebrabat Syros honorem.*

Catul. *Morte ferox Theseus qualem Minoidi luctum.*

Idem. *Luce autem canae Thetyi restitutor.*

Ecel. 6. *Insere, Daphni, pyros, carpentua poma Nepotes.*

Mart. L. 10. *Teque putas Pyladi, Palliodore, parem.*

Sic: Daphnidi, Dryadi, Arioni, Castori, etc. nisi more Latinorum construantur.

Exceptio II.

Mihi, Tibi, Sibi ultimam habent communem. *Ibi, Ubi, cui* (cum dissyllabum est), frequentius corripuntur: sic compositum *Sicubi*.
Georgic. 3.

Æn. 1. *Post mihi non simili poena commissa luetis.*

Ecel. 10. *Extremum hunc, Arethusa, mihi concede laborem.*

Mart. l. 1. *Sed norunt, cui serviunt leones.* Phaleucius est.

O, in fine.

O datur ambiguis, Graeca, et Monossyllaba longis.

Ergo pro causa; tertius, sextusque, Secundae. Atque adeo, atque ideo, atque Adverbia Nominis nata;

Sed Cito corripies, Modoque, et Scio, Nescio, et Imo,

Et Duo. Sit varium Sero, et conjunctio Vero.
Id

Nil est: O, finita ambigua sunt, ut: Ambo, quando, opto, nolo, eo, queo, vigilando.

Mart. l. 2. Ep. 45. *Nolo boletos, ostrea nolo, tace.*

Idem l. 4. Ep. 90. *Pondero, poto, cano, ludo, lavo, coeno, quiesco.*

Juv. Sat. 3. *Plurimus hic aeger moritur vigilando: sed illum.*

Luc. l. 3. *Audendo magnus tegitur timor, arma capessam.*

Exceptio I.

Excipe Monossyllaba, ut: Do, sto: Dativos, et Ablativos, ut: Somno, tuo, quæ longa sunt; et Græca, quæ habent Omega, ut: Androgeo; Atho, Clio. Alecto, Erato, Dido, quibus accedit *Ergo pro causa.*

Æne. 2. *O Lux Dardaniae, spes o fidissima Teucrum.*

Ibid. *Invadunt Urbem, somno, vinoque sepultam.* (membra.

Æn. 7. *Alecto torvam faciem, et furialia*

Exceptio II.

Adverbia a Nominibus orta producuntur, ut: *Subito, merito, multo.*

Hinc rursus excipiuntur *Modo*; et composita: *quomodo, postmodo, dummodo, cito, imo, et scio, nescio, duco.*

Mart. *Tam subito corvus, qui modo cygnus erat.*

Vel. *Non habet ergo aliud, non habet imo suum?*

Exceptio III.

Adverbium *Sero*, et conjunctio *Vero* ultimam habent communem.

Tibul. *Heu sero revocatur amor.*

Stat. *Serb memor thalami*

O Graeca Cum Omega; Sapho, Mento, Callisto, Callipso, Echo.

U, B, D, T, in fine.

U, semper produc, B, D, T, corripe semper.

Id est: U, finita longa sunt, ut: Manu, Cornu, Panthu.

Æn. 2. Tela manu miseri jactabant irrita Teucris.

Ov. Met. 11. Nec mora! curvavit cornu, nervoque sagittam

Æn. 2. Quo res summa loco Panthu? quam prendimus arcem?

B, D, T, litteris terminata corripuntur, ut: ab, quid, audit.

Virg. Æn. 8, Tum Pater Æneas puppi sic fatur ab altis.

Æn. 2. Quidquid id est, timeo Danaos, et dona ferentes.

Lacr. 1. 4. Tu temet in culpa cum sis, nec cernere possis.

C, M, L, in fine.

C, longum est. Varium Hic pronomen. Corripe donec.

Et nec, Fac, pariter malunt breviare Poetae. Corripe L, produc Sal, Sol, Nil, multaque Hebraea.

M, vorat Ecclipsis: Prisci breviare solebant.

Id est: C, littera finita longa sunt, ut: Sic, Hoc, Hic Adverbium.

Virg. Æn. 3. Sic oculos, sic ille manus, sic ora ferebat.

Æn.

Æn. 2. *Classibus hic locus, hic acies certare solebant.*

Exceptio.

Corripe *Nec*, et *Donec*. *Hic* Pronomen virile est anceps; *Fac* tutius corripitur.

Ov. *Trist.* 3. *Parve, nec invideo, sine me liber ibis in Urbem.*

Æn. 6. *Hic vir, hic est, tibi quem promitti saepius audis.*

Æn. 9. *Est hic, est animus lucis contemptor, et istum.*

Ov. *Phylli fac exspectes Demophoontatum.*

Ov. 5. *Met. Hos fac Armatos, haec est Danaeiz Persis.*

Mart. 1. 9. *Signa varius; aut semel fac illud. Phaleucius est.*

L, finita brevia sunt, ut: *Asdrubal, Semel, Vigil, Simul, Consul, Nihil.*

Syl. *L* 7. *Vertit terga citus damnatis Asdrubal ausis.*

Hor. *Ep.* 1. *Quo semel est imbuta recens servabit odorem.*

Pers. *Sat.* 1. *De nihilo nihil, in nihilum nil posse reverti.*

Exceptio.

Sal, Sol, et *Nil* contractum a *nihil* longa sunt. Item pleraque peregrina, ut: *Nabal, Daniel, Saul*, quamquam *Baal*, et *Michol* rectius cor ipiuntur.

Stat. Syl. *l.* 4. *Non sal, oxiporumve, caseusve.*

Ov. *Met.* 2. *Ulterius spatium medio Sol altus habebat.*

Mart.

Mart. l. 10. *Nil aliud video, quo te credamus amicum.*

M, finita olim corripiebantur, neque a sequente vocali excipiebantur.

Enn. Annal. 10. *Insignita fere tum millia militum octo.*

Lucr. LI. *Corporum augebit numerum, summamque sequetur.*

Idem. l. 2. *Nam quod fluvidum est, e laevibus, atque rotundis.*

Idem l. 6. *Semina, seque simul cum eo commiscuit ignis.*

Hoc etiam servatur in Compositis Verbis.

N, in fine.

N, longum est Graecis pariter, pariterque Latinis. *En*, brevia, quod format *Inis* breve; Graeca secundae.

Jungimus et quartum, si sit brevis ultima recti. Forsitan, In, Forsan, Tamen, An, Viden, ad-jice curtis.

Id est: N, littera finita longa sunt, ut: *Sin, Titan, Siren, Salamin, Actæon*, et cætera tertiæ Declinationis, quæ in *On* exeunt.

Virg. Æn. 1. *Sin absumpta salus, et te Pater optime Teucrum.*

Luc. 1. *Unde venit Titan, et nox ubi Sidera condit.*

Met. 3. *Actæon ego sum, Dominum cognoscite vestrum.*

2. Item Accusativus Græcus Nominum in *As, Es, E*, ut: *Ænean, Anchisen, Caliopen.*

3. Græcus item Genitivus multitudinis cujusvis Declinationis, ut: *Cimerion, Epigrammaton.*

Æn. 12. *Et saevum Ænean agnovit Turnus in armis.*

Æn. 3. -- *Anchisen: hic me Pater optime fessum.*

Tibul. 1. 4. *Cimmerion etiam obscuras secessit in oras.*

Sic. Pygmalion, Laomedon, Canon, Icon, Sindon, Agon, Trilon, Arion, etc. *Accusativus Graecus:* Musicen, Grammaticen, Plasticen, Epitomen, Rhetoricen. etc. *Genitivus Graecus Pluralis:* Thematon, Hæreseon, Peristromaton, etc.

Exceptio. I.

Corripi *An, In, Forsan, Forsitan, Tamen, Attamen, Viden, Nostin* apud Ovid Ep. 12. *Nostin, an exciderint.* quod tamen alii rectius legunt: *Nescio, an exciderint.* Sed *Scin, Audin,* et similia producentur.

Item *En* syllaba finita, quæ faciunt in Genitivo *Inis*, penultima brevi, ut: *Nomen, lumen, flumen,* etc.

Æn. 1. *Forsitan. et Priami fuerint quæ fata, requiras.*

Stat. Theb. *Ipsa dedit viden ut jugulo consumpserit ensem.*

Fast. 2. *Nomen Arionium Siculas impleverat Urbes.*

Sic: Specimen, Farcimen, Molimen, Numen, Gluten, Examen, etc.

Exceptio. II.

Corripiuntur etiam Græca in *On*, quæ ad secundam nostram Declinationem spectant, ut: *Pelion, Ilion, Erotion.*

Ov. Ep. 13. *Ilion, et Tenedos, Simoisque, et Xanthus et Ida.*

Fast. 5. *Pelion Æmoniaæ mons est, adversus ad Ausros.* Mart.

Mart. 1. 5. *Pallida nec nigras horrescat
Erotion umbras.*

*Sic: Misterion, Symbolon, Evangelion, Encomion,
Enchiridion, Tenedon, etc.*

Omnes denique Accusandi Casus, qui a
Nominibus ultimam brevem habentibus profi-
ciscuntur, ut: Scorpion, Tethin, Ityn, Majan,
Æginan,

Luc. 1. 1. *Scorpion incendis cauda, che-
lasque peruris.*

Met. 7. *Tantane vis animi est, Ityn huc
accersite dixit,*

Stat. Theb. 7. *Namque ferunt raptam pa-
triiis Æginan ab undis.*

*Sic: Parin, Poesin, Syntaxin, Genesin, Parænesin,
Charybdin, Sindaresin. etc.*

R, in fine.

*R, breve; sed longum est Far, Par, cum pigno-
re, Lar, Nar,*

*Cur, Fur, cum Graecis, quibus est Genitivus
in Eris,*

*Addito Iber; sed Cor melius breve, Celtiber an-
ceps.*

---

*Id est: R, littera terminata corripuntur,
ut: Amilcar, Semper, Semivir, Prætor, He-
ctor, Turtur,*

Sil. 1. 3. *At senior Siculis exultat Amil-
car in armis.*

Luc. 8. *Inseruisse manus impure, ac Se-
mivir audes?*

Eccl. 1. *Nec gemere aëria cessabit turtur
ab ulmo.*

Sic: Tuber, iter, linter, siser, papaver, Nectar, cor, arbor, æquor, marmor, ardor, furor, etc.

Exceptio.

Producitur *Cur, Far, Fur, Iber, Lar, Nar, Ver, Par* cum Compositis, ut *compar, impar, dispar*. Et Græca, quæ faciunt Genitivo *Eris*, ut: Aer. æther, crater.

Hor. in Art. *Cur ego, si nequeo, ignoro. que, Poeta salutor?*

Mart. l. 5. *Callidus effracta nummos fur auferet arca.*

Luc. l. 1. *Si tibi durus iber, aut si tibi terga dedisset.*

Hor. Ser. 2. *Ludere par, impar equitare in arundine longa.*

Luc. l. 5. *Inde mane, inde aer, inde aether. ignifer ipse.*

Sic: Luter, Soter, Præster, Halter.

As, in fine.

As produc. Quartum Græcorum Tertia Casum. Corripit et Rectum, si in Adis breve patrius exit.

Id est. As syllabâ finita longa sunt, ut: Æneas, Pallas, antis, Fas, Nefas, Calchas, Atlas.

Æn. 10. *Æneas ignarus abest, ignarus et absit.*

lb. *Tela, manusque sinit, hinc Pallas instat, et urget.*

Georg. 1. *Fas, et jura sinunt rivos deducere nulla.*

Exceptio.

1. Corripe Græca, quorum Genitivus exit in adis, penultima brevi, ut: Arcas, Arcadis, Pallas, palladis, Najas adis.

2. Item Accusativos plurales tertiæ Declinationis Nominum Græcorum, ut: Troas, Delphinas, Heroas.

Met. 6. *Pallas anum simulat, falsosque in tempora canos.*

Mart. l. 9. Ep. 36. *Cum quibus Alcides, et pius Arcas erat.*

Eccl. 4. *Permissos Heroas, et ipse videbitur illis.*

Sic, Tempestat, Adamas, Comitast, Felicitast, etc.

Graeca in As, adis: Mænas, Olympias, Hebdomas, Lampas, Dryas, Monas, etc.

Accus. Plur. Graecus: Rhetoras, Doemonas, Hebdomodas, Lampadas, Dryadas, Olimpiadas, Cyclopas.

Es, in fine.

Es quoque produces: Breviat sed tertia rectum, Cum Patrii brevis est crescens penultima. Pes hinc Excipitur, Paries, Aries, Abiesque, Ceresque. Corripiet et Es de Sum, et Penes, et Pluralia Graeca.

Id est: Es, syllaba terminata longa sunt, ut: Anchises, Locuples, Quoties, Octies, Decies, Tricies, etc.

Æn. 6. Anchises alacris palmas utrasque tetendit.

Mart. l. 11. *Orbus es, et locuples, et Bruto Consule natus.*

Id. l. 10. Ep. 51. *Dicere te lassum, quoties ego credo Quirino.*

Id. l. 8. *Uno nasceris octies in anno. Phaleucius est.*

Sic: Veles, Pedes, Abietes, Felices, Edaces, Homines, Audaces, Ades, Doces, etc.

Exceptio I.

Corripe Nomina tertiæ Declinationis, quæ crescunt in obliquis, penultima brevi, ut: Dives, eques, hospes, pedes, peditis.

Æn. 2. *Insula dives opum, Priami dum Regna manebant.*

Æn. 6. *Obvius armato, seu cum pedes iret in hostem.*

Sic: Miles, eques, sospes, teges, seges, obses, deses, etc.

2, Præter Abies, aries, ceres, paries, pes, cum compositis, ut: cornupes, sonipes, tripes.

Eccl. 6. *Populus in fluviis, abies in montibus altis.*

Luc. 1. 3. *Non aries illis, non ulla machina belli.*

Georg. 1. *Flava ceres alto nequidquam spectat Olympo.*

Mët. 6. *Nec pes ire potest, intra quoque viscera saxum est.*

Æn. 4. *Stat Sonipes, ac fraena ferox spumantia mandit.*

Exceptio II.

Es, a verbo Sum, breve est, et ex eo composita, ut: Potes, ades, Item Penes: Græca neutra in Es, Cacoethes; Præterea Nominandi, Vocandique Casus Græcorum, ut: Dæmones, Rhetores, Amazones, Troes, Arcades.

Æn. 2. *Quisquis es, amissos jam hinc obliviscere Grajos.*

Mart. 1. 8. *Tu potes et Patriae miles, et esse decus.*

Hor. in Art. *Quem penes arbitrium est, et jus, et norma loquendi.*

Juv.

Juv. Sat. 1. *Scribendi Cacoethes, et aegre
in corde senescit.*

Eccl. 9. *Ambo florentes aetatibus; Arca-
des ambo.*

Æn. 1. *Egressi optata potiuntur Troes
arena.*

*Graec. Nom. et Vocat. Macedones, Thraces, Am-
phitryones, Lacones, Phryges, Crateres, etc. quae
tamen more Latinorum ut strui, ita produci possunt.*

Is, vel Vs, in fine.

*Corripias Is, et Vs; Plurales excipe Casus.
Glis, Sis, Vis (Verbum, ac Nomen) Nolisque,
velisque.*

*Audis, cum sociis; quorum est Genitivus in Inis,
Entisque, aut Itis, longum, producito semper.*

*Id est: Is, vel Vs finita corripuntur, ut:
Apis, Inquis, Ais, Thetis, Thetys, Itys,
Met. 13. Non apis inde tulit collectos se-
dula flores.*

*Stat. Ach. 1. Jam dudum tacito lustrat
Thetis omnia visu.*

*Fast. 5. Thetys et extremo saepe recepta
loco est.*

*Fast. 4. Alter erit tum Tiphys, et altera
yuae vehat Argo.*

*Mat. 1. 5. Non est, inquis, idem; multo
plus esse probabo.*

*Sic: Ovis, lapis, pulvis, vomis, felicitis, fortis, le-
gis, sermonis, etc.*

Exceptio I.

*1. Excipe Casus omnes Multitudinis, ut:
Viris, armis, musis, nobis, vobis; Item queis
pro*

pro quibus: et Accusandi Casus, Omneis, Urbeis, Civeis, quos aliqui scribunt: Omnis, Urbis, Civis, etc.

2. Item *Glis, vis*, (nomen, et verbum) *Sis*, cum compositis: Quamvis, velis, nolis.

3. Et secundas Personas Numeri Singularis, Modi Indicativi, quartæ Conjugationis, ut: *Audis, nescis, sentis*.

Æn. 1. Præsentemque Viris intentant omnia mortem.

Ibid. Queis ante ora Patrum Trojæ sub moenibus altis.

lb. Non ea vis animo, nec tanta superbia victis.

Mart. 1. 9. Jam satis est: non vis, Afer avare, vale.

Idem 1. 1. Nescis, heu nescis dominae fastidia Romæ.

Exceptio II.

Longa præterea sunt, quorum Genitivus exit in *Inis, Entis, Itis*, penultima longa, ut: *Salamis, - minis, Simois, - entis, samnis, -nitis, Lis- litis*.

Ov. Ep. 1. Hac ibat Simois, hic est Sigeia tellus.

Hor. Art. Grammatici certant, et adhuc sub Iudice lis est.

Petron. Et pictis anas innotata penis. Phaleuc.

Os, in fine.

Vult Os produci: Compos breviatur, et Impos. Osque, ossis: Graecorum et neutra, et cuncta Secundæ.

Addicta Ausonidum: Graecus Genitivus, et Omnis.

Id

Id est: Os, finita longa sunt, ut: Os, oris Dominos, Tros, Minos, Athos, Androgeos, etc. quae per Omega scribuntur a Graecis.

Met. 1. Os Homini sublime dedit, Caelumque tueri.

Æn. 6. Tros Anchisiade, facilis descensus Averni.

Æn. 2. Androgeos offert nobis, socia agmina credens.

Exceptio.

Corripe Os, oſſis, Compos, et Impos, et Græca Neutra, ut: Chaos, Melos, Argos.

Luc. 1. 3. Exos, et exsanguis tumidos perfluctuat artus.

Ov. Insequere, et voti postmodo composeris.

Æn. 6. Et Chaos, et Phlegeton, loca nocte silentia late.

2. Item Os finita, quæ a Græcis ad secundam Latinorum Declinationem transeunt, ut: Tyros, Arctos, Illios.

Luc. 1. 3. Et Tyros instabilis, pretiosaque murice Sidon.

Mart. 1. 9. Nescia nec nostri nominis Arctos erat.

Ov. Ep. 1. Illos, et murus, quod fuit ante solum.

3. Omnes denique interrogandi Casus, a quibuscunque rectis proficiscantur, ut: Arcados, Palladios, Typheos, Tethyos, Tereos.

Met. 1. Arcados hic sedes, et inhospita tecta Tyranni.

Fast. 4. Alta jacet vasti super ora Typhoeos Ætna.

Luc. 1. 1. *Tethyos unda vaga lunaribus
æstuet horis.*

Gæca in Os secundæ Latinorum: Timotheos, Abidos, Menelaos, Pædagogos, Barbytos, Cophinos, etc.

Graeci Genitivi: Lampados, Geneseos Hæreseos, Poeseos, Erimanthios, Paridos.

Us, in fine.

*Us breve ponatur: Produc Mono syllaba; quæ quæ
Casibus increscunt longis: et Nomina Quartæ;
Excepto Recto et Quinto: et quibus exit in Untis
Patrius, et conflata e Pus, contractaque Graeca
In Recto, ac Patrio et Venerandum Nomen Jesus*

*Id est: Us, syllaba terminata brevia sunt
ut: Deus, litus, intus; Et Nominandi, vocan-
dique Casus singulares, et Dativi, atque Ablati-
vi plurales quartæ Declinationis, ut: Manus,
sensibus.*

*Æn. 3. Heu fuge crudeles terras, fuge
littus avarum.*

*Æn. 2. Hic Dolopum manus, hic saevus
tendebat Achilles.*

*Eccl. 2. Sensibus hæc imis, res est non
parva, reponas.*

Exceptio I.

Excipe Monosyllaba, ut: Plus, rus, thus, mus.

*Luc. 1. Plus illa vobis acie, quam creditis,
actum est.*

*2. Et quæ crescunt in obliquis penultima lon-
ga, ut: Salus, tellus, palus, udis. Et Nomina
quartæ Declinationis præter Casus antedictos,
ut: Aditus, vitus.*

*Met. 1. Mox etiam fruges tellus inarata
ferebat.*

Met. II. *Juncta palus haec est, densis
obsessa salictis.*

Mart. l. II. *Hos aditus Urbem Martis
habere decet.*

Exceptio II.

Denique produc Græca Nomina, quorum Genitivus exit in *Untis*, ut: Opus, Amanthus; Et quæ ex *Pus*, *podos* componuntur, ut: Tripus, Melampus. Quæ ex *Oos* contrahuntur, ut: Panthus, ex *panthoos*. Item Genitivus in *us*, a Foemininis in *O*, ut: Manto, Mantus, Clio, Clius etc. quæ etiam ex *Oos* contrahuntur.

Æn. 10. *Est Amathus, est celsa tibi Paphos atque Cythera.*

Æn. 2. *Panthus Otriades arcis, Phæbique Sacerdos.*

Æn. 10. *Fatidicæ Mantus, et Thusci filius amnis.*

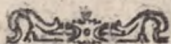
Huc etiam JESUS, Sacrosanctum Domini, atque Redemptoris nostri Nomen spectat.

4. *Us*, finita non contracta, ab *Os* Syllaba profecta corripuntur, ut: Pamphagus, Oribasus, Polypus, quorum ultimum *Æoles* per *Os* scribunt, *Polipos*, quare a Latinis per *Us* effertur, ultima brevi.

Met. 3. *Pamphagus, et Dorceus, et Oribasus, Arcades omnes.*

Hor. Epod. 10. *Polypus, an gravis hirsutis cubet hircus in alis.*

Idem. l. 1. Sat. 5. *Delectant, veluti Balbinum Polypus Agna.*

ARTIS METRICÆ
P A R S P R I M A.
S E U
DE VERSIFICATORIA.

PRO SUPREMA GRAMMATICES CLASSE.

*A*d Latinam Poeticam e Grammatica aspiranti primum est, Syllabarum tempora, seu quantitates perno-
scere, quod ediscenda Prosodia, postrema nempe Gram-
matices parte praestatur. Alterum solutam sententiam
in metri formam construere, id quod apta vocum mu-
tatione, et ejusmodi collatione fit, ut desiderati Metrū
Pedes exeant denique. Haec mutatio ipsa est Syntacti-
cā Enallages Figura, qua orationis partes, ejusque attributa
tamdiu versantur, varietque commutantur, dum ad
propositum carmen nihil absit, nihil redundet, Est igi-
tur haec Figura ipsum Solum, ac Fundamentum Poe-
tici idiomatis. Alia porro est commutatio Sententiarum,
Vocum alia. Ut sententia eadem diversissimis modis va-
riari possit, in ornata Syntaxi, Capite IV. de Copia
Latini Sermonis abunde actum est. Hic de Vocum Enal-
lage, seu Commutatione unice sermo est.

E Partibus Orationis mutabilibus praecipue
variationem admittunt Verbum, et Nomen:
ad quod item Participium refertur. Mutatur
autem partim secundum Figuram, partim se-
cundum Speciem. Ut Verbum mutatur pri-
mo: in Nomen. 2do: Activum in Passivum,
et contra. 3tio. Simplex in Compositum, et
contra. 4to. Quoad Modos. 5to Quoad Tempo-
ra. Mutatur Nomen. 1mo. Substantivum Ver-
bale in Verbum. 2do. Quoad Casus. 3tio.
Quoad Numerum. 4to: Quoad Genus, et Per-
sonas. 5to: Adjectivum in Substantivum, etc.

CAPUT I.

DE MUTATIONE,

SEU ENALLAGE VERBI.

SECTIO I.

Mutatur Verbum in Nouen.

Fit mutatio, cum Verbum Primitivum, aut Derivatam, Simplex, aut Compositum mutatur in Nomen Substantivum, cui deinde Verbum aliud e Syntaxi, lectione Auctoris, vel suo cujusque judicio additur: v. gr.

Astuo, immani terreor *aestu*.

Angor, anxietate premo.

Alo, miseris alimenta ministro.

Aro, agros proscindit *aratro*.

Cano, *Cantum* modulabor *avena*.

Doleo, me *dolor* incessit.

Fleo, diilluo *fletu*.

Frigesco, uruntur *frigore* membra.

Fugio, me committo *fugae*.

Gemo, emitto tristes *gemitus*.

Glorior, me *gloria* vexat inanis.

Honoro, merito afficeris *honore*.

Jejuno, frangunt *jejunia* corpus

Jocor, in nugas solvitur, inque *jocos*.

Laboro, oblecto, recreorque *labore*.

Lacrimor, *lacrimis* indulgeo.

Laetor, *laetitiae* me do.

Lateo, tutas mihi quæro *latebras*.

Laudo, non falsis *laudibus* orno.

Ludo, perdo bona tempora *lusu*.

Lugeo, conficior *luctu*.

Meto, optatam colligo *messem*.

Moereo, in *moerore* jaceo.

Munero, *muneribus* cumulo.

Obliviscor, me *oblivio* capit.

Palleo, pallor in ore sedet.
Paveo, titubant mihi membra *pavore*.
Pudet, pudor ora subit.
Rauesco, captas *raucedine* fauces.
Senesco, obrepat lentum *senium*.
Sileo, indico *silentia* lingvæ.
Sitio, me *sitis* infestat.
Sordeo, *sordibus* oppletur.
Squaleo, in *squalore* sedet.
Studeo, ad *studia* incumbo.
Sudo, fumant *sudoribus* artus.
Taedet me, me *taedia* frangunt.
Terreo, *terrorem* incutio.
Timeo, serpit in ossa *timor*.
Tono, concutitur *tonitru* coelum.
Torpeo, ignavo *torpore* sepultus.
Vestio, me *vestibus* induo.
Voveo, *votum* concipio.
Vulnero, infligo *vulnera*, etc.

Nota. Si his Nominibus addatur epithetum, ut in exemplis plerumque, sapienter dilatari Constructionem. sed de his alias dicetur.

SECTIO II.

Verbum Simplex mutatur in Compositum.

Mutat figuram Verbum, si e Simplice facias Compositum, aut contra, ut ratio versus exegerit, nempe cum syllaba una, vel adsciscenda est, vel abjicienda. Curandum tamen, ut ne significationem mutet, sed Compositum cum Simplice Synonymum sit. Ut sunt ex Praepositionibus: *Ad*, *con*, *de*, *ex*, *in*, *pro*, *per*, *re*, *ob*. En specimen Compositorum ejusmodi cum Primitivo Synonymorum.

Augeo, ex au geo.
Bibo, con hibo.
Bullio, e bullio.

Facio, con per ef ficio
Fari, pro ef fari.
Ferveo, ef fervesco.

<i>Caedo</i> , con-cido.	<i>Fleo</i> , de fleo.
<i>Cado</i> - con pro-cido.	<i>Frango</i> , in con fringo.
<i>Calco</i> , pro-con-culco.	<i>Fugio</i> , pro ef fugio.
<i>Cano</i> , con cino.	<i>Fulcio</i> , suff fulcio.
<i>Cipio</i> , ac-per-cipio.	<i>Fulgeo</i> , ef aff fulgeo.
<i>Cerpo</i> , de cerpo.	<i>Fungor</i> , per de fungor.
<i>Cavo</i> , ex cavò.	<i>Gemo</i> , in gemo.
<i>Cedo</i> , con cedo.	<i>Gusto</i> , de gusto.
<i>Cingo</i> , in cingo.	<i>Horreo</i> , ab co ex horreo.
<i>Clamo</i> , con in ex clamo.	<i>Hortor</i> , ad co exhortor.
<i>Cumulo</i> , ac cumulo.	<i>Jacio</i> , con pro jicio.
<i>Curro</i> , per pro accurro.	<i>Jungo</i> , ad con jungo.
<i>Damno</i> , con demno.	<i>Juvo</i> , ad juvo.
<i>Duro</i> , per duro.	<i>Laboro</i> , ad elaboro etc.
<i>Egeo</i> , in digeo.	<i>Lacrimor</i> , il col lacrimor.
<i>Laudo</i> , col di laudo.	<i>Largior</i> , di e largior.
<i>Lenio</i> , de linio.	

S E C T I O III.

Verbum Act. mutatur in Passiv. et contra.

Mutatur Activum in Passivum, ac viscissim, ut versui alterutrum magis servit. Tum autem sæpe omittitur Nominativus Pronominum: *Ego, tu, ille, etc.* Ablativus vero subinde cum Præpositione *a*, nonnunquam sine ea; alias in Dativo ponitur, ut in subjectis exemplis.

Huc pertinent Verba illa, quæ a bonis Auctoribus jam Activa, jam Passiva terminatione usurpantur, ut: *Impartio, impertior: Luxurio, luxur or: Revertor, revertor: Lacrimo, lacrimor: Assentio, Assentior: Fluctuo, fluctuor: Conspicio, conspicior: Munero, muneror.*

Activa Passivis mutata.

Totam hyemem dormio. Tota mihi dormitur hyems.
 Artem ars ludit. Ars luditur arte.
 Obsequium amicis vincit. Obsequio vincuntur amici.
 Victos superare victorem sæpe videmus. Victorem a victis superari.

Non ullus me audit. *Non audior ulli,*
 Sæpe non magnus canis aprum tenet. *A cane non ma-*
gno sæpe tenetur aper.

Data dona ipsum Jovem placant. *Placatur donis Ju-*
piter ipse datis.

Usus conterit ferrum, silices tenuat. *Conteritur ferrum:*
silices tenuantur ab usu.

Eadam est ratio Passivi in Activum mutandi, nec
 exempla afferre attinet, in re alioquin puerulis nota.

SECTIO IV.

Mutatur Verbi Modus.

Permutari potest Indicativus Conjunctivo,
 præsertim in Tempore Præsenti, ac Futuro,
 sequente, aut præcedente particula *si, cum,*
etc. v. gr. Id non inficier, quod ais, pro *infir-*
cior.

Te rediisse velim, pro *volo.*

Vicero, si pugnare datur, *vincam.*

Nil perituum quod sit, amato, *est.*

Res fuerit nobis gratissima, *erit.*

Mutantur etiam Modi a Conjunctionibus,
 quæ et Indicativum, et Subjunctivum admit-
 tunt, v. gr. Si voles, vel volueris.

Ubi voles, volueris. Cum vacabit, vacaverit. Quan-
 do aderit, adfuerit. Donec eris felix, fueris. Nè cedis,
 cedas. Antequam morior, moriar. Priusquam ignis ar-
 det, ardeat. Etsi, quamvis plura petis, petas. Gratum
 est, quod rediisti, redieris.

Imperativus Modus semper potest in Sub-
 junctivum converti, v. gr. A me illum conve-
 nito, a me *conveneris* illum.

Ipse veni, *veneris.*

Concedite id Superi, *concesseritis.*

Hac arbore carpe poma, Hac *carpseris* arbore poma.

Perfer, et obdura, *obduraveris*
 Nil mihi crede, *credideris*.
 Ipse coerce te met, *ipse coeceris*.

Id præsertim cum particula Ne usu venit,
 v. gr. Ne id *facito, facias, feceris,*

Passim autem mutatur Modus Indicativus,
 seu Conjunctivus suppressis Coniunctione, *quod*
 Verbo necessitatis *Debeo, Relativo qui etc.*
 particulis *postquam, cum, si etc.* quibus Ca-
 sibus Verbum Infinitivo Modo, ac in Partici-
 pio fere ponitur. Exempla passim offendes.

Suppressum Quod.

Hæc te credibile est Phæbo didicisse Magistro, *quod didiceris*

Beatum in crasso jurares aere natum, *quod natus fuerit.*

Ait, sic volvere Parcas, *quod volvant.*

Magno sentit misceri murmure pontum, *quod misceatur.*

Advertit laqueos, insidiasque strui, *quod struantur.*

Apunt Matrem peperisse gemellos, *quod pepererit.*

Sufficiat fugisse hostem, *quod fugerit.*

A se commissum negat id scelus, *quod commiserit.*

Jussa tibi mea contempni video, doleoque, *quod contempnas.*

Peccatumque, oculos, est habuisse meos, *quod habuerim.*

Suppresso Debeo Verbum mutatum in dus.

Hic tibi præcipue pura sit mente colendus, *hunc debes colere.*

Scilicet in Superis etiam fortuna luenda est, *debent luere.*

Nec divitiis, nec paupertate notandus, *debet, aut potest notari.*

Et victis servanda fides, *debet servari.*

Sors est sua cuique ferenda, *quisque debet ferre.*

Lex est metuenda nocenti, *debet metuere nocens.*

Templaque Romano conspicienda foro, *quæ conspici possunt.*

Heu Loca felici non adeunda viro, *quæ non debent adiri.*

Nequaquam huc ejiciendus eram, *non debebam ejici.*

Ipsè fui solandus, *solari me debebant.*

Facta, quæ narrabas, dissimulanda tibi, *quæ dissimulare debebas.*

Mala sunt longis attenuanda moris, *debent attenuari, etc.*

Suppressum Relativum qui, quæ, quod Participium Præsentis.

Parsque fui turbæ parvâ precantis idem, *quæ idem precabatur.*

Tu patulæ recubans sub tegmine fagi. *qui recubas.*

Lacrimas non sponte cadentes, *quæ non sponte cadebant.*

Vincentemque horrea messem, *quæ vincit.*

Tumulum non omnia membra tegentem, *qui tegebat.*

Idem in Ablativo Absoluto.

Matre Dea monstrante viam, *quæ, vel dum monstrabat.*

Multum latrante Licisca, *cum latraret.*

Zephyris mutantibus auras, *dum mutant.*

Nullò turbante Deorum, *dum nullus turbat.*

Illa rapit Juvènes prima florente juvena, *dum floret.*

Huc pertinent illi Ablativi Absoluti.

Te Cōsule, *dum tu eras, eris Consul.*

Si non parta quæ te Præsides, *dum tu Præsides es, eris eras,*

Laudator temporis acti, se puero, *dum puer fuerat.*

Insons se Judice nemo, *qui sui Judex est.*

Participium Præteriti.

Divitiis, et honoribus auctos vidi permultos, *qui aucti fuere.*

Phariamque ingressus in alium perdidit jam jura sui,
(de Pompejo) *postquam ingressus est.*

Extremo gemmas Oriente petitas, *quæ petitæ fuere.*

Plenaque desecto fiant familia campo, *postquam desectus est*

Ensem non hos quæsitum munus in usus, *qui quæsitus est.*

Segnius irritant animos demissa per aurem. *quæ demittuntur.*

Participium Futuri.

Aspice venturo lætentur ut omnia sæclo, quod venies.

Invitis oculis aspicienda venit, quæ aspicietur.

Non audiendas mittit ad cælum preces, quæ non audientur,

Defensura reos facundia, quæ defendet.

Pomifer autumnus, nebulis cessurus, et undis, qui cedes.

Poma serit, sero carpenda nepoti, quæ carpentur.

Nullis cessura procellis navis, quæ nullis cedit.

Dona tulit nulli placitura, quæ nulli, placebunt.

Morituri verba Catonis, qui jam moriturus erat.

Fit Rhodus hospitium rectari Principis orbem, qui reget.

Infinitivus etiam aliquando pro Indicativo usurpatur, v. gr. Mene incepto desistere victam? ego desistam?

* Tu pacem rumpere? subintel. audebis? Tu nostram transcendere fossam? etc. et quæ sunt ejusmodi locutiones plerumque figuratæ.

S E C T I O V.

Mutatur Tempus Verbi.

Varie mutari possunt Tempora, ut imo: dum e tribus Præteritis: Imperfecto, Perfecto, Plusquam Perfecto unum pro alio usurpatur. 2do: Loco Præteriti, Tempus Præsens Indicativi. 3cio: Loco Præsens Præteritum, vel etiam Futurum. 4to: Subjunctivi Præsens pro Imperfecto secundo. 5to: Infinitivi Præsens pro Præterito. 6to: Gerundia pro Præsenti Infinitivi. Magno adeo hæc Temporum Enallage ad Carminis facilitatem adjumento est, ut exemplis patebit.

Imo: E tribus Præteritis alterum pro altero adhibetur, v. gr. Ibamus, ivimus, iveramus, Ferebam, tuli, tuleram.

Cunctis exulibus mala plura ferebam. Exulibus cunctis *nam* mala plura tuli. Exulibus cunctis tuleram mala plura Ipsa Jovis Coniux cessit ab Urbe sua. *Cesserat* Urbe sua. etc.

2do. Loco Præteriti Tempus Præsens, quod Historicis familiare, etsi non nisi præterita narrantibus, v. gr. Hæc ubi certa *sedet* sententia, pro *sedit*.

Ut data signa fuere, pars pedes ire parat, pro *paravit*. Primus inquit bellum, *iniit*. Spem vultu simulat, premit altum corde pavorem, *simulavit*, *pressit*.

3. E converso Item pro Præsente, vel Futuro, Præteritum adhibetur, v. gr. Copia si dabitur pugnandi, vicimus, pro *vincimus*.

Sic Virgilius de Apibus: Rege incolumi mens omnibus una; amisso rupere fidem, pro *rumpunt*. Hoc vento afflante perimus, pro *peribimus*. Ni desleat iter, *deerravit*, pro *deerrat*, vel *deerrabit*. Si monitis pares, rem restituisti, pro *restituisti*, vel *restituisti*.

Exempla, quibus unum Tempus pro altero, quoad sensus patitur, usurpatur, sunt innumera. Tota licet veteres exornent undique cæræ atria. Dicere posses: *exornarent*, *exornaverint*, *exornabunt*.

Unus pellæo Juveni non sufficit orbis, vel *sufficiebat*, *suffecit*, *suffecerat*, *suffecerit*.

Nemo sine crimine vivit, *vixit*, *vivet*, *vixerit*.

Victorem a victo superari sæpe videmus, *vidimus*, *viderimus*.

Nemo diu gaudet, qui Judice vincit iniquo, *vicit*, *vicerit*, *vincet*: *gaudebit*, *gavisus est*. *sit*,

4. In Conjunctivo Modo sæpe Præsens pro Imperfecto adhibetur, v. gr. Ni Faciat, ventus mare totum proruat: loco ni *faceret*. Id est: Nisi Neptunus ventos coerceret ab Eolo *immissos*, venti totum mare prouerent.

Ni mea cura resistat, jam flammæ erumpant, loco *resisteret, erumperent.*

Intumeas nimium si plus fortuna dedisset, pro *intumentem*

Mentem advertisses, videas succrescere quosdam, loco *videres, vel vidisses.*

Non ita agat, si vir prudentior esset, pro ageret.

5. Præsens Infinitivi in Præteritum vertere, magnum est Versificatori adjumentum in carmine condendo, v. gr.

Quis maior est, quam tacuisse, labor? *tacere.*

Proximus ille Deo est, qui scit tacuisse tacenda, *tacere.*

Disce oculos continuisse tuos, *continere.*

Ne pudeat te penituisse, *poenitere.*

Me sinis exilio delituisse meo, *delitescere.*

Quid gemuisse juvat? *gemere.*

Nolite turpes inseruisse jocos, *inserere sermoni.*

Quam multis linguam non tenuisse nocet, *tenere.*

Debebas oculos abstinuisse tuos, *abstinere.*

Qui possim vestris non doluisse malis? *dolere.*

Festinat nostros legisse libellos, *legere.*

Tunc audes me despexisse Poetam? *despicere.*

6. Gerundia in *di*, post Adjectiva Genitivum regentia; in *dum*, post Præpositionem *ad*; in *do*, cum Præpositione *in*; Item Supina in *um*, et *u*, quibus carent Græci, Græcorum more, id est: per Figuram Hellenismi eleganter in Præsens Infinitivi commutantur, ut: nescia fallere, pro *fallendi*.

Avidus pugnare, *pugnandi.*

Timidos studiosus ligere cervos, *figendi.*

Gnarus Cœli describere motus, *describendi.*

Miscere venena peritus, *miscendi.*

Evacuare Sciphos cupidus, *evacuandi.*

Currere velox, *ad currendum.*

Assiduus pervolvere libros, *in pervolvendis.*

Promptus lacrimari, *ad lacrimandum.*

- Orare attentus, *in orando.*
 Certare paratus, *ad certandum.*
 Afflictum veni solari, *solaturus.*
 Explorare hostes abiit, *exploratum.*

Cum hæc Hellenismi species ad variationem simul, et elegantiam tantum conferat, ut P. Balde bene observavit, *Horatii* præcipuas quasque elegantias, et gemmulas ab Hellenismo petitas esse, operæ pretium erit, rem pluribus exemplis illustrasse, v. gr.

- In nugas celer effundi, *se effundenti.*
 Jura dare ambitiosus, *ad Jura danda.*
 Insectari alios vehemens, *in insectando.*
 Herculeos fortis tolerare labores, *ad tolerandos.*
 Currere iners, *ad currendum.*
 Mendacia cudere solers, *ad cudenda.*
 Nostra sequi vestigia, lentus, *ad sequenda.*
 Respondere morosus, *respondendo.*
 Audax omnia perpeti, *ad perpetiendum.*
 Alios vel verbo laedere mollis, *ad alios laedendos.*
 Assiduus commentari, *in commentando.*
 De lecto surgere tardus, *ad surgendum, vel in surgendo.*
 Munera spargere magnificus, *in spargendis.*
 Facilis stomachari, *ad stomachandum.*
 Opes parare diligens, *in parandis.*
 Timidos constans agitare cervos, *in agitandis.*
 Impatiens tantum perferre dolorem, *ad perferendum.*
 In libros incubuisse piger, *ad incubendum.*
 Tenax expendere nummos, *ad expendendos.*
 Objurgare Patrem filius impudens, *ad objurgandum.*
 Lentus morem gessisse monenti, *ad morem gerendum.*
 Juvare amicos obliviosus, *juvandi.*
 Dextram conseruisse alacris, *ad conserendam.*
 Vir gravis, ridere parcus, *in ridendo.*
 Servire libidinibus propensus, *ad serviendum.*
 Petulans læcessere dictis, *ad læcessendum.*
 Aptus modulamine dulci detinuisse aures, *ad detinendas aures.*

- Sentire, et dicere rectum, *in sentiendo, et dicendo.*
 Durus, rigidusque flecti, *ad flectendum.*
 Dissimulare iram sapiens, *in dissimulanda.*
 Mandata Patris sedulus exequi, *in exequendis, vel ad exequenda.*
 Versutus struere insidias, *ad struendas.*
 Vastam validus divellere quercum, *ad divellendam.*
 Causas orare disertus, *in orandis.*
 A falso stolidus discernere verum, *ad discernendum.*
 Perspicax rimari astrorum vias, *in vel ad rimandas.*
 Rixari pronus, *ad rixandum.*
 Segnis agros proscindere aratro, *ad proscindendos.*
 Pensum discere hebes, *ad discendum.*
 Per plateas cursare frequens, *in cursando.*
 Primus pertexere coëpta, *ad vel in pertexendis.*
 Festinus reparare aciem, *ad reparandam.*
 Invitus studii operam navare puellus, *ad navandum.*
 Facundus laudare Deos, hominesque, *in laudandis.*
 Monitori cedere durus, *ad cedendum.*
 Sagax technas ornare dolosas, *ad ornandas.*
 Cupidus ditescere, *ditescendi.*
 Proclivis peccare iterum, *ad peccandum.*
 Extrahere lites callidus, *extrahendi.*
 Suamët vidisse pericula cæcus, *ad videnda.*
 Difficilesque capi damæ, *ad capiendum, captivæ.*
 Æquus componere lites, *in componendis.*
 Pangere metra habilis, *ad pangenda.*
 Tam cæpisse dolosa, quam facilis hamo capi, *mulier.*
 Res crystallina lædi, insueta domari, *oculus, etc.*

CAPUT II.

DE MUTATIONE NOMINIS
SUBSTANTIVI, et ADJECTIVI.
S E C T I O I.*De Mutatione Substantivi in Verbum.*

Persæpe Substantivum Verbale mutari potest in Verbum, a quo proficiscitur; cujus In-

finitum Præsentis, aut Imperfecti partes Nominativi, aut etiam Accusativi agat, v. gr. Mendacium foedum, *foedum mentiri*. Si vero Dativus sit, aut Ablativus, in Gerundium in *do* vertitur, ut: Hostes latratu fugavit, *latrando fugavit*. Sic:

Tristis migratio fuit, *Triste migrare fuit*.

Narratio tua me oblectat. *Me narrare tuum oblectat*.

Fuga turpis est. *Fugere turpe*.

Quot Juvenes perdit amor insanus? *Insanum perdit amare*

Ægrotatio molesta. *Ægrotare molestum*.

Mutatio auræ salubris. *Mutare auram salubre*.

Meditatio alit artes. *Meditari*.

Lectio te doctum facit. *Me doctum legisse facit*.

Turpe lucrum non durat. *Turpe lucrari*.

Sæpe malis medemur oblivione. *Sæpe malis obliviscendo medemur*.

Si posses luctu mala levare. *Mala si posses lugendo levare*.

Sirenes dolosas fuga vinces. *Sirenes vinces fugiendo dolosas*.

Carnem doma jejunio. *Jejunando doma carnem*.

Jocos joco elude. *Jocando elude*.

Iram precibus mollire. *Iram mollire precando*.

Præda vivunt. *Praedando vivunt: vivuntque rapinis*.

Quid sectio juvat? *Quid secuisse juvat?*

Ille senio periit. *Ille senescendo periit*.

Silentio longo disce loqui. *Disce silendo loqui*.

SECTION II.

Mutatio Casus.

Mutatio Casuum fit imo in Substantivis, quorum Verba varium regimen habent, v. gr. Criminis accuso furem, vel *Accuso crimine furem*. Sic:

De nostra salute despero, *vel* nostram despero salutem.
 Quin me spes deficit ipsa, *vel* quin spes deficit ipsa
 mihi.

Dono tibi libros Nasonis, *vel* Nasonis te dono libris.
 Cur vellem prohibere domum tibi? *vel* cur vellem no-
 stra te prohibere domo?

Turpibus indignor factis, *vel* indignor turpia facta.
 Nostras obtretrat laudes, *vel* nostris obtretrat laudibus
 unus.

Simul Urbe, ac Arce potitus, *vel* Arcemque Urbem-
 que potitus.

Pauper eget nummorum, *vel* pauper eget nummis.

2do. Fit etiam mutatio Casuum per Figu-
 ram Hellenismi seu more Græcorum, qui cum
 Ablativo careant, ejus loco adhibent *vel* Ge-
 nitivum, ut in plerisque verbis *Copiae*, *vel*
Inopiae *vel* *Dativum*; ut in verbis Passivis;
vel *Accusativum*, ut in Nominibus partem si-
 gnificantibus. En horum exempla.

Ablativus mutatus in Genitivum.

Desine querelarum, *pro* a querelis.

Abstineus irarum, *pro* ira.

Fraudatus mercedis abivit, *pro* mercede fraudatus

Quis hunc possit satiare ciborum, *pro* cibus.

Affluo opum, *pro* opibus.

Suorum extorris larium, *vel* suis laribus,

Floridus ævi, *pro* ætate.

Devius æqui, *vel* ab æquo.

Fervidus ingenii, *pro* ingenio.

Integer vita, scelerisque purus.

Innocens morum. Pudoris intaminatus.

Verborum paucus. Donorum parcus.

Judicii rectus. Ingenii limatus.

Flagitii manifestus. Sui occultus.

Jocorum nimius Vindictæ moderatus.

Sententiæ immotus. Consilii promptus.

Verborum asper. Varius colorum.

Fidei incorruptus. Arcani taciturnus.

Sævus pœnæ. Donorum insatiabilis.
 Mentis turbidus. Consilii præceps.
 Laboris assiduus. Nummorum pauper.
 Ciborum immodicus. Verborum profusus.
 Tuta fulminis laurus.

Dativus cum Passivis.

Non audior ulli, *ab ullo*.
 Nullo mihi cognitus usu, *a me*.
 Magno cantata Maroni Æneis, *a Marone*.
 Proles adamata Parenti, *a Parente*.
 Diligor haud equidem, sed nec fastidior illi, *ab illo*.
 Nemo plus mihi diligitur, *a me*.
 Præmia victori non expectata, *a victore*.
 Plebi defletus obivit, *a plebe*.
 Creditur id multis, sed non mihi, *a multis, non a me*.
 Portum nautis prope desperatum, *a nautis*.

Accusativus Partis pro Ablativo.

Redimitus tempora lauro, *temporibus*.
 Lumbos præcincti fune nodoso, *lumbis*.
 Comas incompositus puer, *comis incompositis*.
 Ungues aquilæ instar aduncus, *aduncis unguibus*.
 Ornatus digitos auro, gemmaque, *in digitis*.
 Unum oculum cæcus, *uno oculo*.
 Perstrictus pellem teneram, *pelle*.
 Telo humeros ictus, *humeris*.
 Os, humerosque Deo similis, *ore*.
 Scutis protecti corpora longis, *corporibus*.
 Fœdum colla tumens, *collo*.
 Stridentia guttura raucus, *gutturibus*.
 Sparsos neglecta capillos fœmina, *neglectis capillis*.
 Cristis capita alta corrusci, *capitibus*.
 Passa quidem scelus est, sed nil mutata colorem, *colore*.
 Ipsasque medullas marcidus, *medullis*.
 Auriculam gemmis ornatus, *auricula ornata*.
 Ense pedem truncatus, *pede*.
 Telo dorsum perfossus aeuto, *dorso*.
 Nervos, et brachia firmus, *firmus nervis*.
 Caput calvus, *capite*.

Oblæsus suras, *suris*.
 Tremat ossa pavore, *ossibus*.
 Membra omnia læsus, *membris*.
 Hirsutum meum villosus, *mento*.
 Aures prælongus, *auribus*.
 Inflatasque genas, *genis*.
 Gingivas putris, *gingivis*.
 Dentes albus, *dentibus*.
 Linguam mutilus, *lingua*.
 Collum strumosus, *collo*.

3tio. Mutantur Casus reliqui in Vocativum, per Apostrophem seu allocutionem Personæ, alioquin alio casu efferendæ. Id quod Poetis frequens, et metri causa commodum. v. gr. Scipiadas duros bello, et te maxime Cæsar, pro *maximum Caesarem*. Sic:

Terretur stridore columba, unguibus accipiter saucia
 facta tuis, *accipitris*.

Coronam, quæ posset crines Phæbe decere tuos, pro
Phæbi crines.

Quotquot sunt, Divos, et te Sol maxime testor, *maximum Solem testor*.

Has Hyacinthe tenes, illas Amarenthe moraris,
Hyacinthus tenet, etc.

Volens, Mars tua signa sequar, *sequar Martis signa*.

Pallas tu mihi prima Dea es, *prima est*.

Quis te non fugiat pernicioosa Venus? *quis perniciosam Venerem*. etc

Regna audax in tua, Pluto, venit. *in Plutonis regna*.

Bessosque feroees, et te fallaci Parthe timende fuga.
Parthum timendum.

Ut Pronepos, Neptune, tuus. *Neptuni Pronepos*.

Quam vellet sumere pennas, Perseu sive tuas, Dædale
 sive tuas, *Daedali, Persei*.

Veste perit, quam Nesse dedisti, *Nessus dedit*.

Donec erunt ignes, - discentur numeri culte Tibulle tui,
Tibulli.

Atque Urbes, quas Rhene rigas. *Rhenus rigat*.

Mactatus donis Deianira tuis, *donis Deianirae.*
 Quidquid graciles hac mittitis Indi, *Indi mittunt.*

S E C T I O III.

Mutatio Numeri.

Numerus Singularis universim in Pluralem, et hic in Singularem converti potest; seu Propria Multitudinis, aut Collectiva sint Nomina. Quæ Enallage iterum versificare incipienti, mirum, quanto subsidio est, v. gr. Quæ te tam læta tulerunt sæcula? pro *quod te tam lætum saeculum tulit.*

Appellativorum mutatus Numerus.

Priami dum Regna manebant, *dum regnum manebat.*
 Ora natant lacrymis, *os natat.*

Supplex tua Numina posco, *tuum Numen.*

Capitolia ad alta feretur, *Capitolium*

Incerta murmura famæ, *murmur.*

Bella gerit redimicula collo, *redimiculum.*

Et Capitolini splendida Tempa Jovis, *templum.*

Ne videar thalamis insidiata tuis, *thalamo.*

Hæc sunt officiis digna sepulchra meis, *dignum sepulchrum.*

Ibis Cecropios portus, *portum.*

Et tunicas lacrymis sicut ab imbre graves, *gravem tunicam.*

Respice, quæ pando lugubria pectora, *lugubre pectus.*

Impulsæ segetes Aquilonibus horrent, *Aquilone.*

Non libet aurata corpora veste tegi, *corpus.*

Hæc belli tempora tristis agam, *hoc tempus.*

Trojæ heu feralia nomina, *ferale nomen.*

Comitatur funera nata, *funus.*

Propria in Pluralem versa.

Hæc Decios, Marios, Magnosque Camillos extulit, *Decium, etc.*

Id possint ipsi risisse Catones, *Cato*.
Stantes in curribus *Æmilianos*.

Nec vereor Minoas, nec Rhadumantos, *Minoem*, etc.
Ajaces desint, et Protesilai, *Ajax*.

Nomina Multitudinis in Singulari.

Hostis habet muros, *hostes habent*.

Hos Senonum motus. Cimbrumque ruentem vidimus,
Cimbros.

Externis miles Romanus in oris, *milites Romani*.

Parthum vicit, Medumque, *Parthos*, *Medos*.

Extremum Macedo penetravit ad Indum, *Macedones*, *ad Indos*.

Nostro rescissus ab orbe Britannus, *Britanni*.

Nomina Collectiva cum Plurali.

Plebis vis ingens eo concurrere, *concurrit*.

Pars in frustra secant, *secat*.

Thura ferant pia turba Quiritum, *ferat*.

Collectus populus clamant, pugnantque, *clamat*.

Luduntur uterque, *luditur*.

Freques ita decrevere Senatus, *Senatores*.

Conjurat cum Patritiis ignobile vulgus, *conjurat*.

SECTIO IV.

De Mutatione Generis, et Personae.

Mutatur Genus Substantivi, ut jam nunc de Numero Collectivorum Nominum diximus, et in Syntaxi de Concordia traditur, v. gr. Pœnorum duo millia cæsi, pro *caesa*. Grex totus scabie unius et prurigine tacti, pro *tactus*.

Sunt item quædam Nomina diversi Generis, ut: hic pileus, helleborus; vel hoc pileum, helleborum. Hæc barbitus, hoc barbiton, etc. Verum hæc pauca, nec memoranda sunt.

Persona mutatur, cum Casus per Apostrophem in Vocativum vertitur, v. gr. Urbes tu Rhene rigas, *Rhenus rigat*. De quo supra.

S E C T I O V.

De Mutatione Adjectivi.

Nomen Adjectivum mutatur 1mo in Substantivum. 2do Præsertim cum materiam, vel Possessionem significat. 3tio In quasi Substantivum more Græcorum. 4to. In negationem duplicem. 5to. Positivus in Comparativum, aut vicissim.

Mutatur Nomen Adjectivum in Substantivum.

Argutum dictum, Argutia dicti.
Candidum pectus, Pectoris intactus candor.
Annosus senex. Jam multis prægravis annis.
Astuti pueri. Puerorum astutia.
Artificiosum opus. Ars operis.
Armati timendi. Arma timenda.
Asperi mores. Asperitas morum.
Audax vincit. Audacia vincit.
Anxius est. Anxietate premitur.
Clemens Dominus. Domini clementia.
Dolosum hominem nosco. Dolos hominis.
Dulcia sæpe trahunt. Trahimur dulcedine.
Exulem solabor. Exilium miseri solabor.
Fumosam vitare tabernam. Fumum. vitare tabernæ.
Frigida Hyemis, frigus.
Fervidus in studiis. Magno fervore studet.
Fulgentia arma. Armorum fulgor.
Fallax vulpes. Vulpis fallacia.
Furibundum compesce. Compesce furorem.
Horrida sylvæ. Sylvæ horror.
Neglectus Juvenis. Neglecta Juventus.
Levis puer. Insigni levitate puer.
Macilentus ille. Macies hominis vicina periculo est.
Pudicus laudandus est. Laudandus pudor est.
Scelerati, et impii triumphant. Scelus, impietasque triumphant.
Seditiosi venti. Seditio ventorum.

Inclementes Divi. Inclementia Divorum.
Voluptuosi lassati. Lassata voluptas.

Huc pertinent imprimis Nomina Gentilia,
 ac Patria, sic:

Bactriani minantur. *Bactra* minantur
Aegyptii dediti idolis. *Aegyptus* dedita.
Parthus indixit bellum. Indixit *Parthia* bellum.
Romani suis exciti sedibus. *Roma* suis excita est sedibus.
Germani Romanos fasces metuunt. Metuit *Germania*
 fasces.

Italos sequimur *Italiam* sequimur.
 Ad *Sarmatas* missus. In *Sarmatiam* missus.
India mittit ebur *Indi*.

Item Nomina, quæ Possessionem significant, v.g.

Patriæ ædes *Patris* ædes.
Maternæ lacrymæ. *Matris* lacrymæ.
Caelestis Regia, Regia *Coeli*.
Pompejanus Eques. *Pompeji*.
Paterna veste. Veste *Patris*.
Homericus versus. Versus *Homeri*,
Apollineum Oraculum. Oraculum *Apollinis*.
Quirinalis Flamen, Flamen *Quirini*.
Vestalis Sacerdos, *Vestæ* sacra Sacerdos.
Junonia avis, Reginae *Junonis* avis.
Saturnia proles. *Saturni* filia, etc.

Item Adjectiva materiam significantia, v.
 gr. *Eburnea* Cythara. Cytharæ vocalis *Ebur*.
 Sed de his alias erit dicendi locus, cum de
 locutione agetur.

2do. Mutatur Adjectivum per Figuram
 Hellenismi, cum substantive ponitur, in ge-
 nere neutro, et numero plurali, subsequente
 Substantivo v. gr.

Abditæ res, *Abdita* rerum.
Profundæ fossæ. *Fossarum* metuenda profunda.

Consiliorum occulta revelat.

a viarum.

Terrarum immensa, marisque.

Per opaca locorum.

Temporum planâ renident.

s. Alpium inaccessa.

s. Declivia montis.

a. Pratorum florida.

viâ. Salebrosa viarum.

Agrorum cultura.

peri. Supera cœlorum.

nugas depone. Nugarum deponito *vanâ*.

imes colles. *Sublimia* collium.

enâ valles. Vallium *amoenâ*.

inanes fabulas. *Inania* fabularum.

Amaræ curæ. *Amara* curarum.

Horridæ rupes. *Horrida* rupium.

Incerta Comitia. Comitiorum *incerta*.

Arduæ turres. *Ardua* turrium.

Angustæ viæ. *Angusta* viarum.

3tio. Mutatur Adjectivum per æquivalentiam, nempe per particulam *non*, et Præpositionem *in*, quæ in Nominibus negationi æquivalet, v. gr.

Non implacabilis ira. *Placabilis*.

Non ignara mali. *Gnara*.

Non insuave melos. *Suave*.

Non inficeta fabula. *Faceta*.

Non inamoena dies. *Amoena*.

Non indecoro pulvere sordidus. *Decoro*.

Et doctus, nec inhumanus. et *Humanus*.

Non indocilis cecinisse cicuta. *Docilis*.

Non inimica quies. *Amica*.

Non imbellia tela. *Bellacia*.

Non immedicabile vulnus. *Medicabile*.

Non incredibilem rem narrat. *credibilem*.

Non inhospita tecta. *Hospitalia*.

Nor injucundo sermone retentus. *Jucundo*.

Non illaudatam yixisse Juventam. *Laudatam*.

Non immemor esto. *Memor.*
 Non inopinatus venisti. *Opinatus.*
 Non impare versu certabant. *Po^a*
 Non impolitis moribus. *Politis.*
 Non incomposito vultu. *Composito*
 Vir non instrenuus. *Strenuus.*
 Non innoxia verba. *noxia.*
 Jus non insipidum. *Sapidum.*
 Non illaudabile carmen. *Laudabile.*
 Ripas transgredi *inaudax.* Non aud.

4to. Mutatur denique Adjectivum, du Positivo in Comparativum, aut vum, v. gr.

Quo non formosior alter.
 Quo non immanius ullum flagitium.
 Quo justior alter nec pietate fuit: nec bello
 et armis.
 O ter, quaterque beati.
 O nimium dilecte Deo.
 Ter felix, ter fortunatus.
 Tristissima noctis imago.
 Fons vitrea limpidissimus unda.
 Martisque simillimus Heros.

Atque hæc fere sunt, quæ de Syllabarum Dimensione, et Arte Metrica Syntaxi adjecta sunt, non tam, ut hic Versus componantur, quam, ut e regulari Syllabarum mensura, verus ac naturalis in enunciatione Verborum sonus procuretur, et euphonia orationis ope Prosodiae obtineatur. Tum vero e variis mutationibus Nominis, et Verbi Adolescentibus Copia accrescat, iudiciumque firmetur: quæ, si in suprema Grammatica paulum praeimans fuerint, ad Humanitatis Scholam transeuntibus pro face erunt, et Viatico.

A. 624.500 Ci

1526000

243

